

ACADEMIA ROMÂNĂ
DIN VIEAȚA POPORULUI ROMÂN
CULEGERI ȘI STUDII
XXV.

DIABOLUL
Invrăjbitor al Lumii

DUPĂ CREDINȚELE POPORULUI ROMÂN

DE

TUDOR PAMFILE

CU 1 STAMPĂ

ȘEDIȚA DELA 14 MAIU 1914

Ann. 5555/17

859.038
17 di

BUCUREȘTI

LIBRĂRIILE SOCEC & Comp. și C. SFETEA

LEIPZIG

OTTO HARRASSOWITZ

VIENA

GEROLD & Comp.

1914

DIN VIAȚA POPORULUI ROMÂN:

- I. *Hora din Cartal*, de Pompiliu Pârvescu, 1908 . L. 3.—
 - II. *Cimiliturile românești*, de T. Pamfile, 1908 . . . « 1.—
 - III. *Poezii populare din Maramureș*, de Tit Bud. 1908 « 1.—
 - IV. *Cântece și urături*, de Al. Vasiliu, 1909 « 5.—
 - V. *Din literatura populară*, de N. Păsculescu, 1909 « 6.—
 - VI. *Jocuri de Copii*, de T. Pamfile, 1909 « 1.—
 - VII. *Sărbătorile poporului*, de C. Rădulescu-Codin și
D. Mihalache, 1910 « 1.—
 - VIII. *Industria casnică la Români*, de T. Pamfile
Premiul «Neuschatz» din 1909, 1910 « 10.—
 - XI. *Hore și chiuituri din Bucovina*, de S. Fl. Marian, 1911 « 2.—
 - X. *Legende, tradiții și amintiri istorice*, de C. Ră-
dulescu-Codin, 1910 « 1.50
 - XI. *Sărbătorile de vară la Români*, de T. Pamfile, 1911. « 2.—
 - XII. *Cântece de țară*, adunate de T. Pamfile, 1913. « 4.—
 - XIII. *Boli și leacuri la oameni, vite și păsări*, după
datinile și credințele poporului român, adunate
din com. Tepu (Tecuciu) de T. Pamfile, 1911 « 1.—
 - XIV. *Cântece populare românești din Comitatul Bihor*
(Ungaria), culese și notate de Béla Bartók, 1913 » 5.—
 - XV. *Vremuri înțelepte*. Povestiri și legende românești,
culese de D. Furtună, 1913 « 1.—
 - XVI. *Agricultura la Români*, de T. Pamfile, 1913 . . . « 5.—
 - XVII. *Ingerul Românului*, povești și legende din popor
culese de C. Rădulescu-Codin, 1913 « 4.—
 - XVIII. *Povestea lumii de demult*, după credințele po-
porului român, de T. Pamfile, 1913 « 2.—
 - XIX. *Sărbătorile la Români: Sărbătorile de toamnă și*
Postul Crăciunului. de T. Pamfile, 1914 « 2.—
 - XX. *Sărbătorile la Români: Crăciunul*, de T. Pamfile
1914 « 3.—
 - XXI. *Superstițiile poporului român*, de G. F. Ciușanu
Premiul Adamachi din 1913, 1914 « 4.—
 - XXII. *Colinde din Ardeal*, culese de Alexiu Viciu, 1914 « 2.—
 - XXIII. *Cuvinte scumpe. Taclale, povești și legende*
românești, culese de D. Furtună, 1914 « 1.50
 - XXIV. *Cromalica poporului român*, de T. Pamfile și M.
Lupescu, 1914 « 2.—
-

Zicala pusă în fruntea acestei lucrări, nu vine să se adauge altor zicale și povești, cu cari uneori ironia bărbaților caută să dovedească partea de «drac» ce sălășluiește în sufletul femeilor.

O luptă anecdotică între lumea bărbătească și cea femeiască, cu privire la această parte de «drac», există, și rezumatul ei este tocmai pomenita zicală. Aceasta dovedește că ea nu este scornită cu intenții de glumă, și nici puțin cunoscută nu este.

Mai mult chiar: această zicală, ca și lupta ce-o rezumă, o întâlnim și la alte popoare; cu privire la dânsa s'au făcut câteva cercetări comparative, cari, îmbrățișând un material prea restrâns, ne-au dat niște încheieri ce nu se pot primi decât cu multă îngăduință, chiar când se leagă de numele unor autorități recunoscute. Într'adevăr, dacă se poate trece peste insuficiența de material cu privire la unele neamuri, prin însăși lipsa unei literaturi populare, care a dispărut fără urme, lucrul iea altă față, când folclorului altor popoare, cu toată bogăția lui, rămâne necercetat.

Și cum una din cele mai ignorate literaturi populare este și a noastră,—pricinile și urmările fiind învederate,— în această lucrare am căutat să înlătur, cel puțin față de noi, neajunsul unor studii comparative privitoare la subiectul: «Femeia-i mai drac de cât Dracul».

CAPITOLUL I.

Cuprinsul unei povestiri :

«Diavolul, ciudos de fihna și curata dragoste a unei căsnicii, năzuește să o sfărâme. Cu toate încercările,—după o povestire poloneză ele țin șapte ani,—nu isbutește. Sfătuit de un alt Diavol, dă lucrul pe mâna unei babe, care ajunge la țință. Ea spune bărbatului că femeia lui nu-i de treabă, și femeii, că bărbatul ei are legături cu o alta; ca să-l desbارة, ea o sfătuește să taie bărbatului câteva fire de păr din barbă, să facă din ele o strecurătoare, de pe care bând omul, va uita cărările către alte femei. Tot atunci, tovarășa Diavolului înștiințează pe bărbat că nevasta lui va căuta să-l omoare peste noapte, tăindu-i gâtul cu un briciu. Bărbatul crede, și noaptea, când femeia se apleacă asupra lui ca să-i taie firele de păr, el se năpustește asupra ei. Une ori o ucide,—ca să fie și el ucis, după alte variante,—iar alte ori o bate, după care se împacă. Baba își primește de la Diavol răsplata,—de cele mai multe ori, o pereche de cisme noi,—când, necuratul, uimit de atâta îndrăcire a babii, nici nu vrea să se apropie de dânsa, ci-i întinde cismele în coarnele unei furci».

Rezumatul acesta îl dă d-l V. Bugiel în studiul său: «*Une nouvelle populaire: La femme pire que le diable*», publicat în vechea *Revue des Traditions populaires* (1); studiul este încheiat după alte două studii asupra aceluiaș subiect, unul al răposatului A. Knust (2), și altul al d-lui G. Polivka (3).

(1) An. XXVIII, p. 145—152, 217—224 și 293—305.

(2) «A. Knust: Juan Manuel: *El libro de los exemplos* de Conde Lucaror et de Patronio, (Leipzig, 1903,) (publicat după moartea autorului prin d-l Adolphe Birch-Hirschfeld), p. 336—396».

(3) Lucrarea sa, *Femeia mai rea decât Dracul*, a apărut în revista rusă Rousskië filologhitcheskië viestnik din 1910. Separat: Varșovia, 1910, 25 p.

Lucrarea lui Knust se referă la textele medievale, dintre cari cel mai vechiu se datorește Jidovului spaniol Joseph Ibn Sebara, din veacul XIII, păstrat în rezumat de Enciclopedia Ersch-Gruber; îi urmează apoi «Tractatus de diversis materiis praedicabilibus» al lui Etienne de Bourbon (mort la 1261) și alte manuscrite de-ale predicatorilor din veacurile XIII—XVI, dintre cari, cele mai multe sunt copiate unele de pe altele.

D-l Polivka reieșă studiul, adăugând materialului cercetat, pe cel adus de folcor,— în total, 40 de variante, și anume: 3 germane, 7 poloneze, 1 cehă, 5 rutene, 1 rusă, 1 alb-rusă, 1 slovană, 3 croate, 5 bulgare, 5 italiene, 1 fătărăscă, 1 neo-arameană iar restul de 3, probabil franceze, arătând, pe regiuni, părțile comune dintre aceste texte și cele studiate de Knust (1).

D-l Bugiel, după ce studiază întregul material, îl împarte în două grupe: grupa întâia, care cuprinde pe *femeie*, — toate variantele, mai puțin 5, cari alcătuiesc grupa a doua, adică:

-- O variantă bulgărească are pe Diavol sub înfățișarea femeiei; «legătura dintre acest text și celelalte 58 este inverdată» (2);

-- Una ruteană are pe Diavol ca desfăcător al căsniciei fericite; această variantă, ca și cea bulgărească, represintă, față de cele 48, «o absolută regresivitate a povestirii» (3). Ea s'ar datori, după părerea autorului «lipsei de inteligență a povestașului»;

— Varianta neo-arameană, ca și cea fătărăscă, are câte un sclav care vârstă zizania între bărbat și femeie, cu scop,— o dată,— de a pune mâna pe o parte din moștenirea lor «Nici urmă de drac»;

- Varianta rusească are pe Diavol, dar acesta, după o frudă de trei ani, face loc unui Jidov, care isbutește să sfărâme căsnicia.

Astfel, în afară de înlocuirea sexului slab prin cel tare, nu

(1) Autorul mai semnalează câteva variante orientale, una germană, una poloneză și trei franceze.

(2) *Rev. cit.*, p. 151.

(3) *Ibidem*.

mai este nici o deosebire de samă între cele 60 de povestiri europene și cele 3 orientale ; pentru toate rămâne intriga ce învrăjmășește pe soți (1). Deci, scrie d-l Bugiel, toate trebuie să pornească dintr'un singur loc.

Ca să stabilească locul de origine, d-l Bugiel are în vedere variantele orientale, cari, pentru d-sa, nu presentă nici un farmec, nici o scânteiere psihologică, ci sunt, «un product inferior»; deci, ele derivă din grupul femenin (2), care are toate însușirile unei opere artistice înjghebate» (3). Și fiindcă grupul femenin se află mai bine reprezentat în Apus, pe când grupul masculin se găsește răspândit numai în Răsărit, locul de origine al acestei «nuvele populare» trebuie să se socotească a fi Apusul,—Spania sau Franța. Ca epocă, trebuie să fie aceea când misoghinia nu lipsia dintre laturile austerei propagande creștine, deci, între veacul VIII și X. «Concepută în spiritul ideilor bisericești, povestirea a plăcut predicatorilor, cari au și folosit-o. Oricum, ea nu pleacă din cercuri bisericești, căci n'are înfățișarea didactică și uscată a producțiunilor acestor lucruri». Este pornită din popor (4). Orientul nu putea produce o astfel de povestire misoghinică, căci situația femeii în această parte n'a fost nici o dată de invidiat. La Turcul sărac, femeia este «o vită de povoară»; la cel bogat, «o uneltă de plăcere». Persanul, dimpotrivă, cinstește prea mult femeia, ca să-i dea niște însușiri mai diavolești ca cele ale Diavolului. Moscoviții n'au prețuit femeile mai altfel decât Turcii.

A doua considerațiune, după care povestirea nu poate fi orientală, i-o îndreptățește faptul că chiar și Diavolul dispare în variantele orientale, lucru firesc, căci rolul acestui spirit este foarte redus după coran.

În stârșit al treilea argument este următorul : dacă povestirea ar fi orientală, de pildă dacă s'ar fi născut în Mesopotamia unde locuiesc Neo-arameenii, pe lângă mulțimea mare de variante ce s'ar fi aflat acolo, ele s'ar găsi din bielșug și

(1) *Ibid.* p. 150.

(2) *Ibid.* p. 152.

(3) *Ibid.* p. 150.

(4) *Ibid.* p. 222—223.

în Asia mică, Turcia, Ungaria și Grecia (1). Ori, scrie d-l Bugiel, cu toate că «folclorul acestor țări este deja bine reprezentat, totuș Polivka n'a putut să afle nimic».

Față de aceste argumente, pe cari, firește, autorul lor le crede nestrămutabile, cade părerea lui Knust și Polivka ce voiau să facă din Orient leagănul acestui subiect,—unul din motive fiind Jidovul care l-a scris întâia oară.

Peste puțin apare un adaos la aceste cercetări, datorit unui cunoscător al folclorului algerian, d-l *J. Desparmet*, în ceeaș revistă (2). D-l Desparmet dovedește că 'n regiunea nord-vest africană povestirea noastră se întâlnește bine reprezentată sub amândouă înfățișările,—masculină și feminină,—și mai cu deosebire în tipul masculin. Înainte de a da trei variante, autorul emite părerea că subiectul poate fi socotit ca venit din Orient cu Arabii, prin nordul Africei, de unde, prin Spania, a trecut în Europa. Dacă, din potrivă, subiectul este născut în Europa, de aici, a trecut în Africa, o dată cu invaziunea mauro-spană în aceste părți.

Cum se vede, ambele aceste socofințe se opun părerilor d-lui Bugiel.

(1) Cum se vede, regiunile locuile de Români nu sunt trecute nici între țările despre cari se spune că au asemenea variante, nici între cele despre cari se crede că n'au, ci sunt lăsate de-o parte, ca și cum o suprafață de loc cu peste 11 milioane de locuitori, n'ar însemna nimic!

(2) *Rev. cit.* p. 481 și urm.

CAPITOLUL II.

Să vedem acum de ce material dispune literatura populară românească, cu privire la subiectul pomenit, și în ce legătură stă acest material cu felul de tratare al chestiunii, mai ales de către d-l Bugiel.

Însă, mai întâiu, să ne închipuim că spunem cuivă cuprinsul tuturor variantelor povestirii, și-i cerem un rezumat scurt. De bună samă că acest rezumat va fi următorul: ori cât de trăinică s'ar părea legătura dintre doi inși, printr'o uneltire, ea se poate sfărâma, vremelnicește chiar.

Și dacă aici este miezul povestirii, e neaparat trebuincios ca el să se plămădească într'o anumită regiune și de acolo să plece ca un împrumut în altă parte? Cred că nu. De va fi vorba de *legătura* dintre soți,—la popoare și în vremuri când căsnicia are un oarecare preț,—îndată o astfel de povestire se va naște.

Să îndemnăm pe cineva să desfacă o prietenie și să-l întrebăm asupra mijloacelor ce le va întrebuința. Cel dintâiu va fi acesta: se va folosi de minciună, va spune lui A că B nu-i este cu inima curată, și lui B că A este tot astfel. Întâiul efect, nici o dată nu lipsește: o umbră cât de ușoară de îndoială, ceea ce, pentru trăinicia prieteniei dintre A și B, însemnează mult, dacă nu cumva chiar foarte mult sau totul. Și, se înțelege, cu cât A și B vor fi mai creduli, cu atât legătura dintre dânșii se va desface mai curând.

Se face o *căsătorie*, care poate nu-i îndestul de bine privită de unele părți interesate: îndată începe «poșta» dela urechile *lui*, la urechile *ei*, și uneori «treaba se strică», fiind că «și-a băgat Dracul coada la mijloc». Chiar în cea din urmă zi, —la cununie,—nu cetește preotul din înțelepciunea cârților că «ceea ce Dumnezeu a legat, lumea să nu deslege»?

Inima omului.

Lușiperu, în inima omului, ocrotește curvia, iubirea de arginț, zavistia, fățărnicia, mândria, lăcomia, și muerea, pentru trupul pofticios și iadul ce-și varsă focul din gură.

... O. săracă inima mea cea rănită și sângerată,
 Că mi-ai blereduit-o cu a vicleanului săgeată?
 Pentru ce, suflete, ai băut din paharul Necuratului
 Și te-ai veninat cu otrava rea a păcatului?
 Te-ai supus pohtelor și patimilor ai necinstei,
 Că gadinile și hiarăle sânt idoli ai Adrotitei (1).
 Ială vrășmașul Luciper în pahar foc au aprins,
 Din care tu, bând, inima ta s'au cuprins,
 Și acum Ucigașul peste tine împărătește.
 Toate simțirile tale neoprit le stăpânește.
 Că cine, de ce este planisit și orice lucru îi place,
 Aceluia strâmtorat rob și slugă să face (2).

(1) Afroditei?

(2) Versuri dintr'o cânticică veche, cu iconițe, împărt. de d-l C. N. Mateescu, prof. în R.-Vâlcea. Textul întreg s'a publicat în *Cuvântul adevărului*, VII, no. 16 (Craiova, 1908). D-l Mateescu atribuie cânticica lui Ghenadie Cozianul (c. 1720). Cfr. *Calendarul revistei „Ion Creangă” pe anul 1912*, p. 103-105.

Se încearcă o *lovărășie*: îndată zavistia începe să sape.

Se leagă o *prielenie*; îndată ura începe să roadă.

În totdeauna a existat *vrajba*, care de multe ori și-a dat rodul; acest soiu de rod se trece din om în om prin ajutorul graiului și cu înfățișarea de povestire Deci, *povestirea* stricării unei *legături* sufletești între două persoane, trebuie să existe, fiindcă există *legătura*. Dacă o căsnicie se sfărâmă după o vreme îndelungată de pace, aceasta nu s'a putut întâmpla decât fiindcă unul din soți «a scrinlit-o». O prietenie se strică dacă unul din prieteni «calcă alături», și astfel mai departe, iar când nici soțul n'a fost necinstit, și nici prietenul necurat la suflet, trebuie să se fi vârit între cele două părți *vrajba*, printr'un vrăjmaș al acelei case sau al acelei prietenii.

Să vedem cine ar putea unelti împotriva unei *legături sufletești* care se sprijină sau pe iubirea de soț, sau pe cea de frate, sau pe cea de prieten.

Creștinismul ne dă ca dușman pe *Diavol*, geniul rău, care prin minciună a sfărâmat fericirea celor dintâi doi oameni, Adam și Eva (1), care a împiedecat pe Noie să-și facă corabie și mai pe urmă a căutat să-l înecă cu toți cei ce plutiau pe valuri (2). Diavolului i se datorește născocirea *vinului*, învrăjbitorul oamenilor, și născocirea *rachiului* cu aceleași însușiri (3). El stă în biserică și se stâmbă la oameni, ca să-i facă să râdă și astfel să-i îndepărteze de la dragostea lui Dumnezeu (4). El este cel de niciodată «nu face mănăstiri». Prin urmare, pentru creștini, și la aceștia, fără îndoială pricină, numai Diavolul are menirea să strice buna înțelegere. Aceasta nu implică un loc anumit și o vreme anumită, căci concursul unor acelorași împrejurări, naște acelaș efect. Migrațiunile sunt cu puțință, însă nu-s neapărate.

Se înțelege, tot astfel se poate judecă și despre alte religii, căci nu există religii care să nu-și aibă Diavolul său.

Cu toate acestea nu întâlnim niciodată în povestiri pe *Dia-*

(1) V. a mea *Povestea lumii de demult*, p. 80 și urm.

(2) *Ibidem*, p. 127 și urm.

(3) *Ion Creangă*, VII, p. 8. *Povestea lumii de demult*, p. 126--7.

(4) T. Pamfile, *Sărbătorile de vară la Români*, p. 66.

vol «în carne și oase», desfăcând o legătură sufletească dintre două persoane, și acest lucru e firesc. Se poate că în varianta rufeana să fie scris că Diavolul, în persoană, a stricat fraiul cel dulce dintre cei doi soți: trebuie însă să se subînțeleagă că aceasta n'a putut-o face decât prin «anumile mijloace», și cari sunt de două feluri:

Une ori *Diavolul* iea înfățișarea omului, care astfel se poate apropia de alți oameni, iar alte ori *năimește pe alții*,—pe «cei ce-și pun în cârd cu Dracul», «cei cari au de-a face cu Dracul»,—ca să lucreze pentru dânsul,—mijloace cari, în esență, se reduc la unul și acelaș.

Tot astfel, în vremurile de demult, pe când *Dumnezeu* și *Sf. Petru* umblau pe pământ, ca să învețe lumea, aceștia luau înfățișările de oameni, mai întoldeauna de oameni de rând, căci numai astfel puteau fi ascultați.

Pe lângă o femeie, cine poate să aibă o trecere mai mare decât tot o femeie și mai ales o femeie bătrână, care, pe lângă simțimintele sexului său, mai aduce și o bogală experiență a unei vieți în care multe «a văzut și a pățimit»! Nu-s toți *pustnicii bătrâni, oameni înțelepți*? Nu-s «*filosofii, oameni bătrâni și înțelepți*? Nu-s *babele «bătrâne», știutoare și meștere*? «Nu face vorba bătrânească un galben?» (1).

Deci, dacă Diavolul trimite pe cutare babă ca să vâre o minciună și să strice liniștea unei gospodării, cum ar vâri cinevă o pană de lemn ca să despice un buștean, nu mi se pare întru nimic extraordinar. Astfel, povestirea de care vorbesc, *poale, și trebue* să apară *întreagă* în mai multe regiuni. Nu-mi pot închipui că s'ar găsi în mintea unui creștin,—dar și într'a altui credincios, care își are un «viclean» al său,—un alt zavistnic mai priceput decât *Diavolul* și o mai meșteră uneltă a acestuia de cât femeia, și mai ales femeia bătrână sau *baba*.

Zadarnică, prin urmare, îmi pare truda d-lor Knust, Polivka și Bugiel de a căută leagăne, când ele sunt pretutindeni, de a căută un izvor când marea este fără margini și când ea

(1) Cred. Rom. din com. Vlăsinești, jud. Dorohoiu, împart. de d-l D. Furtună: «*Uciganul are cap de babă și inimă de tâlhar*: de aceea lucrează numai șotii și răutăți pe lume

n'are nevoie de un izvor. Școala neo-evhemeristă, încă de mult, a fost dovedită neputincioasă în a lămurî legătura dintre povestirile ce fac ciclu.

Povestirea pomenită *trebuie* să se găsească în literaturile tuturor națiunilor, cari pun preț pe-o *dragoste* și cari deci, cred într'un *zavistnic* (1). Intre națiuni, și încă între cele numeroase, suntem și noi Românii; și materialul de care dispunem, pe această temă, cred că va minuna pe d. Bugiel, mai ales după ce a afirmat, străfulgerând din Mesopotamia în Spania, că toată calea aceasta a găsit-o cu totul stearpă.

(1) Dau aici definițiunea lui Andrew Lang cu privire la mit: «Mitul este lămurirea firească și trebuincioasă a unui fenomen făcută de priceperea unui om primitiv», și adaug: pentru mai multe națiuni, miturile vor fi simultane când noțiunile puse în legătură sunt aceleași, cum se întâmplă aici cu *femeia*, *dragostea* și *Diavolul*.

CAPITOLUL III.

Ar trebui să încep cu tema: *Diavolul* uneltește și isbutește să sfărâme legăturile dintre doi soți, prieteni sau tovarăși. Voiu căută însă să aduc materialul nostru, paralel, celor mai frecvente variante cercefate de Knust, Polivka și Bugiel.

Povestirea întâia.

Dracul, neputând turbură fericirea unor tineri însurăței, năimește o babă. Aceasta spune nevestei că bărbatul ei este necredincios, și că spre a-l abate dela aceasta, ea îl va vrăji cu păr de-al lui, luat câte trei fire, cruciș, din cap. După ce-i pune pe spate palmele sale pline de făină, cu care nevasta pregătiă plăcinte, merse la bărbat și îi arată că soția lui se are bine cu altul, lucru despre care se va încredința, după urmele ce mânele aceluia au lăsat pe nevestă. Apoi, după sfatul necredincioșilor, peste noapte, nevasta va căută să-i taie gâtul. Zavislia isbutește, însurăței se ucid și baba își ȳca plata dela Diavol: o pereche de papuci, din vârful unei prăjini.

Eră o pereche tânără; se luase din dragoste, și de dragi ce-și erau unul altuia, nu găsiau vreme din destul ca să se desmierde. Să fi avul orice neajuns, nici o dată *vorbă legănată* nu ieșiă din gura lor. «Dragă» în sus, «dragă» în jos, toafă ziua.

Azi așa, mâni așa, — da lumea nu știă ce să zică: prea bine trăiau însurăței, ca alții să nu-i privească și mai ales să nu-i vorbească cu răutate. Acù, lumea ca lumea, dar ce veți zice dumnevoastră dacă v'aș spune ca chiar și *Dracului* nu-i plăceă dulceața căsniciei istor doi însurăței!

Și-apoi ci-că, ce-și pune Dracu'n gând, nu se poate să nu facă; dar, dacă acù nu i-a mers, cine-i de vină? N'a avul parte să isbândească și să se bucure, și pace bună! Ei, da iaca pe lumea asta pe cinevă mai mare decât Dracul; iaca *baba*. Ce n'a putut face dracul, a făcut baba,—fie la ea acolo!

Și să vedeți cum.

Vine Dracul și se pune pe treabă. Înșurățelul ista ci-că eră negustor: sta ziua la prăvălie și seara veniă acasă. Incearcă Dracul fel și chip,—degeaba: nu-i poate face pe înșurățelii noștri să se supere nici câtu-i negru sub unghie. Și se că-trăniă *Ucigă-l-crucea*, și se înegriă de ciudă, de mai să-i crăpe fierea în el de mânie.

Iaca se întâlnește cu o babă:

— Ce stai așa de amărit, cumetrélule? -- îl întrebă ea.

-- Cum să nu stau, -- îi răspunse *Sarsailă*, -- că uite ce-i și cumu-i pe capul meu!

Și unde prinse Dracul a se jelu, de-ți eră mai mare mila să-l ascuți.

Baba, când îl auzi, răsé și zise:

— Măi, eu să fiu în locul fău, mi-aș face o *samă*. Apoi ce fel de Drac ești tu, dacă nu te pricepi la un lucru așa de ușor. Ce mi-i da mie să îți fac eu trebușoara asta?

— Ce vrei, numai fă-mi-o, -- îi zise Dracul vesel.

— Ia, să-mi dai o *pereche de papuci boerești*, -- zise hârca.

— Îți dau, mătușică, îți dau, numai să te văd că-mi faci treabă.

Și așa înțeleși, plecă Dracul într'o parte iar baba în allă parte, fiecare după ale lui.

Baba, de cuvânt, se duce la casa înșurățelilor. Vorbește ba de una, ba de alta, până ce vede ce-i și cumu-i în dreapta și'n stânga. «Măiculiță» în colo, «măiculiță», în coace, -- hârca dracului, frăgea cu ochiul și băgă de samă la toate.

-- Nu-i greu, -- își zice ea; am să capăt papucii Dracului!

După vreo câteva zile, se duce baba la nevestică acasă, și potrivește vremea când bărbatul îi eră dus la crășma lui. Nevestica tocmai făcea niște plăcinte. Suflecată la mâni, legată la cap ușurel, umblă cumu-i țitirezul și cântă ca o păsărică, fără nici o grijă. Întră baba, -- iar «măiculiță» în colo, «măiculiță» în coace, -- începe a o luă pe nevastă cam pe de parte:

-- D'apoi, măiculiță, mare hârnicuță mai ești, mare frumușică te-ai mai ales, dar ce folos că n'ai avut noroc să-ți găsești un tovarăș pe potriva dumitale!

-- Da ce vorbești așa, mătușă? --o înfrebă nevasta schimbându-se de o dată la față.

-- Ehe! draga mătușii,---oftă hârca din greu; știu eu ce știu, de vorbesc așa. Colea, stai singurică, nu știi ce-ți face bărbatul!

Și pe urmă tot haba:

Dă, lumea spune că până nu faci foc, nu iese fum! la, s'a înhăitat cu cutare... *Iji spun eu, vezi-mă,--o femeie bătrână!* Iji spun eu, care am văzut cu ochii cu cari te văd, că chiar de-acolo vin. Is amândoi și petręc la cătaramă!

Nevasta, mai-mai să leșine.

-- Dar nu-ți face spaimă; bărbatul ți-i fărâncat și mai multe, nu; nu-i nici o primejdie dacă mi-l dai pe mână mie; ți-l întorc eu unde-a fost, cât ce-ai zice; mă pricep eu să-ți fac atâta bine, ce dracul! Dar pentru asta, să-mi dai câteva fire de păr din capul lui. Să ieai un *cușil nou*, să te faci a-i căută în cap, și când îl vezi că doarme, *să-i lai în cruciș câte trei fire de păr*, și să mi le dai mie. Pe urmă nici o grijă să nu porți. Eu știu că-i fărâncat, și-l desfac, și ți-l aduc la casă și la masă, mai curat decât cum eră la început!

Iar nevasta, bună încredințată:

-- Mă rog. mătușică dragă, nu mă lăsă; fă-mi ce mi-i face, numai să nu mi se strice căsnicia; mare pomana ai să ai pe lumea cealaltă cu trebușoara asta!

Baba dracului, după ce mai vorbi, ba de una, ba de alta, tot mângâind-o, își umplu palmele cu făină din covată și le așeză frumos pe umerii nevestii, așa, să pară ca și cum ar fi apucat-o cineva ca s'o desmerde. După asta, plecă încercată de toate bunătățile și mulțumirile nevestii, și se duse de nimeri la crâșma bărbatului.

Acolo ceru un rachiuș, mai spuse o vorbă, mai îndrugă alla, până când începù a-l căină pe bietul însurățel:

— Măiculiță, harnic ești, frumos și cuminte, cum nu mai ai cum, dar ce folos,—vorba ceea:

*Ce folos
De lapte gros,*

dacă n'ai avut parte cu însurătoarea! Cum trebuia să fii, și cum ești!

— Dar cum vine asta, mătușă ? ---sare omul, nevenindu-i bine vorba asta a babii.

ar baba :

— De, zic și eu ce zice o lume. Nu știi vorba :

*Ce știe salul,
Nu știe bărbatul!*

Dumneata stai aici, și te muncești, și te trudești, de dimineață și până în seară, și nevasta, acasă, nu știe decât cum să se lefăiască cu altul. Nu-i spusă asta așa în vânt. E adevărat. Și să mai vezi, că nu-i destul. Iaca nu mai departe chiar astăzi, când ai să te culci, ai să vezi cum are să-ți taie gâtul cu cuțitul, prefăcuta ceea de nevestică a dumatiale, pe care o crezi icoană sfințită. Cine mi-a spus mie taina asta, știe, dragul mătușii, ce spune, și nu vorbește de pe apa Sâmbetii. Eu, drept să-ți spun, întâiaș dată n'am crezut, dar am fost să mă încredințez singură. *Ei*, se vede, fusese mai înainte pe-acolo și când m'a văzut, a șters o la sănătoasa, după ce se hârjonise cu nevestica dumatiale, fie acolo cu dânșii. Am văzut urmele mânilor lui pe umerii ei, că pe semne munciseră amândoi la frământatul și coptul plăcintelor!

Baba n'a mai avut când să mai isprăvească ce mai avea de spus, că bietul om a și plecat acasă val-vârtej. Ajunge, se uită la nevestă, vede niște urme de palmă pe spinare, și face. Seara se culcă, cu chip că doarme, și așteaptă să vadă de-a fi după spusă babii ori nu.

Nu trece după asta mult și biata nevestică, doritoare ca să-și scape bărbatul cât mai iute, s'apropie de dânsul cu cuțitul, să i taie firele de păr, și pe urmă să i le dea babii, ca să i le vrăjească de desfăcut.

Insurățelul, când a văzut-o, nu s'a mai putut stăpâni: a sărit asupra ei ca un nebun, i-a smuncit cuțitul din mână, și după ce a înjunghiat-o pe nevestă-sa, s'a înjunghiat și pe sine.

Baba, cât-coleă, cu Dracul alătură!

Când vede Dracul, rămâne uluil. Și zice :

— Drac eu, dar baba și mai și!

— Cumetrélule, să-mi aduci în grabă ce mi-ai făgădui, că eu ți-am isprăvit treaba !

— Ți-aduc, ți-aduc,—răspunse *Nichipercea*, plecând repede-repede.

li erà acuma și lui frică de babă.

Peste câtvă vreme, îi aduce papucii. Vine la casa babil și o strigă afară.

Iese baba, dar nu vede pe nimeni, doar peste gard vede o *prăjină*, și în *prăjină*, papucii....

Și baba îi luă, rîzând și dînsa de frica *Dracului*!

De atunci ci-că baba-i mai avănă decăt *Diavolul*, fie la ei amândoi acolo, cruce de aur cu noi! (1)

Povestirea a doua.

Baba își pune mâinile pline de făină pe nevestă, iar bărbatului îi spune că aceasta a făcut-o ibovnicul nevestii sale.

Bărbatul își ucide nevasta, iar baba își iea dela *Diavol* papucii din vârful *prăjinii*.

Ci-că într'un târg, unde-o fi fost acolo, trăia un *casap* în-surat de puțină vreme. *Dracul*, «care nu face mănăstiri», își pune în minte să le strice căsnicia și traiul cel bun.

S'a trudit el, *Michiduță*, fel și chip, dar zădarnică i-a fost toată strădania: cei doi soți trăiau ca doi hulubași.

Intr'o zi, pe când sta cu coada între picioare la răspântia unor drumuri din preajma târgului celuia și-și trudiă mintea ce să facă, ce să dreagă, căci în iad nu erà chip să se întoarcă fără ispravă, de frica lui *Scaraoschi cel bătrân*, care l-ar fi snopit în bătăi, iată că-i iese în cale o *coloroanță de babă felegoasă și urită*,—mama pădurii, nu alta.

Baba, văzând pe *Michiduță* că nu i-s boii acasă, îl întrebă de aleanul ce-i apasă sufletul.

— Iiii, măculiță,—făcù ea,—apoi aista-i lucru ușor. Mă prind eu să-ți fac trebușoara asta.... *Las' pe mine că eu li-s nașă*. Numai o *pereche de papuci galbeni* o să te țină toată osteneala mea!

Dracul, la auzul spuselor babil, se înveseli și bătù palma bucuros cu dînsa, întărind focmeala cu o *pereche de papuci galbeni*.

(1) Culeasă din com. Jorășli, jud. Covurluiu și împărt. de d-l P. Gh. Savin, seminarist.

După invoială, baba plecă și se duse înfins ață la casa măcelarului. Aici găsi pe fânara nevastă trebăluind singură. Baba se dete pe lângă dânsa și începù a o încântă, că-i așa, că-i pe dincolo, căci câte nu găsec ele când își pun *terpe-neaua* să intre pe sub pielea cuivă!

Nevestica, văzând că timpul trece mai iute când mai stă de vorbă cu cinevă, o pofti să mai vină și altă dată, să-i mai țină de urit. Baba se prinse bucuroasă.

Azi așa, mâni așa, baba începù a-i umplea capul cu secături, că bărbatul ei nu-i de treabă, că o înșeală cu altele, și câte și mai câte. Pe de altă parte începù a da târcoale și pe la căsăpie, spunând bărbatului că femeia lui umblă 'n rele.

Zizania și bănuiala fură gata

Într'o zi, baba nimeri la nevastă focmai când aceasta cernea făină pentru mămăligă. Baba se dete pe lângă ea, cum îi eră obiceiul, și prefăcându-se că o mângâie, după ce își puse mâna prin troaca cu făină, o lipi de spatele nevestii, lăsându-i pe polcă urma palmii. Apoi ieșind, se duse glonț la măcelărie, unde spuse bărbatului că trecând pe-acasă, a găsit pe nevastă-sa cu ibovnicul, și că să se ducă repede, c'ò să-i găsească pe polcă urmele palmelor ibovnicului, cum a ținut-o în brațe.

Bărbatul n'ășteptă mai mult, și cum eră cu cuțitul în mână, plecă înfuriat acasă, unde, văzând urma de palme pe spatele nevestii, nici una, nici două, îi înfige cuțitul în adâncul pieptului.

Dracul, care n'ar fi crezut în ruptul capului că baba o să isbutească să strice căsnicia casapului, — căci dacă nu mai încercase el toate mijloacele lui diavolești, — se îngrozì, cât eră de drac, de isprava urgiei.

Când veni la plată, Michiduță îi puse papucii în vârful unei *prăjini* și-i înfinse de departe, temându-se să se apropie de coloroanță, și cât ai clipi, o și luli în fundul tartarului, căci se încredințase și el că *babele* *îs* *mai* *meștere* *și* *de-cât* *Dracul* (1).

(1) Dela răpos. Adela C. Popovici. împărt. de d-l T. Popovici, în com. Zorleni, jud. Tutova,

Povestirea a treia.

Baba mânjește pe nevestă cu vopseaua cu care un finichigiu dădea tabla de pe casă, iar bărbatului îi spune că nevasta lui se dă în păcate cu finichigiu.

Bărbatul își bate nevasta.

Baba, după aceeași, mânjește pe femeie cu făină, iar bărbatului îi spune că nevasta lui trăește cu pitarul din sat.

Bărbatul își împușcă soția, iar haba își iea dela Diavol papucii.

«*Unde-și vără nasul baba, nu-și mai vără Dracul coada!*».

-- Asta-i vorbă mare!

Trăiau odată într'un sat doi lineri. Se luaseră din dragoste și loată lumea se minună de felul cum se înțelegeau între dânșii.

Salana dăduse unui Diavol soroc de un an de zile ca să le strice căsnicia: de nu va isbuli, n'are ce să mai caule în iad.

Se chinui *Ucigă-l-crucea* mai bine de o jumătate de an, dar nu făcui nimic. Știa în sat o habă care închegă apa,— așa de fermecătoare ce eră. Infr'o seară se duse la ea și-i spuse :

— Dacă-mi strici căsnicia omului, pentru care eu mă chinui de mai bine de jumătate de an, îți dau ce mi-i cere.

Baba făgădui și cerui o pereche de papuci noi.

A doua zi disdimineață se duse la casa omului. Omul eră la pădure, de, ca toamna, iar femeia, cu treaba prin casă. Un vopsitor vopsiă tabla de pe casă.

Baba, făcui ce făcui, și-și mânji mâna cu boiă. Se duse la femeie și-i puse mâna pe umăr; apoi, mai slătui ce mai slătui, și plecă.

Seara, ieși înaintea omului și-i spuse :

— M'am dus azi pe la tine, nepoate. Ce să-mi vadă ochii, mămucuță dragă! Măriuca ta se ține de gâl cu finichigiu care-ți boește casa! Iaca așa, dragul mătușii! Am rămas de lemn când am văzut!

— Poate și s'a părut, mătușă; ești bătrână și poate te-au înșelat ochii,—zice omul nedumerit; nu, nu, mătușă; nu se poate una ca asta!

-- Se poate, nu se poate,—treaba lor; eu știu că i-am văzut ținându-se de gâl și sărutându-se. Crezi cumvâ că spun

minciuni? 'Poi, se poate una ca asta? Eu, femeie bălrână, care ca mâni-poimâni, am să închid ochii,—să spun minciuni?

Omul, pe jumătate crezând, jumătate nu, se duse supărat acasă. Femeia, văzându-l supărat, îl întrebă ce are. El nu-i răspunse; dar când îi văzù pata pe umeri, o luă la bălaie, și așa, căsnicia lor se strică. Baba se ducea în toată ziua pe acolo, dar femeia nici cu gândul să gândească că ea ar fi aceea care i-a făcut astfel de treabă.

Erà lăsatul secului. Baba, disdiminează se duse la casa omului. El erà după treabă prin pădure, iar femeia făcea plăcinte acasă.

Baba își umplù mâna de făină și mânji *casânca* femeii.

După ce făcù isprava, plecà la bărbatu-său și-i spuse:

— Iaca, nepoate; întâia oară nu m'ai crezut de ce ți-am spus, dar eu și azi am găsit-o cu *pilarul* din sat. Ușile erau încuiate și ea cu el înlăuntru. Îți place nevastă ce ai? Halal să-i fie!

Omul, când auzi acestea, nici una, nici două, plecà acasă. Când văzù *casânca* mânărilor de făină, crezù numai decât în spusele babii. Cu nevastă-sa nu vorbi un cuvânt, ci o împușcă întocmai ca pe un puiu de vrabie.

Seară, Ucigă-l-toaca veni la babă și-i dele făgăduiala (1).

Povestirea a patra.

Baba, încredințând pe nevastă că bărbatul ei ar putea-o iubi încă mai mult, îi dă briciul ca să-i taie cruciș patru fire de păr din cap. Bărbatului îi spune că nevasta lui s'a sfătuit cu altul, ca să-i taie gâtul, când îi va căută în cap.

Bărbatul își isgonește nevasta, iar baba își ia papucii din prăjină.

A fost o'nsofire ce trăia 'n iubire,
 În pace, în liniștă și în mare unire.
 Ei nu știau ceartă vre'o dată în viață,
 Ci-și da unul altui vorbe cu dulceață.
 În scurt, într'atâta trăiau acești, bine,
 În cât de poveste erau la oricine.
 Dracul însă, care'n casnici coada-și vâra

(1) Culegere dela Gh. Petrea com. Gohor. jud. Tecuciu, împărt. de d-l V. G. Beldie, seminarist.

Și face să'nceapă 'ntre ei *gără-mără*,
 Se sili p'aceștia cu neîncelare,
 După a sa voie, să-i aducă 'n stare,
 Intinzând el dară, cursele lui foarte,
 Și ca să-i supuie, văzând că nu poate,
 Căută o *babă*, auzind că ele
 Il înirec pe dânsul la drăcii și rele.
 Și-a găsit pe una, Vișana, anume,
 Intâia *drăcoie* Dracilor din lume.
 Se duce la dânsa, pricina îi spune,
 Că n'a fost putință pe ei a răpune,
 Zicând:—Știi că este un graiu de când vacul
Că-și sparge cu vreme[a] opincile Dracul;
 Ia, numai privește opincile mele,
 Că se trențuiră în mici pelicèle,
 Și tot nu pot încă să bag între dânsii
 O intrigă mică și să-mi râd de dânsii;
 Dacă dar poți face, mai mult decât mine,
 Arată-ți puterea, te rog, fă-mi un bine!
 Ea clăți cu capul și 'ntre rânjitură,
 Iși arată colții cei pociți din gură,
 Zicând:—Ei, copile! vezi că e pricina
 Că *nu știi pe unde se udă găina!*
 Iți trebuie încă să înveți la școală,
 Deși ești Diavol, dar ți-e ligva goală.
 O bătrână astfel, cum mă vezi pe mine,
 Nici la degetu-mi mic nu te puiu pe tine (1).
 Zise el;—Se poate, pe vorbă-ți se vede:
 Pân' nu văz cu ochii, nu-mi vine a crede (2).
 — Ei bine, dar ce-mi dai?—bătrâna întreabă,
 Că, pe capul tafii, nu mă duc de geabă.
 — Bucuros, răspunde, pe loc voiu fi gată
 Să-ți dau o *pereche papuci galbeni* plată.
 — Nu m'aș fi dus,—zise,—dar cu astea loate,
 Merg ca să vezi mumai Vișina ce poate!
 Deci începù baba, adese să meargă

(1) In text: «Nici la degetu-mi *ăi* mic nu te puiu pe tine».

(2) In text: «Dar pân'nu văz cu ochii nu-mi vine a crede».

La acea femeie, cășcioara să-i spargă.
 Găsi ea mijloace s'o 'mprietenească
 Cu una, cu alta, ca să o momească.
 Și precum pescarul undița-și întinde
 Și cu râmă 'nșeală peștele ce prinde,
 Așa își întinse planurile sale,
 Spre ea ca s'o fragă cu vorbe morale,
 Până când văzù că prinse ea pulere
 Și are mijloace *ac să bage'n miere*,
 Așa'ntr'o zi 'ncepe, femeii să zică :
 — O! fetica mării, cum ești frumoșică,
 Cum îți văz purtarea, cum te văz cinstită,
 Și cum ești de blândă, cu firea tihnită!
 Trăești încai bine și cu bărbățulul,
 Ori ca pisicuța, — *gâr-mâr*, — cu cățelul?
 Dar să nu-ți prea pese, că toate și-au leacul:
 Eu am meșteșuguri, să'mblânzesc pe Dracul,
 Să ți-l fac să fie blândișor ca mielul,
 Și să-l joci cum joacă mâța șoricelul!
 — Nu-mi trebuie, maică, — tânăra îi zice —;
 Soarta mea un prea bun bărbat îmi trimise;
 Drag mi-a fost și-mi este, el iar mă iubește,
 Și ca noi, îmi pare, că alt nu trăește.
 De ceva de-l supăr, îmi crede, mă iartă,
Căci mațele în om încă tot se cearță.
 Sunt prea mulțumită cum trăesc în viață,
 Numai sănătate Sfântul să-mi trimeată!
 — Ori și cum, fetico, — îi răspunde baba, —
 Când îl vei supune, altfel merge treaba,
Că usturoiu dulce și bărbat iar moale
Nu se poate'n lume; el nu poartă poale.
 Cât de bun să-ți pară, tot el ciocan este,
 C'asă li-e ursita bietelor neveste:
 N'ai să-ți deschizi gura, să-i dai vreo poruncă,
 Că'ndată asupra-ți ura își aruncă;
 Numai a lui vorbă'n samă să se fie:
 El ca untdelemnul de-asupra să fie.
 Să-ți fac eu un lucru, — ascultă la mine,

Să trăești cu dânsul încă și mai bine.
 Il îmbrobodești, știi, chiar ca pe-o muiere,
 Li pui în cap țesutul și rabdă'n tăcere.
 Tânăra, aceste auzind, se pleacă,
 Și-ascultați pe baba ce-o'nvăță să-i facă:
 -- Na ăst *briciu*,—îi zice,—că-i vrăjit de mine,
 Și la prânz bărbatu-ți acasă când vine,
 Și când după masă, o vrea să se culce,
 Tu du-te la dânsul cu firea-ți cea dulce,
 Prefă-te că îl iei, în cap a-i ucide,
 Și când vezi că doarme și ochii închide,
 Atunci scoate briciul (vai ce amăgire!)
 Și *cruciș din păru-i laie patru fire*,
 Și mai către seară, firele acele,
 Mi le vei da mie să le pui la stele;
 Apoi să vezi vîeață, să vezi fericire,
 Să vezi traiu atuncea, și să vezi unire!
 Proasta finerică, briciul în sân bagă,
 Dorind să se facă soțului mai dragă.
 Baba de-altă parte, la bărbatu-i merge,
 Din ochi îi clipește, îl mișcă de haină,
 Se face că are să-i spuie o taină.
 El, vrînd iar să afle ce o să-i vorbească,
 Se puse să-i spuie și ea să-i șoptească,
 Zicînd:—Dragul mamei, of! ce te așteaptă;
 Ce nenorocire ți s'a pus în faptă!
 Soția ta astăzi, perechea-ți iubită
 O să te răpuie [cu] moartea cumplită:
 Că ea cu un tînăr are înclinare
 Pe care-l iubește mai demult, îmi pare;
 Și el un briciu dându-i, o 'nvață, dușmanul,
 Ca să-ți taie capul, astfel dându-i planul:
 Astăzi când vei merge, să prânzești acasă,
 O să iea să-ți cate în cap după masă,
 Și viindu-i bine, mîna o să-și puie
 Ca să-ți taie gâtul și să te răpuie.
 Și dac'a mea vorbă necrezulă-ți pare,
 Prefă-te că nu știi de nici o urmare,

Și-i, vedea cu ochii gândul cum îi este,
 Să zici bogdaproste că-ți dedeu de veste.
 Omul cum aude, speriat peste fire,
 Stă la îndoială și 'n nedumerire,
 Se muncia cu gândul cum a lui soție
 Intr'atât tirană asupra-i să fie,
 Și cum să 'ndrăsnească la o așa faptă,
 Cu totu 'mpotrivă și neînțeleaptă!
 — Nu gândește urma! nu gândește răul!
 Și acel ibovnic al ei, nățărăul,
 Cum putu s'o 'nvețe ca să mă omoare?
 Nu știe că-i ocnă și spânzurătoare?
 Și ea, ticăloasa, nu putea să-mi spuie,
 Căci dragostea 'n silă nici o dată nu e.
 Să-mi fi zis:—Eu, frate, mă duc dela tine,
 Că nu ești pe gustu-mi, n'ai nimic cu mine,
 Și-i dam voie însu-mi să meargă în pace,
 Cu el să trăiască pe unde îi place.
 Pe semne păcatul și așa îi trage,
 Amândoi vieața în nevoi să-și bage.
 Ce zic, nici eu nu știu, așa e, se vede:
Vorba de rău, omul prea lesne o crede.
 Deci dar mă voiu duce și mă voiu preface
 Că nu știu nimica, să văz ce se face.
 Judecând acestea, se duse acasă,
 Ca și altă dată, se puse la masă;
 Mâncând în tăcere și 'ntristat cu totul,
 Se dete pe-o pernă, răzimându-și cotul;
 De necaz și ciudă, foc ieșiă dintr'insul.
 Iată și nevasta veni lângă dânsul,
 Li apleacă însăși capul pe genunche:
 -- Stăi, să văz,—zicându-i,—ai vre un păduche?
 Așa el se lasă, să vază ce-o face
 Și ca când adoarme, mijind, se preface.
 Ea atunci, briciul, încet din sân scoate,
 Și asupra-și pornește urgiile toate:
 -- Tirană muiere, așa-ți este dorul?
 Asta ți-e credința, asta ți-e amorul?

Asta ți-e virtutea cea nelegiuită ?
 Asta ți-e morala cea afurisită ?
 Cum din cer nu cade fulger să te arză
 Să te mistuiască, trăsnet să te piarză!
 Cum nu se despică locul ce te ține
 Și să te înghiță de vie pe tine!
 Fugi! nemilostivo, nu-mi mai sta 'nainte (1)
 Nu 'ncepe 'ndreptare, nu ascult cuvinte!
 Du-te de trăește cu cine îți place,
 Dintr'această clipă, pleacă de-aici, drace:
 Că mi-ai voit răul, nu-ți fac răsplătire,
 Bogdaproste babii, că mi-a dat de știre!
 Ar fi vrut, săraca, să-l încredințeze,
 Dar cine-i da pas ei, ca să se 'ndrepteze:
 Geaba ea acuma, făceà jurămintе,
 Că cutare babă a scos-o din minte:
 Și-a pierdut credința ca și Eva raiul.
 Și ca pân' aicea, nu le-a mai fost traiul.
 Care săvârșire văzându-o Dracul,
 S'a speriat cu totul de babă, săracul!
 Atât îi fu frică de acea bătrână
 În cât nici papucii nu-i dete în mână,
 Ci i le *(sic)* întinse c'o prăjină lungă
 Ca nici răsuflarea la el să ajungă,
 Și ca de-o aspidă să se otrăvească,
 Să-l facă în lume, să se pedepsească.
 Iată, dar, minciuna ce face în lume,
 De-a cării pricină istorii sunt sume (2).

Povestirea a cincea.

Baba încredințează pe nevastă că bărbatul său n'o iubește, fiindcă nu face copii. Ca să fie iubită, o îndeamnă să taie bărbatului, la o căutare în cap, trei fire de păr. Bărbatului îi spune baba că nevasta va cercă să-lucidă. Căstnicia se strică, iar baba își iea dela Diavol, din vârful prăjinii, o pereche de cisme.

Povestirea este scrisă pe la jumătatea veacului XVIII de popa Iorga din Cocorăștii Parhovii, după ce a auzit-o la niște dascăli:

(1) În text: „Fugi! *piei!* nemilostivo, nu-mi sta înainte».

(2) A. Pan. *Opere complete*, I, București 1904, p. 80-4.

«Vorbind dascalii, zice unul dintre dâșșii că au dat Dumnezeu oamenilor vrednicie cât pot ca și îngerii, iar altul zice că unii pot ca și îngerii, iar alții sântu mai răi decât Diavolul, căci nu poate Diavolul să facă ce face omul.

Iar ei ziseră :

— Cum să fie așa ?

El zise că în culare oraș eră un om foarte de cinste și bogat, și fâmeia lui încă eră creștină bună. Și eră amândoi îndurători și milostivi, umblându și păzind poroncile lui Dumnezeu. Numa eră mähniși căci copii nu aveä. Iar *vrăjmașul Diavolul*, care nu va, nici pohtește binile oamenilor, el multu se trudi și umblă după acei de cinste oameni ca să-i vâneze cumvã, să le facă pacoste, să-i învrăjbească și să le strice dragostea și *libovul* lor cel curat ce avë între dâșșii, și nu pulu.

Iar după multă nevoieșă ce făcù el și nu isprăvi nimic, într'o zi slätu înnaintele porșilor acelu om și cu glas lin începù a se jãli și a zice :

-- O, amar mie, vai de mine! Dar eu cu ce slujbã și agonisire voiu să merg înaintea tatãlui meu! Vai de mine, bicisnicul și decãt toate slugile mai nevoieș, cu ce ochi va să-mi caul slãpãnul meu? Într'atãta vreme să mergù eu cãtrã dâșșul fãrã nici un rod! Ci acum de s'ar aflã cinevã ca să-mi fie de ajutor, eu cu ce ar pohti, l-aș dãru!

Iar o babã, auzindu-l așa cu umilinșã glãsuind, veni la dâșșul. Zise :

— Ce ți-e, fãful meu ?

Iar el îl spuse toate pricina și cum că el este Diavol, bate războiu cu acei oameni și nu poate face nimic. Iar ea zise :

-- Pții, blestemat, și decãt toți mai mișel și becisnic! Dar ce să-mi dai tu mie, și eu acum să-i fac să să învrăjbească : încă mai că ar sparge și casa de s'or lãsã!

Iar Dracul zise :

— De vei face lu aceasta, ce vei vrea ți-oi da,--aur, argint, cât vei vrea, căci eu am destul de acela.

Iar acea *diiavolișã de babã* și mai *dracul decãt toți Dracii*, nu se bucurã nici la bogãție multã, ci să locmi numai pe o *pãreche de cizme*, și merse la muiere acelu om creștin în chip de cerșetoare, și după ce o miluì îi zise :

— Fata mea, cu ție răul nu ție-aș vrea, că iată că ești bogată și cinstită, numa ție-aș spune o vorbă.

Iară ea zise:

— Spune, măicuță!

Iar baba zise:

— Umblând eu prin case cerând, am auzit că bărbatul tău a îndrăgit pe alta, căci tu nu faci copii. De vei pohti să fii cu casă ca și până acum, tu, fata mea, să mă ascuți pă mine, că eu nu-ți voi răul. Dacă va veni bărbatul tău, să te faci *a-l păduchi* și să tai trei peri din barbă cu cuțitul lui cel mic, să mi le dai la mine (1), ca să-i fac eu oarece, și nu te va mai ură.

Iar, pă de altă parte, să întâlnească cu acel om și zise:

— Jupâne, bogat și cinstit ca tine nu este altul. Țe-aș spune o vorbă!

El zise:

— Spune, babo!

Ea zise:

— Jupâneasa ta s'aუ îndrăgit cu altul și ție va să-ți fac gâtul, ca să mori, să ți pe acela.

Iar el începù a o bate cu frâul pă cap, iar ea, încă bălându-o, zice:

— Pasă, că o vei afla cu cuțitul la gât.

Iar el, mergând, nu putè eși acel cuvânt din grijă, ci iș prinse nevasta cu cuțitul în mână la gâtul lui. Și aceiaș făcură vrajbă, cât sparseră casa și să lăsară.

Această văzând Dracul puse o păreche de cisme într'o prăjină lungă, și de departe le finse babii, zicând:

— Ține, babo, ține, că mi-e frică să mă apropiu de tine, că tu ești mai ascuțită decât mine și decât cela ce m'aუ făcut pă mine.

Socoliți, fraților, ce destoinicie au unii oameni pământeni, căci nici Dracul nu prinde cu dânșii!

Aceasta auzind noi dela dascalii, am început a zice: «gospodi pomului (2). Popa Iorga ot Cocorăști» (3).

(1) In text: „...să la mi-l dai mine...”

(2) Doame miluește!

(3) După manuscriptul no. 480, fol. 143, al Academiei Române, publ. de d-l D. Furtună în *Drum drept*, I, p. 493-5.

Povestirea a șasea.

În schimbul unei năframe, baba învață pe o femeie, că, spre a-și scăpa bărbatul de o primejdie ce-l paște, să-i taie, la un căutat în cap, trei fire albe de păr, din creștet. Bărbatului îi spune că nevasta lui îi va tăia gâtul, după sfatul ce femeia l-a avut cu ibovnicul ei.

Traiul bun se strică. Baba își iea dela Diavol trei perechi de *bușmachii*.

«Fost-a-fost o dată un *Drac* pismaș, care-și pusese ochiul pe doi tineri însurăței, de cum se luaseră, și vreme de vreo cinci-șase ani într'una, voiă cu ori ce preț să-i facă să se sfădească și să se bată. Dar de florile mărilor făcea Satana câte-i plesniă prin cap, câte iscoade'n lună și'n soare, că pace, tinerii iștia par'că erau niște îngerași ai lui Dumnezeu, așa trăiau de liniștiți și'n bună înțelegere, că nimeni n'a auzit din gura lor vorbă rea sau ocară, sau măcar să-și zică unul altuia «fă'n colo!»

Dracul crăpă de ciudă, nu alta; îi veniă să-și facă o samă.

Așa, cum se plimbă el posomorit și primprejurul gardurilor gospodarilor istora, iată că trece pe drum o *babă* bătrână-bătrână, care se sprijiniă în două cârji roase pe jumătelate, așa că umblă încărjoiată spre pământ, că mai dădea peste oameni în drum.

Dracul posomorit, cu capul în piept, baba cârjoiată, se lovesc nas în nas și se opresc în mijloc de drum. Dracul dă să pășească pe alături, baba se uită la el, îl cunoaște și-l oprește cu cârja.

— Ian mai stăi, fârlate, că te cunosc cine ești!

— Da de unde mă cunoști, babo?

— D'apoi eu să nu te cunosc? D'apoi eu am cunoscut și pe babaca mătăle, Scaraoschi cel bătrân, și pe moșu-tău Sarsailă, și tot neamul cel drăcesc, că de multe ori m'au ajutat la multe bunătăți în lume!

Și din una în alta, se ieau la vorbă, și-și spun patarama, dă, ca oamenii ce nu s'au văzut de mult.

— Ce, numai atâta te supără, puiule? Apoi, las' pe mine. Ce-mi dai mie să fac ca până duseară să se bată până la sânge, gospodărașii iștia?

— Tu, babă, ai să faci lucrul ista?

— Iaca, eu!

— Dacă n'am fost eu în stare care de mai mult de cinci ani mi-am ros lăpșile prin casa asta și împrejurul ei, și n'a fost chip, d'apoi lu!.

— Ei, îmi dai o pereche de bușmachii noi?

Da-ți dau și trei, numai să faci.

Baba și cu Dracul se prinseră din vorbă și-apoi își luară ziua bună unul dela altul, hotărînd ca a doua zi să-i aducă Dracul bușmachii pe țarina de lângă jitărie.

Se pune baba și se duce în casa gospodarilor celor pașnici. Și cum intră în casă, nu găsește decât pe nevastă care stă cam întristată și toarce din furcă.

— Da ce ți-i, dragul bunicăi, de șezi așa de *jelnică* și *ogilită*: par'că-ți tot ninge și tot plouă!

— Ce să am, mătușo dragă, ia mi-i dus bărbatul cu plugul, --și-i târziu, și-a fi flămând și ostenit, și văd că nu vine mai curând acasă!

— Hei, asta ar fi cum ar fi,--zice tot baba,--dar altă și mai mare poate să te îngrijească.

— Da ce-i, mătușă?

Apoi, vezi, draga bunicăi, că din câte știu eu,--că sunt femeie de multe știutoare, nu cum mă crezi,--da bărbatul tău l-am văzut de câteva zile prea schimbat la față, și tare mă tem de vieța lui!

— Ce spui, mătușă! Taci, că mă sparii!

Așa-i, dragul bunicăi, așa-i!

-- Dar ce are, ce i s'o fi întâmplat!

-- Ce să aibă, puico! Ia, se vede că așa-i scris omului... Da eu te-oiu învăța ce să-i faci ca să-l scapi de orice întâmplare năprasnică.

— Invață-mă, mătușico, și ți-oiu da ce mi-i cere.

— Apoi, dacă mi-i da *năframa* cea de pe așternul, tot te voi învăța de bine.

Și gospodina, hâți! *năframa* și i-o dă babii, și baba o învăță așa:

— Draga bunicăi, când a veni bărbatu-tău acasă, să-i spui că ai vrea să-i cauți în cap; da tu să-ți pregătești la îndămână *briciul* lui cu care se rade Duminicile și sărbătorile,

și pe când i-i căută în cap, să ieai sama că ai să găsești chiar în creștet *Irei fire de păr alb*. Atunci să scoți încelinel briciul, fără să-l vadă bărbatu-tău și să-i tai acele trei fire de păr, că numai așa are să scape de moarte năprasnică.

— Așa oi u face, mătușă dragă!

Baba luă naframa și ieși din casa gospodinei, și opintindu-se cât ce putea, se îndreptă spre țarină, unde ară gospodarul.

Și iaca îl întâlnește în drum, și-l oprește, și pică în genunchi înaintea lui strigând:

— Omule, omule, nu trece pân' nu mi-i ascultă, că la moartea ta te duci, fără să știi!

Omul rămâne încremenit în loc și privește la babă; apoi o întreabă:

— Ce spui, babo?

— Iaca ce spun: tu te duci acasă la gospodăria ta, dar tu nu știi ce te-așteaptă... Iaca, nevasta ta se iubește cu cinovnicul satului și s'a hotărît așa, ca să-ți răpuie zilele numai decât!

— Ai înebunit, babo?

— Ba nici decum, și adevăru-ți grăesc; de n'a fi așa, să mă spânzuri când mi-i mai întâlnești. Și iaca cum s'au sfătuit: când te-i duce acasă, după ce-i ospătă, nevăsluica ta are să-ți caute în cap, da ea are să aibă lângă ea ascuns briciul cu care te razi tu. Și pe când ți-a căută c'o mână în cap, cu alta are să-ți facă hârșli! gâtul. Și pe urmă are să te îngroape în dosul coșerului, și să chefuească ea cu cinovnicul, nesupărată de nimeni!

Bărbatul, care știa cât prețuește nevastă-sa, scuipe pe babă, și porni repede spre casă. Da' pe drum, în sufletul lui, tot răsunau cuvintele babii, și inima tot îi bătea mai tare.

Ajunge omul acasă; sare nevasta și-i dă demâncare; mânăncă omul, și nu apucă bine a se ridică dela masă, și nevasta îi și zice:

— Bărbățele, bărbățele, nu-i vrea tu să-ți cauți o leacă în cap! Iar vin și te punc cu capul pe brațele mele!

Omului i-a sărit inima din loc. Da eră tare de fire și se hotărî iute să vadă până la sfârșit ce-a fi.

Și se lungi pe laiță, și-și puse capul în brațe la nevastă-sa. Nevasta începe a-i căută în cap, și iaca dă într'adevăr în creștel de câteva fire de păr. Ea pune mâna încet în buzunar și trage briciul și-l deschide.

Da omul, care pândiă, văzând că nevastă-sa a scos briciul și l-a deschis lângă gâtul lui, o dată sare de pe laiță, frânțește o flească nevastă-sa, de-i sare briciul tocmai la ușă, ș'apoi o nșfacă de cânepa dracului! și dă-i, și dă-i! de lipă biata femeie, că s'auziă la a noua casă!

A doua zi desdediminează, Dracul sta ghemuit lângă grajdul jităriei și așteaptă să vie baba, să-i deie cele *trei perechi de bușmachii*, cari i le făgăduise. Da când o văzù că se apropie, îl cuprinse o frică așa de mare de babă,—care într'un ceas a făcut ce n'a fost în stare să facă Dracul în cinci ani,—în cât puse bușmachii ceia legați în vârful unei *prăjini* lungi, și-i întinse de departe băborniții, ca nu cumvâ să se atingă de dânsa,—că drac eră Dracul, dar mai îndrăcită-i și baba, când se pune pe alăta!» (1)

(1) N. A. Bogdan, *Povești și anecdote din popor*. Iași, f. a., p. 84--87.

CAPITOLUL IV.

Din cele înșirate până aici se vede cu prisosință că literatura populară românească, pentru subiectul pus în fruntea acestei cercetări, este bine reprezentată. O paralelă de amănunte n'o mai fac, căci nu ne poate aduce nici un folos. De obicei, amănunțele le pune povestitorul după temperamentul lui, fără ca să-și dea samă. Într'adevăr, nu ne putem închipui povestirea aceasta curgând din gura unui bătrân cu o astfel de încheiere: «și soțul, după ce și-a ucis nevasta, s'a sinucis», precum iarăș, nu se poate ca un însurățel să sfârșească povestirea cu: «și cei doi soți s'au despărțit în pace», chiar dacă el va reproduce-o îndată după ce a auzit-o în acest chip, cum ar fi varianta lui A. Pan. Vom găsi temperamente paralele la două națiuni; ele vor fi răsrânte în povestire prin aceleași amănunte paralele: tinerii vor alege uciderea femeii, iar bătrânii, numai despărțirea lor; la ce va folosi paralelismul?

Cu privire la *procedul* «dracului de babă» ce se poate altceva spune, decât că el este cel obișnuit: *intriga*. Ca ilustrațiune, iață cum îl întrebuițează în snoavele noastre lungi, Păcală, sluga lui Stancu:

Aceasta, plecând la arat cu stăpânul său, știă că Stănculeasa va pregăti bucate bune pentru cumătrul, cu care se aveă bine, și că i le va duce la ogor; locul unde ară il va ști Stănculeasa, căci cumătrul are un bou bălțat. Păcală, la vremea convenită va legă un bou de-al stăpânului său de-a curmezisul, cu un brău, pretextând că-i bolnav, și cu chipul acesta, Stănculeasa va veni cu plăcintele moi la dâșii.

Așă se și întâmplă. După ce ospătează, Stănculeasa crede că'ar fi bine de trimis plăcintele rămase și cumătrului său,—

ce eră și morar, — lucru pe care, pornește ca să-l facă Pâcală:

«Sluga iea de jos ștergarul

Cu plăcintele și pleacă încotro ară morarul.

Dar în loc de-a i le duce lui, precum aveă poruncă,

Ce-i dă'n mînte?... una icea, alta colo mi-o aruncă...

Pân'le-a sămănat pe toate pe cărări... Iar când sosește

La morar cu mîna goală:—Ian ascultă!—'i glăsuește,

Sunt trimis de-a mea stăpână, ca să-ți spun că soțu-i știe,

Știe tot, și-aici îndată, cu toporul o să vie

Să te taie! Deci când vine, vezi să nu-i stai în cărare,

De ți-e dragă lumea! Iea-o la picior cât poți mai tare!

Și s'a 'ntors 'napoi pe urmă, tot într'o alergătură...

-- Ei, le-ai dus? Cumătrul ce-a zis?--De, plăcintele-i plăcură.

Dar... e necăjit... că 'n două plugul i s'a deschiat.

A voit să-l dreagă singur, însă, geaba s'a 'ncercat.

N'are nici topor, creștinul... Iți așteaptă ajutorul,

Să te duci, te roagă, iute, pân' acolo cu toporul.

Stancu, auzind acestea, iea toporul și se duce...

Iar cumătrul, când îl vede, stă pe loc, își face cruce...

— Valeu, care va să zică, n'a glumit de loc argatul!

Uite Stancu cu toporul, vine 'n coace, zău, turbatul!

Și-unde mi-o tuli morarul către sat în jos, ca vîntul,

De păreă că nici n'atinge cu picioarele pămîntul.

Stancu stă din mers o clipă:—Ce să fie? s'a 'ntrebat.

Și cu ochii urmărindu-l:—Hei! s'așterne pe strigat.

Hei cumetre Niculaie, unde fugi așa cu zorul?

Vino bre, să dregem plugul! Uite că-ți aduc toporul!

Aș! când strigătul lui Stancu dela spate l-auziă,

Peste arături, cumătrul, și mai îndrăcit fugă (1).

Acelaș joc se 'ntâmplă după aceasta între Stancu, ce se înforcă delă morar, și Stănculeasa. Intriga pusă la cale, *cu vorba*, lipsește; ea există totuș din *faptele* lui Pâcală, pentru Stancu și *vorbele* lui, pentru Stănculeasa:

Iată:

Când văzù așa Romănul, ce să-i facă? L-a lăsat

(1) P. Dulfu, *Pâcală*, București 1912, p. 139-141. O variantă a povestirii și în *Calendarul revistei «Ion Creangă» pe anul 1913*, p. 115 și urm.

Și din drum 'napoi se 'ntoarse, la soție, la argat,
 Dar în calea sa prin iarbă numai iată că zărește
 O plăcintă...Alta!..Alta!..--Tii!—în sine se gândește,
 Le-a pierdut, se vede-argatul. Bate-l-ar de păcătos!..
 Apoi prinde câte una. să le-adune de pe jos...
 Stânculeasa :—Măi crestine,--mi-l întreab' atunci pe-argat,--
 Vezi cum tot s'apleacă Stancu? Oare peste ce-o fi dat?
 Iar Păcală:--Hei, stăpână,--a răspuns de lângă boi,--
 Când ai ști de jos ce-adună! Tot adună la pietroi,
 Să te toace 'n cap când vine, c'a aflat ce poamă ești;
 Știe, cum pe-acasă 'n taină, cu morarul te iubești!
 Auzind aceste vorbe, Stânculeasa :—Aoleu!
 S'a făcut la chip cu ceara.—Sărăcuț de capul meu!
 Apoi hai spre sat și dânsa, dă-i la fugă iepurească,
 De-ai fi zis că Turci pe urmă-i s'au luat s'o prăpădească (1).

Apoi, mai departe urmează, «minciuna» cu «*arde casa*» pe care o găsim în varianta orientală sub forma «s'a năruil căsa» (2):

Stancu, ajungând la slugă, stă o clipă, se 'ncrucește:
 -- Ei, drăcie ca aceasta! Măi argate, ian privește,
 Pentru ce plecă și-mi fuge către casă și boreasa?
 Iar Păcală:--De stăpâne, fuge căci vă arde casa.
 Un sătean veni 'ntr'o goană uite-acuma și ne-a spus.
 — Casa noastră?—zice Stancu.—Dumnezeule de sus!
 Fie-ți milă!.. Și ca glonțul, când din pușcă vânt i-ai dat,
 Fuga după a sa femeie, mi-o tuli și el spre sat.
 Ea, văzând că-i urmărită:--Pațru zeci de sfinți!--gândește,--
 Ajutați-mi! Și la fugă și mai repede-o sbughește.

(1) P. Dulfu, *op. cit.*, p. 141.

(2) J. Desparmet, *loc. cit.*, p. 489; textul a apărut în cartea *L'enseignement de l'arabe dialectal par la méthode directe*, Bîida, Mauquin 1904, p. 90. Rezumatul: Cineva vinde altuia un sclav negru, care are obiceiul să spună câte o minciună pe an. După șase luni, în lipsa stăpânului, care se află dus la nunta unui prieten, sclavul începe să țipe că un zid s'a prăbușit peste stăpânul său și l-a ucis. Stăpâna se înspăimântă, strică toate podoabele din casă. «cum era obiceiul» iar între acestea, negrul se duce la stăpân și-i spune același lucru: casa i s'a năruil și toți dintr'însa au pierit.

Aceasta de altfel este numai jumătate de minciună: cea laltă, pe temeiul vieții conjugale, nu se mai dă.

As! Un pas doar, de-al lui Stancu, face de ai femeii trei,—
 Se scurtă, văzând cu ochii, depărtarea dintre ei...
 —Ce să mai alerg de geaba,—zice ea la urmă 'n sine;
 Tot o să m'ajungă, iată-l, să-l aștept aci mai bine.
 Și stătù pe loc din fugă... Când sosi și el... nevasta
 li căzù 'n geunchi:—Bărbate, iartă-mă de data asta!
 Nu mai fac de azi încolo, câte zile-oiu mai aveà!
 Stancu se uită la dânsa și nimic nu pricepeà.
 —Cum? Ce-ai zis? Mai spune-o dată!—Știu,—femeia-i
 da'nainte,—
 Știu c'aflat-ai totul... Însă, iartă-mă, te rog ferbinte!
 Dragoste ca pân' acilea, cu cumătrul meu morarul,
 N'am să mai fac cât e lumea! El e vinovat, ștregarul!
 El tot vine pe la mine, de cu zori, cum pleci de-acasă,
 Și să-mi văz de treburi, hoțul, până seara nu mă,
 lasă (1).

Această întrefesere de intrigă este cu adevărat minunată, și nu știu cu ce cuvinte ar putea-o răsplăti d-l Bugiel, dacă ar fi un chip să-i cadă sub ochi.

Cu variantele românești pe cari le-am dat, subiectul se termină în Apus. Celelalte 5 variante, din cele 63, cari se abat dela subiect, privesc Răsăritul. Am arătat că după d-l Bugiel, această însemnează că în Apus trebue să se stabilească leagănul povestirii, de oarece acolo s'a putut află cel mai mare număr de variante. Am respins această încheiere pe motivul că dacă nu s'au găsit variante și în Răsărit,—adică n'a găsit d-l Bugiel,—nu însemnează că asemenea variante nu sunt. Adaog acum că dacă în Apus se găsesc o sumă de variante, cari, cum se va vedeà, nu-s la un loc decât o singură variantă a subiectului «*desfacerea unei legături sufletești prin zavistie*», însemnează numai o singură față pentru un subiect; deci nu ele «representă o adevărată operă

(1) P. Dulfu, *op. cit.*, p. 141—142.

de artă» (2). Intr'adevăr «marea varietate de chipuri cu cari femeia desface căsnicia dovedește o înfloritoare născocire artistică» (1), dar se oprește aici. Născocirea în literatura populară românească se dovedește purtată de mai mult avânt, cum se va vedea îndată.

(1) *Ibidem*, p. 151.

(2) *Rev. cit.*, p. 152.

CAPITOLUL V.

Un alt soi de legături omenești, pe cari Diavolul cearcă să le sfărâme, sunt *frăjia*,—dragostea dintre frați,—*prietenia*, legăturile de interes dintre doi inși, ș. a., primite și de d-l Bugiel ca variante ale subiectului. Astfel se dă o variantă orientală în care se spune cum curtenii vâra intrigă între un rege și credinciosul său, arătând celui dinfăiu că credinciosul îl va ucide peste noapte și acestuia că, știind pe niște răi-făcători ce vor încercă peste noapte să ucidă pe rege, îl sfătuiesc ca el să se ascundă de cu vreme sub pat, și la timpul hotărît, să-și apere stăpânul de primejdie (1).

La noi, variatele se apropie mai mult de subiect.

Povestirea întâia.

Doi frați iubitori. Baba spune ceva neînțeles la urechea unuia, celalt îl întreabă, acesta nu poate să-i răspundă nimic, și astfel se ceartă.

«Acù, cic' erau o dată demult, într'un sat, doi frați, cari locuiau într'aceeaș casă și mâncau la aceeaș masă, dintr'aceeaș strachină. Insurat erà numai cel mai mare.

Dar frații aiștia trăiau bine, nu se certau, se îndemnau și s'ajutau la toate, așa că li se dusesse vestea de oameni cum se cade în lumea toată. *Dracul*, cumu-i el din fire pizmătare, a voit să-și bage coada și în casa lor. Inșă, toate încercările și ostenelile bietului Drac fură în deșert. Văzând la urmă că n'o mai scoate la nici un căpătâiu cu acești doi frați, pleacă dela casa lor cu inima sgârcită cârlig.

Iată că 'n drum, nu departe, se 'ntâlnește c'o *cotoroanță de babă*.

— Da de unde și până unde, cumetre?—întreabă baba.

(1). *Rev. cit.*, p. 295—296

--Uite, cumătră, așa... așa... așa...--începe a se jeli Necuratul, adăogând: lucrul acesta nu mi s'a pomenit nici o dată!

—N'ai grijă, cumătricule,--grăi baba; las' că am eu ac de jocul lor.

Baba dracului,—se vede că de atunci li se zice babelor acest nume bun,--se duce într'o zi la casa celor doi frați. Cum cel mai mare eră după lucru pe-afară, cu femeia împreună, în casă se află numai cel mic, care făcea focul la oale; îi găsisse împrăștiați, tocmai cum baba doriă. Cotoroașta, fără a grăi cu cei de-afară, dă busna înăuntru, nu stă nici cât ai scăpără cu amnaru 'n cremene, și întorcându-se pe ușă, zice tare către cel din casă, ca s'o audă și cei din ogradă

—Auzi? Să nu-i spui ce ți-am spus!

Atât. Acesta rămase ca de lemn, neînțelegând nimic. Fratele cel mai mare, alergă 'n casă, și nici una, nici două:

—Ce ți-a spus baba, bre?

--La asta mă gândesc și eu. N'am înțeles. Nu mi-a spus nimic!

—Cum așa? Eu n'am auzit ce ți-a spus când a ieșit pe ușă afară? Noi suntem frați, trăim bine de-atâta timp împreună, și tu tocmai acū să fii ascuns în fața mea? Eu bănuiesc ceva!

Și unde s'au luat, mări fată, frații cei doi, la ceartă, și dela ceartă la bătaie, că nu mai înțelegea nici Dracu! ce făcuse baba!

Și iaca de ce se zice că *baba-i mai al dracului ca Dracul* (1).

Povestirea a doua.

Doi cerșitori prieteni. Baba se preface că le dă la fiecare câte un galben. Neprimind nici unul, se bănuiesc întâiu, și apoi se ieau la bătaie. Baba își primește dela Diavol papucii din vârful unei prăjii lungi.

«Zice-se că baba-i soră bună cu Ducă-se-pe-pustii, ba mai la drept vorbind, ea-i cu mult mări meșteșugoașă decât dânsul. Căci într'o zi prinde a se gândi *Mohoritul*, cum ar vări

(1). I. Zugrăvii: *Baba-i mai ceva ca Dracul*, publ. în rev. «*Ion Creangă*», III, p. 304.

el vrajba între doi oameni: *un chior* și *un orb* de-al binelea. Aceștia, bieții, trăiau din cerut, căci erau calici de meserie, și cât trăia lumea, nu se află să se sfădească.

Ce să facă Dracul? Caută fel și chip, *vârciog*, să intre în inima lor și să-i hotărască a se sfădi. În zădar, căci omului cinstit și de treabă nu poate face nimic Diavolul. *Se schimbă pe urmă în chip de om de-ai noștri*: degeaba; calicii își împărțiau cu voioșie calicia lor și l-au lăsat pe sărmanul *Codaciu* bătând în scripși și plângând.

Vine la dânsul o babă. Zice:

—Ce mi-i da, dragul mătușii, să-ți ieau astă durere de pe inimă și să-ți fac eu să se încaiere la bătaie calicii aceștia?

—*O pereche de papuci*, mătușă, — face *Mohoritul*, adică finul său, căci baba i-i nașă *Dracului*, de când i-a legat buricul..

—Bine!

Și s'apucă *ciodoroanca*, și mai cu vorbe, mai cu mișeli de-ale ei, se apropie de bieții calici și prinde a se căină:

—C'asă-i, dragii mătușii, că-i pe dincolo!.. că iaca mătușa vă dă un galben de pomană!

Și cum ei înfinseseră mâna să le deie galbenul, cloanța se face numai că le pune galbenul în palmă la fiecare, dar nu le puse nimic la nici unul. Zice:

—Na ție!.. Na și ție...—dar nu i-a dat nici unuia nimic.

Și se dă mai de-o parte și-i spune și *Dracului* să se uite. Într'adevăr, chiorul îl întrebă pe orb:

—Bre, ți-a dat galbenul ție?

—Nu,—răspunse orbul.

—Nu se poate; că dacă mie nu mi-a dat, apoi se vede lucrul ca ți l-a dat ție..

—Nu se poate,—se răstește înverșunat cel chior, care, va să zică tot mai zăria câte ceva. Nu se poate! Iaca eu văd că la mine nu-i nimic în palmă și deci tu ai îndosif galbenul și acum strici tovărășia noastră..

Și prinde a-l scutură pe bietul orb. La rândul lui și acesfalalt se știă nevinovat, și unde prinde a răspunde cu pumnii și a-și răsloarce mânia! Așa că, de unde până acum nu vedeau ca lumea, au trebuit să-și scoată de iznoavă ochii.

Diavolul a răs cât a răs de prostia lor, dar dela o vreme

s'a pus și el pe gânduri, că nu-i eră de alta, cât de teama că-l pușese în cofă baba cu meșteșugurile ei.

De aceea, când să-i deie papucii, cum avuse în vorbă, i-a pus într'un vârful de prăjină și așa i-a întins până la babă.

Calicii au rămas bătându-se, în vreme ce *Intunecatul* s'a dus la iadul lui, iar baba și-a luat drumul în lume, hăt încoace pe la noi, ca să scoată din minte și pe alți chiori și orbi, cari se sfădesc pentru o babă *meșteșugoasă*, și cari nu se întreabă dacă nu cumva se poate ca ea să nu le fi dat nimica.

De obicei proștii sunt cei mai mari orbi, înșelați de babe (1).

(1). Publ. de d-l D. Furtună în rev. *Ramuri* VI, p. 171—172 și în *Vremuri înțelepte*, p. 8—9.

CAPITOLUL VI.

Diavolul, după credințele noastre populare, se bucură de câte ori strică o căsnicie, o prietenie, o dragoste, și firește se bucură încă mai mult, dacă pe lângă aceasta, poate face pe om să făptuiască cu acel prilej încă ș'alte păcate, cum s'a văzut în unele dintre povestirele de până aici.

În afară de acestea, poporul nostru mai are un mănunchiu. E drept că mai toate sunt în legătură cu vieța pământească a *Sfântului Ilie*. Ele ne arată chipul cum Diavolul, pentru sfărâmarea unei fericiri omenești, învrăjbește numai o parte, — învrăjbirea celeilalte părți fiind înlocuită cu anumite împrejurări, — cum de altfel am văzut ce se întâmplă și în cap. III, povestirea a treia.

Povestirea întâia.

Sf. Ilie după ce slujește în oaste 20 de ani, pornește acasă, unde-și lăsase nevasta și un copil. Diavolul, sub înfățișarea unui unchiaș, îi iese în cale și-i spune că soția lui se are bine cu altul. Ilie își ucide *nevasta și feciorul*.

«Se zice că *Sf. Ilie* a fost un om ca toți oamenii, cu casă și gospodărie, și însurat de tinerel, ca să se adeverească vorba ceea: «mâncarea de dimineață și însuratul de tânăr, nu strică». Nu după multă vreme însă, îi veni rândul să se ducă la oaste, să-și facă și el dreptul ca ori și ce creștin, cum ne ducem noi astăzi. Și-a lăsat nevasta și copilașul, și s'a pornit departe-departee, pentru douăzeci de ani încheiați, cât ține armata pe atunci.

A stat acolo și și-a făcut datoria, și la douăzeci de ani a plecat acasă. A mers cât a mers și când aproape să intre în sat, ială că se 'ntâlnește c'un unchiaș. Și unchiașul acela era *Diavolul*.

— Bună seara, Ilie,—ii dă moșneagul; dar ce ești așa de veselos?

— Cum să nu fiu, moșule, dacă toată lumea par' că-i a mea!—fi răspunde Ilie.

— Hei, nepoate, nepoate, rău faci că-ți bucuri sufletul, căci grozav de tare ai să ți-l amărăști. Mai bine ai nimeri-o să-ți ieai lumea în cap, și să te tot duci într'altă parte, decât să-ți mai vezi casa!

— Dar de ce, moșule?

— Apoi iute ce-i: nevastă-ta se ține cu altul!

— Cu cine se ține?

— Cu câți s'a ținut până acuma, nu i-aș putea număra, dar acum ce este, e grozav. Dacă vrei, du-te și vezi (1).

Ilie pornește mai departe cu capul aprins de mânie și intră în casă tocmai după ce se întunecase binișor. Face așa ca să nu-l simtă nimenea și trage la pat. Pe pat vede pe nevastă-sa adormită, iar la picioarele ei pe altul, un om așa cam de douăzeci de ani. N'a mai stat mult pe gânduri să-și socotească anii de când a plecat și să vadă cam de câți ani trebuiă să-i fie feciorul; a tras repede sabia și i-a tăiat pe-amândoi, pe nevastă-sa și pe fiu-său!

— Ce-ai făcut, Ilie? auzi dânsul glasul lui Dumnezeu, care i se arătă în față.

— *Diavolul m'a înșelat, Doamne! Iartă-mă, răspunse Ilie, căzând în genunchi înaintea Domnului.*»

Am publicat în alt loc (2) opt variante ale acestei pove-

(1) *Ion Creangă*. III, p. 11. E vorba de unul care a dat doi galbeni pentru două sfaturi bătrânești, din cari unul eră aceasta: «Mânia de scară, să o lași pe a doua zi». Omul se întorcea acasă după o îndelungată lipsă. Merge și ajunge acasă noaptea, târziu. Prubuluște el cam unde eră casa lui și intră în ogradă. Vede la fereastră lumină. Descalcă și se uită pe fereastră. Da femeia lui rămăsese, când l-a robit pe dânsul, grea, și aveă [acum] un băietan, flăcău în tot locul; și numai bine atunci flăcăul se la

— Iote, s'a și măritat, —iși zice el cu ciudă și se duce la cal, să iea un pistol să o împuște și pe dânsa și pe bărbat-său.

Da' pe semne Dumnezeu i-a dat în gând *ca să-l ferească de păcat*; și a adus aminte de vorba bătrânului celuiia. Și se duce la un frate al lui. Acelo află că acela-i băietul lui iar femeia i-a rămas credincioasă...»

Cu toate că *Diavolul* lipsește aici, el se întrevede în vorbele: «ca să-l ferească de păcat»,—lucru la care numai *Diavolul* împinge pe om.

(2) *Sărbătorile de vară la Români*, p. 175 și urm.

liri; toate ne arală cum zavistnicul Necurat, sub înfățișare de preol sau om din sal, sîrică, nu numai o dragoste de sofi, ci și cea dintre părinte și fiu, sau cea dintre frați. Cu ajutorul acestor legende, poporul român explică dușmănia care so-coate a fi între Sf. Ilie, purtătorul *tulgerului*, *lrășnetului* și *lunetului* și între Diavoli, pe cari i-ar nimici «dac' ar fi numai după dânsul».

Mai dăm câtevă variante cari lipsesc dintre cele pomenite :

Povestirea a doua.

Dracul amăgește ca și mai înainte pe Sf. Ilie și acesta își ucide asemenea *nevasta și feciorul*.

«Se zice că o dată *Sfântul Ilie*, pe când umblă pe pământ, s'a întâlnit cu *Diavolul* în drum. Atunci acesta a zis :

— Bine, mă Ilie, tu umbli pe-aici și nevastă-ta doarne cu ibovnicul în paț ?

Sf. Ilie, auzind că-i zice pe nume, l-a întrebat :

— Da de unde știi tu, mă, că mă chiamă pe mine Ilie ?

— Cum să nu știu. odată ce *sunt Dracul*,—a zis Ucigă-l-toaca.

Pe vorbele Diavolului, Sfântul Ilie a plecat spre casă. Ajuns aci noaptea, găsește pe nevastă-sa culcată și lângă ea vede un fânăr înalt și care, nu eră altcinevă decât fiul său, însă pe care Sf. Ilie îl uitase, fiindcă plecase de mult de-acasă. Nici una, nici două, scoate paloșul și le rătează capetele.

Mamă-sa, care dormiă în alt paț, deșteptându-se și văzând aceasta, îi zise :

— Ilie, Ilie, ce făcuși ? Nu vezi că omoriși pe nevastă-ta și pe fiul tău ?

Sf. Ilie, când văzù asta, se căi amar, apoi spuse mamei sale tot ceea ce i se întâmplase. În urmă, drept pedeapsă, se duse în pustie și stătù acolo trei ani de zile, hrănindu-se cu ce găsiă» (1).

Povestirea a treia.

Sf. Ilie, prin ispita Necuratului, își ucide *părinții*. Canunul lui Sf. Ilie. Urgisirea Diavolului.

«Sireacul *Sf. Ilie!* El ci-că întâiu s'a însurat și pe urmă s'a dus să-și facă armata, că dă, înainte de a fi sfânt, eră om

(1) Culegere din com. Gorușești, jud. Vâlcea. împărt. de d-l C. M. Popescu. Cfr. D. Furtună, *Cuvinte scumpe*, p. 80.

ca fiecare. Când s'a dus în armată, nevastă-sa, îngreunată, a rămas acasă numai cu părinții lui, căci Sfântul eră fecior singur la părinți.

După trei ani de zile a venit acasă, că-și gătise de făcut armata, însă, când să se 'ntoarcă pe drum, *Ucigă-l-crucea se 'nchipuește că i-ar fi nănașul Sfântului, care-l cununase.* Și cum se apropie de Sfânt, îl sfătuie că dacă va ajunge acasă, să nu intre de-o dată înăuntru, ci să se uite întâiu și 'ntâiu pe fereastră, căci în casă, nevasta doarme în pat cu ibovnicul. Sfântul se 'ncrezù, și făcù așa cum îl învăță *Ucigă-l-crucea.* Când ajunge la fereastră și se uită înăuntru, vede în pat un om și-o femeie dormind : trage un foc de pușcă și așa îi omoară pe amândoi.

Nevastă-sa, când auzi pocnitura de pușcă, și ieși afară, cunoscut pe bărbatu-său și-l întrebă :

— Ce-ai făcut, dragă, de-ai omorît pe fata și pe mama ?

În patul acela dormise mama și tatăl Sfântului, iar ea, nevastă-sa, dormise în alt pat și altă odaie.

Atunci Sfântul n'a mai zis nimic și nici c'a mai intrat în casă. A priceput numai că *Ucigă-l-crucea*, prefăcut în chipul lui nănași-său, l-a înșelat. Iute a părăsit casa și nevasta, și a luat-o prin pustii și prin păduri. Și a mers, a mers, nouă zile de vară, pân' ce să găsească un *săhastru*. Cum a dat de săhastru, s'a dus la dânsul și s'a mărfurisit lui. Săhastrul, ca drept *canun*, l-a închis într'o chilie și l-a lăsat să stea acolo nouă ani și nouă zile de vară, fără ca să mai vadă lumina soarelui. Ca să poată trăi în închisoare, i-a dat o *prescură* și un *păhar cu vin*.

După ce și-a gătit de făcut canunul, după *aișli* nouă ani și nouă zile de vară, *Dumnezeu*, care pe atunci umblă pe pământ, i se arată săhastrului. Îl întrebă despre Sf. Ilie, de mai trăiește ori ba. Da *Dumnezeu* știă toate, numai se făcè el așa, față de săhastru, că nu știe.

Săhastrul se duse la Sfânt și intră în închisoare unde eră el. Da' când intră, găsește *prescura* și *paharul cu vin* neatins. Sfântul nu mâncase și nu băuse nimica; eră viu și umblă de colo până colo prin chilie.

Sfântul, cum văzù pe săhastru, îl rugă să-l scoată din în-

chisoare și să-l ducă înaintea lui Dumnezeu. Săhastrul, care avea tot porunca asta mai dinainte, l-a scos și l-a dus... Dumnezeu, când l-a văzut înaintea sa, l-a întrebat pe Sfânt:

-- Ce vrei, Ilie?

Sf. Ilie răspunse:

-- Vreau, Doamne, *fulgerul și trăsnetul*, ca să trăsnesc pe Drac, că el m'a înșelat de-am omorît pe fata și pe mama!

Dumnezeu răsplăti credința Sfântului, împlinindu-i rugămintea. Și numai de atunci încolo fulgeră și trăsnește; mai înainte nu fulgeră și nu trăsniă. Iar Sf. Ilie poartă fulgerile și trăsnetele și lovește în toate părțile, unde crede că s'ascunde Ucigă-l-crucea, ca să-l poată omori» (1).

Povestirea a patra.

Sf. Ilie, după ispita Necuratului, își ucide *nevasta și părinții*.

«Se zice că Sf. Ilie a făcut armată. Înainte însă, întâmplându-se lucrurile și pe-afunci cum se întâmplă și astăzi, Sf. Ilie, fiind îndrăgît de o fată frumoasă, o ceruse, o luase, făcuse nunta și la câtvă timp după nuntă, plecase. Pe nevastă și-o lăsase sub ochii părinților lui.

Acolo își făcea slujba ca orișicare ostaș sârguincios, iar din când în când dobândia învoire ca să mai vină pe-acasă, și să-și vadă nevasta, de care se despărțise cu mare înduioșare.

Intr'un rând, Ilie venia acasă ca de obicei, cu pușca în spate, când iată la o colitură de drum se întâlnește cu un moșneag. Moșneagul nu era altcineva de cât *Pre-necuralul necurat*, care nu prea avea la inimă căsnicia și dragostea celor doi tineri. Intrând în vorbă cu Ilie, îi spune:

-- Și de unde ești dumneata, voinice, rogu-te?

— Din sat, de aici, de peste deal.

— Și mergi acasă, se vede!

— Acasă, că-s însurat, și mi-i dor de nevastă.

— Apoi, de; rău faceți că vă 'nsurați înainte de-a vă vedea isprăvită armata. Că voinicul dacă pleacă, dus e, — și mai rău de nevasta că rămâne acasă, de vorba lunei...

— Apoi, de, moșule, zice Ilie, or fi și de acelea...

(1) Culegere din com. Nemțșor-Vânători, jud. Neamț, și împărt. de d-l A. Moisei.

-- Ce să fie! Nici o dată omul nu știe de unde sare iepurele; nevasta dumitale, nu mai departe,--să dea Dumnezeu să nu fie așa, dar nu cred!

Par'că i-a pus un fier roșu la inimă lui Ilie, cu vorba asta. Despărțindu-se, mergea gânditor: «o fi, n'o fi»!

Dar Diavolul nu se dădă bătut, căci, când Sfântul scoboră coasta la vale, spre saf, îi iese înainte de astă dată sub înfățișarea unui om cunoscut feciorului. Dându-se în vorbă cu Ilie, îi spuse că femeia lui, hotărât lucru, nu-i poamă bună.

— Ce, nu crezi? Apoi cum vei ajunge acasă, să te uiți pe ferestruica din deal, și-ai să vezi că doarme între doi *nândriși*.

Sf. Ilie, ajunge acasă, și cum ajunge, se uită pe fereastră și vede că așa-i. Amărit, nu mai intră în casă, ci scoale repede pușca din spate, o pune la ochi și trage. Poc! Și-i ucide pe câte-și trei.

Dar intrând în casă, vede că-și ucisese părinții și nevasta, cari dormiau într'un pat.

Plin de căință, Sf. Ilie se rugă lui Dumnezeu să-i ajute ca să-și răzbune pe Necurați, căci, vedeți, pricepuse cine-i fuseră amăgitorii de pe drum.

Dumnezeu, ascultându-i rugămintea, îi dă *lunetul*.

Când pleacă Sf. Ilie la vânătoare după Diavoli, atunci plouă cu lunete și trăsnete; atunci sar Diavolii cum pot mai repede în ape curgătoare și 'n mări, ca să scape de mânia Sfântului.

Și asta-i povestea lui Sf. Ilie!» (1).

(1) Culeasă și împărt. de d-l Ion N. Vârtezeanu, com. Buciumeni, jud. Tecuciu.

CAPITOLUL VII.

Al treilea mănunchiu de povestiri, în strânsă legătură cu subiectul nostru, zugrăvește *vrajba care se iscă, prin mijlocirea Necuratului*,—când acesta lipsește, îndemnul lui se subînțelege, —*între doi frați sau doi prieteni*, adese ori în urma unei neînțelegeri cu privire la *dreptatea și strâmbătatea* din lume. Această învrăjbire se curmă obișnuit cu un aspru rămășag care aduce pe un al treilea,—mai întotdeauna însăș *Diavolul travestit*,—care dă dreptate celui ce susține nedreptatea, celui ce apără lenea ori întruchipează neomenia. Nenorocitul, *orbit*, reușește să se îndrepte printr'o întâmplătoare ascultare a unui sfat de Diavoli, după care ajunge și într'o stare înfloritoare, ca să-l poată pizmui cel cu nedreptatea, și astfel să cadă și acesta în nenorocire.

Introduse între povești, aceste povestiri au fost socotite ca făcând parte din secțiunea *Poveștilor psihologice*, ciclul *Fatalității*, tipul *Nemesis*, despărțirea a doua (1), cu toate că nu vedem o legătură limpede între «sânta dreptate» care întotdeauna iese biruitoare și *norocul* «șugubăț» al despărțirii întâia.

Aceste povestiri au o înaltă teză morală, și ca atare n'ar trebui socotite între povești.

Subiectul se găsește în literaturile populare neogreacă, sârbă, croată, ungară, lorenă, și cu oarecare îngăduință, și în cea arabă.

Studiului d-lui Șăineanu despre basme îi lipsește tocmai povestirea caracteristică, care se află în literaturile streine. Într'adevăr deși titlul despărțirii este «Dreptatea și strâmbătatea», în povestiri găsim față 'n față *omenia și barbaria* sau cruzimea: unul, ca să i se dea de mâncare, lasă să i se scoa-

(1) L. Șăineanu, *Basmele române*, p. 787 și urm.

tă ochii, după care urmează lecuirea, instălăirea și căderea barbarului în ispită. *Diavolul*, cum am spus. în aceste povestiri lipsește, dar cine îndeamnă pe unul să ceară celuilalt ochii? *Gândul* sau *pornirea cea rea*, care în popor se socotește înțefită tot de către *Ducă-se-pe-puslii*.

În cele ce urmează, dau variantele ce lipsesc din studiul d-lui Șăineanu și cari,—nu toate, —prezintă caracteristica dispărțirii a doua, pe o parte, iar pe de alta, întinde întreaga pânză a povestirilor înșirate până aici.

Povestirea întâia.

Doi frați pun rămășag cu privire la întâietatea dintre *dreptate* și *strâmbătate*. Diavolul travestit în preot, fiind întrebat, spune că nedreptatea e mai bună. Astfel, cel cu dreptatea e orbit. Noaptea, ascuns, ascultă trei isprăvi ale Diavolilor cari-și aveau leacurile lor fiecare : astfel, el și-a dobândit vederea. a slobozit apa secată dintr'un sat și a tămăduit de boală pe o fată de împărat.

Îmbogățit primește pe fratele său căruia îi spune că prin Diavoli a aflat o comoră Mergând, deci, să asculte întru furie, este prins de Necurați și ucis

«Acù, dela târg, se 'ntorceau acasă doi frați, cu carăle lor pline cu tot felul de târgueli. După cum îi obiceiul, oamenii dintr'un șir de cară se strâng în căruța celui din frunte și se pun la sfat, iar boii cuminți se 'ndeamnă unii după alții.

Cei doi frați, fiind dară la un loc, începură să vorbească despre păcatele lumii.

— Hei, frate, oftă omul, în lumea asta, cu *dreptatea* nu faci nimic în ziua de astăzi!

— Cum? Crezi tu că *strâmbătatea-i mai bună ca dreptatea*? U, te 'nșeli amarnic, frățioare! *Dreptate-ai sfântă*, că-i de Dumnezeu lăsată!

Și tot așa, sfătuind împreună, ajung la rămășag :

— Dacă-i mai bună dreptatea, —grăi unul, —atunci *să-mi scoji mie ochii*, iar dac' a fi mai bună strâmbătatea, să ți-i scol eu pe-ai tăi!

— Bună învoială, —răspunse celalt frate, —dar, cum crezi tu că putem află noi una ca asta?

— Uite cum: *să 'ntrebăm pe cel dintâiu om ce ne-a ieși în cale*, și după răspunsul lui să, ne luăm.

-- Bine, fie și-așa.

Mai dădură vreo două bice boilor și se luară de allă vor-

bă, când, la o răspântie de drum, numai că iată le iese în cale un popă. *Popa ista nu erà altcinevã decât Dracu! curat*, care, auzind rămășagul fraților, se schimbase, ca doar'-doarã va fi întreat. Frații, cum îl văzură, strigară :

— Uite un popă! Să-l întrebăm pe dânsul, că el îi om cu frica lui Dumnezeu și gura lui adevăr grăiește.

Și când Dracu! se apropiă mai tare de dânsii, cei doi frați opriră căruțele, își scoase căciulele din cap și merseră de-i sărutară mâna. Chipul cel de popă îi blagoslovi cum i-o fi blagoslovit și intră în vorbă cu dânsii. Și zise unul din frați:

— Părințele, dacă nu ți-i cu supărare, să ne spui ceva și nouă, că de, nu-i tot omul făcut dela Dumnezeu, să știe de toate. Uite de ce-i vorba: în lumea asta ce-i mai bună: dreptatea ori strâmbătatea ?

— Ori cum am căută, fiilor, dar strâmbătatea tot e mai bună. Dovada ? Sfrâmbii stăpânesc țările !

Așa le răspunse popa, și se îndepărtă de dânsii.

Fratele cu strâmbătatea, numai decât sări asupra celuilalt, îi scoase ochii, și lăsându-l în mijlocul câmpului, luă cele două cară și plecă spre casă.

Soarele scăpătase spre sfințit și cum aceasta se 'ntâmplase cam pela începutul lui Mărțișor, se lăsase spre seară răcoare de tot.

Bietul orb, bâjbâind, sârmanul, încoace și 'ncolo, plecă fără nădejde într'o parte. Și merse el cât merse, până ce dădă de malul unui lac. Pe mal găsi o luntre făcută din scorbura unui frunchiu gros de plop.

Una, și de frig, și apoi, temându-se și de fiarele sălbatece, orbul se vără sub luntre, ca să se adăpostească, cu gând ca a două zi să se deștepte, să asculte glasuri de oamenii și să plece cu dânsii încotro l-or duce.

Și lacul cela erà la colțul a trei împărății drăcești, că ci-că pe atunci, Tartorul cel mare împărțise întreg pământul în trei împărății mari, dându-le la trei Draci mai împelitați. Și cum spuseiu, locul cela fiind la întâlnirea celor trei slujbași ai iadului, Tartorul îi chemă acolo la tot miezul de noapte, ca să le iea socoteală de isprăvile lor cele nelegiuite.

Cântase într'un sat de vale cocoșii de două ori și miezul

noptii se apropiã acum. Dracii veniserã pe rând și-și gãsiserã loc de așteptare locmai pe luntrea cea cu gura 'n jos, sub care stãtea orbul nostru.

Aproape de cântãtori, veni și stãpãnul lor, Tartorul Dracilor. Supușii se scularã în picioare, și fãcându-i pãnã la pãmânt femenelele lor obișnuite, se așezarã din nou pe luntre ca pentru judecatã, cu mânele pe genunchi și cu ochii fîntã spre cel bãtrãn.

—Tu ce-ai fãcut, negrule, pe ziua de astãzi? rãcnì Scaraoschi cãtre unul din Draci.

—Eu, sã trãiascã blãstãmãția voastrã, *puseiu vrajbã în inimã de frate și unul scoase ochii celuilalt*,—rãspunse drãcușorul.

—Și ce leac i-ai dat pentru asta?

—Leacul nu i l-am spus orbului, dar i l-am lãsat așã: dacã mâni s'a spãlã cu roua dimineții, își va cãpãtã vederile cum le-a avut, ba încã și mai deslușite ca înainte.

—Tare bine,—rãspunse Incornoratul. Dar tu, al doilea, ce ticãloșie ai fãptuit?

—Eu, întunecimea voastrã, am secat toate pușurile din cutare sat iar pe oameni i-am silit sã se ducã peste nouã dealuri, sã-și iea apa de acolo, și pãnã acasã s'o beie, și tot fãrã apã sã rãmãie.

Orbul ascultã.

—Tare bine,—ii rãspunse Nãbãdãiosul, tremurând de bucurie. Dar tu cel din capãt, ce ai sãvãrșit?

—Eu, uriciunea ta, am îngheboșat fata împãratului. Pușințicã treabã, dar pentru asta jelește toatã împãrãția.

—Și ce leac i-ai dat?

—Leacul cel rar îi aista: dacã și-a face scãldãtoare cu frunze pe plop, în noaptea de cãtre sfântul Gheorghe creștinesc, scapã și se face de nouã ori mai frumoasã.

Și orbul prindea 'n ureche / cuvãnt dupã cuvãnt.

—Tare bine,—ii rãspunse Incornoratul cel bãtrãn,—dar întãiu sã te întreb și pe tine de leacul fântãnilor secate.

Și dracul de al doilea îi rãspunse:

—Dac'or slei fântãnile 'n noaptea Invierei lui Hristos al lor, atunci vor cãpãtã izvoarele la loc, cu mai multã și mai bunã apã de cum au avut-o.

— Nici nu se poate mai bine, răspuse Ucigă-l-loaca, dar rogu-vă, fiți și mai blăstâmați, căci numai așa veți rămâneă întru împărăția iadului.

În vremea asta, s'auzi în sat, de vale, cocoșul de miezul nopții, și cei patru Draci pieriră.

Pentru sărmanul orb, noaptea trecu plină de gânduri și de arătări, iar dimineața, când simți că roua-i rece și îmbelșugată pe iarbă, ieși și el de sub luntre. Intinse palmele pe iarbă și se șterse la ochi, și iar le 'ntinse și iar se șterse, și iar și iarăși, până ce-și dobândi vederile prăpădite. Apoi, desmeticit din întunericul înfricoșat al nevederii, își făcu sfânta cruce și plecă *mulțumind lui Dumnezeu că tot dreplatea-i mai bună.*

Pe drum, către satul lui, îi veni un gând.

— Tot mai este până la Paști,—își zise el. Bine ar fi ca să mă duc ca să deschid izvoarele închise de Demoni în cutare sat, că mult s'or fi chinuind bieții oameni!

Se îndreptă dară spre satul acela. Și merse, și merse multă vreme, până ce ajunsese Sâmbătă seara, spre Duminica Paștilor.

Acolo se svoni repede vestea c'a picat un vrăjitor mare, care-ar putea să le desiege apele. Mai marii satului se puseră la sfat și 'mpăcăciune cu dânsul, și 'n noaptea Invierii, cu multe brațe, sleiră puțurile secate. Apele țâșniră îndată cu mare îmbelșugare, că se minunau oamenii, nu altăcevă.

A doua zi tot satul se strânse la cislă și dăruî pe slobozitorul de ape cu mulți bani, iar acesta, când plecă, spuse oamenilor :

— Dacă eu aş fi lucrat împotriva lui Dumnezeu, nu v'aş fi cerut plată, ci v'o ceruiu pentru că infruntauî cuvântul Diavolului.

Mergând aşă, după o bucată de drum, își zise iar omul dreptății:

— Bine ar fi, dacă m'aş duce și la Împărat și i-aş da tămaduire fetii, că tot mai este până la Sfântul Gheorghe.

Cându-l și-l cumpăni el și se hotărî să se ducă, mai cu samă când auzi că 'mpăratul, tatăl fetii, dăduse nu de multă vreme știre prefulindeni, că dărueste cu multul de pe lume pe cel ce i-o face fiica sănătoasă.

Omul nostru ajunsese la curte și auzind că șliulul leac nu-l aflase nici unul din cei meșteri și vrăjitori, merse la împărat și-i zise:

— Luminat împărate, eu cred c'am să aflu izvorul de sănătate pentru fecioara măriei tale!

Împăratul primi cu bucurie și căzu la învoială dreaptă, a nume, să-i dea un colț de împărăție dacă va isbuti. Asta era cu câteva zile mai înainte de Sfântul Gheorghe.

În noaptea de către ziua cea sfântă, merse omul și-și adună frunze de pe *plop* le fierse în căldări mari și apoi, când scaldătoarea se mai răcori, muiè și obloji pe fata împăratului, îi așeză trupul cu mâna, încet-încet, încet-încet, până ce i-l aduse la loc și până ce fata se făcu la chip de nouă ori mai frumoasă.

Când împăratul își văzù odrasla a doua zi, îmbrățișă și el pe omul cel meșter, dându-i și mult bănet peste cele de învoială.

Și după asta trecură mulți ani. Omul, prinsese la avere, că era harnic și cumpănitör și totdeauna crezător în dreptate, iar vestea despre dânsul se duse peste mări și țări.

Auzi dară povestea lui și frate-său, și crezând-necrezând, porni într'o bună dimineață spre dânsul, ca să se încredințeze cu ochii și cu urechile.

Ajunse la săliștea frățâne-său, îl văzù, îl îmbrățișă și-i zise:

— Frate, frățioare, rău mi-a păruț de fapta mea și de aceea a trebuit să viu și să-ți cer iertare. Pe urmă, am să te rog să-mi spui și mie ce-ai făcut și ce-ai dres, ca să te 'mbogățești?

— De iertat, te-oiu iertă mai târziu, zise frate-său, iar cum m'am îmbogățit ți-oi spune acum. În noaptea ceea, m'am dus la cutare lac, și ascunzându-mă sub o luntre, am ascultat sfatul a patru Diavoli. Ei aflaseră, se vede, o comoară într'un loc, și acum chibzuiau felul cum s'o sape. De o dată glasul cocoșului pentru miezul nopții se auzi, și munca lor rămase neisprăvită. După ce pieriră, cum putui și eu, plecăiu în spre părțile acelea, săpăiu și deschiseiu căpacul lăzii pline cu galbeni. Atunci mi-au venit și vederile la loc. Cu banii aceea, mi-am cumpărat pământ și vite și mi-am făcut acare-

turile pe cari le vezi. Asta-i adevărat, iar ce nu se potrivește cu ce-ai mai auzit și tu de prin lume, crede-mă, frățioare, că toate-s minciuni.

Și fratele bogatului, ce-și zise auzind povestea asta?

— Bine ar fi să mă duc și eu sub luntre și s'ascult vorba Dracilor. Mai știi? Poate mai lasă vreo comoară neisprăvită din săpat, și atunci, îmbogățește-te băiete, dacă n'ai altceva de făcut!

Lui frate-său nu-i mai spuse, ci pieri așa din ochi.

Plecă într'adevăr spre lac și cum ajunse, intră sub luntre. Sfinți soarele, veni noaptea și pe la miezul nopții, se strânsă Dracii, unul câte unul, până când la urmă, pică și *Dimonul cel bătrân*. În mână aveă un biciu de foc, și-i tremură trupul, și ochii îi erau holbași, și părul îi eră sburlit. Aveă pe semne ceva de descărcat pe cei mărunței.

— Cum, se face, slugă blăstămată, că spusele tale de acum șapte ani nu se adevăresc? Tu ai orbit un om, după câte mi-ai spus, și astăzi eu îl văd cu ochi.

Și fără să mai aștepte răspunsul slugii celei prea plecate, începî să-l croiască pe Drac cu biciul cel de foc, că urlă Drăcușorul de se cutremură pământul. Și dă-i, și-i dădă bătrânul, până ce, la urmă, temându-se să nu-l omoare, îl mai lăsă o leacă. Se uită la dânsul și văzû că are numai o sleamă de vieață rămasă.

Luă apoi la refec pe-al doilea.

— Și tu, suflete împielit, mi-ai spus c'ai secăt toate puțuriln din satul cutare, și eu văzuiu cum oamenii beau apă pe-un cap și strigau: «măi, da' bună apă avem!» Asta-i treabă de diavol? Așa știi tu să alegi leacurile? Hai?

Și 'nșfacă-l, nene, și pe-aista, și dă-i și lui, croește-l peste ochi, peste cap, peste picioare, peste răbdătoarea spinare, că i se făcuse trupul roșu ca racul, din negru ca făciunele cum eră.

Cel de sub luntre ascultase el dela început, dar acû, îl apucaseră niște tremurături grozave, și inima, mai că-i amorțise de bucuria comorilor!

Veni și rândul celui de-al treilea:

— Tu mi-ai vestit că o împărăție întregă jelește pacostea ce i-ai făcut-o împăratului, schimonosindu-i fata,—și când co-

lo, dimpotrivă! Toți beau și se veselesc, iar fata, frumoasă ca o zână, veșnic râde și cântă. De năcazul împăratului che-fuesc curtenii? De amarul lui bea și opincă și vlădică? A-istea-s treburi de slugă credincioasă mie? Las' că te 'nvăț eu, minte și pe tine!

Și arde-l și pe aista, și trânteste-l, și bușește-l, nevoie mare. Și-l blagoslovi Sarsailă într'atâta, că-l crezù gata-gata că-și dă sufletul!

Apoi, din nou, le mai făcù alte muștrări aspre, vestindu-i că de data asta îi iartă și nu-i dă afară din iad, numai c'o cheazășe: să nu se mai întâmple isprăvi de felul istora.

Frățiorul de sub luntre, de-abià mai răsullà!

Tartorul plecă, iar Dracii, svântași în bătaie, rămaseră pe luntre. Se puseră la vorbă despre pățania lor, și tot oftau și se văicărau, că, vedeți, una ca asta nu li se mai întâmplase nici o dată.

— Eu, nu cred,—luă vorba cel mai bătrâior,—că leacurile noastre au fost spuse celor pățimași de unul din noi!

— Eu socot una ca asta, răspunse altul: de bună samă că părintele nostru, ca să ne dea pildă de strășnicia puterilor sale, ne-a făcut-o, ca să ne temem încă mai mult pe viitor!

— Asta n'o cred eu,—răspunse cel de-al treilea,—ci mai degrabă se poate că spusele noastre au fost auzite de cinevâ. Știți că eu atunci am dat târcoale de jur împrejur și pe nimeni n'am aflat. Cred că de fost, a fost, și de a fost cinevâ, apoi n'a putut ascultà de cât de sub luntre.

— Mai știi? Se poate și se prea poate una ca asta; și chiar acum, cine știe dacă nu s'o fi aflând cinevâ sub luntre, că știți vorba românului: «omului nu i-i de dată, ci i-i de nadă»

Și cum sfârșiră, ridicară Dracii luntrea și rămaseră cu ochii ca de broască bătrână, când dădură peste cel ce aștepta dedesubt bogăția comorilor. Și judecata n'au mai făcut-o.

— A, tu ne-ai fost, ștafetarule? Lasă că te învățăm noi minte!

Și l-au luat tustrei și i-au tras o sfântă de bătaie, soră cu moartea; s'au așezat apoi, să se mai odihnească pe luntre

și l-au luat din nou și l-au trudit și l-au bosolit, până când fratele cel apărător al nedreptății și-a dat duhul.

Pe urmă, l-au luat și l-au asvârlit în lac, să-l mănânce broaștele și dintr'însul nimic să nu s'aleagă!

Povestea asta, cu adevărat s'a întâmplat, și acuma vă întreb pe dumnevoastră să-mi spuneți: ce-i mai bună în lumea, asta: dreptatea ori strâmbătatea? (1).

Povestirea a doua.

Doi lucrători se ciorăvăesc pentru *dreptate* și *strâmbătate*. Cel cu strâmbătatea, după vorba Diavolului, ca mai înainte, iea hainele celui cu dreptatea. Acesta, gol, se ascunde sub un pod și acolo aude sfatul Diavolilor. Se îmbogățește, după ce ferește pe doi frați ca să se ucidă dela o comoară și pe un preot dela un păcat. Cel cu strâmbătatea merge și el la pod, dar acolo îl prind Dracii și-lucid.

«Erau odată doi săpători cari, undé să duceau, lucrau împreună: azi la cutare boier, mâine la cutare, poimâine la altul. Și unul din tovarăși eră om așezat, cumpătat și legă parăua cu nouă noduri, că-i mergeau treburile strună, iar celalt eră cheltuitor și bețiv, de nu legă două'n tei.

Și azi lucrează, mâine lucrează, dacă vede bețivul că nu mai *nojește*, în loc să se lase de obiceiul Dracului, el știe ce i se năzare:

-- Mă vere,--zise celuiilalt,-- cu tine nu-i lucru curat.

— De ce, frate?

-- Apoi nu vezi? Muncesc și eu cât tine și, când colo..., tu ai de toate, iar eu «*cânl* cu sărăcuț de maica mea!» Tu, pe semne, umbli cu *strâmbătatea*; d'aia ai bani, pe când eu, care umblu cu *dreptatea*, n'am, vorba proverbului că, «drep-tul umblă cu capul spart».

Vezi dumneata, moșicile, i se păreă că e drept el și că d'aia n'are bani. Ci-că așa li se pare la toți bețivii.

Omul păstrător și bun ce să zică?

— Mă vere, ia nu mai cheltui și tu, ia nu te mai îmbătă câte odată și apoi să vezi: n'o să ai și tu? Cât despre mine,

(1) Culegere din jud. Ilfov.

mi-e martor unul Dumnezeu, că mă silesc pe cât pot să umblu numai în drepte. Degeaba ți se năzare ție!

— Ei așa! --zise cheltuiitorul,--tu umbli cu strâmbătatea, mă, și bine faci! Azi e mai bună strâmbătatea decât dreptatea.

— Ba-i mai bună dreptatea.

Tot ciondându-se ei, merg de se focnesc să lucreze la un logofăt o zi, două, trei, o lună încheiată.. În fiecare seară, stăpânul le plătiă deopotrivă; da când plecau și-și făceau socoteala, ăl cu *strâmbătatea* n'avea nici o pară chioră. Le *cântăse*.

— Mă, mă, mă! Nu spun eu? Tot mai bună strâmbătatea! --se gândiă ticălosul cheltuiitor...

— Taci, măi vere, odată, că-i mai bună dreptatea.

— Ce tot drepte, drepte, măi creștine? hai, --d'a minune,--să întrebăm și pe altul mai priceput. Și dacă te-oiu rămâneă, ce să-ți fac?

— Ia o să-ți dau hainele după mine și banii ce i-am luat luna asta. Iți place?

-- Imi place.

Pleacă ei spre Răsărit, și omul bun tot cu gând curat; se tot socotiă într'una:

— Cine-i ăla, priceputul, să găsească mai bună strâmbătatea?

La mijloc de cale, uite că le iese înainte *Diavolul în chip de călugăr*.

— Părinte, sărutăm dreapta. Nu-i vrea sfinția ta să ne dai răspuns la o întrebare. Că... ne tot socotim noi: dacă nu-i ști sfinția ta, care ești capul legii, cine să știe altul?

— Bucuros, tată!

— Dacă-i așa, spune-ne: Care-i mai bună? Dreptatea ori strâmbătatea?

-- E mai bună strâmbătatea, tată!--zice Ucigă-l-toaca. Cine umblă cu ea, e om; cine nu, nu!

Rămâne încremenit cel cu dreptatea; iar cheltuiitorul sare în sus de bucurie.

— Vezi, mă?--zice el,--ce-mi tot îndrugai tu cai verzi pe păreți? *Adu* hainele și banii.

I le dă, că așa fusese prinsoarea.

Pe urmă cheltuiitorul s'a dus cu banii în cărciună și... las pe el! A știut să le facă de petrecanie...

Celălalt, rămas gol și fără bani, se tot gândia:

Dacă nu-i noroc și parte,
Cu Dumnezeu nu m'oiu bate!

Și a plecat așa, în dorul lelii, până s'a dus de s'a culcat la *streaja* unui pod de peste o apă mare. I-eră rușine să se ducă în sat și se făcuse ghem acolo, să mâie porcii la jir până la ziuă.

Dar poate omul să închidă ochii? Pe la miezul nopții, îl scoală un *haraiman* de oameni, cari mai de cari mai încornorași și mai schimonosiți; iar în frunte-le unul mai *haidoș*. Eră adunată acolo toată liota Diavolilor cu tartorul lor. Pasă-mi-te acolo îi strângea el să le împartă porunci.

Se face tăcere, și pe urmă tartorul începe:

— Tu,—zice unui drac,—să te duci mâine dimineață în satul cutare; știi, colea su'coastă șed doi frați. Le-a lăsat tat'-său niște bani în pământ și ei, neștiind că sunt îngropași, se ceartă de atâta vreme: «sunt la tine»,—zice unul; «ba la tine, măi creștine; dă-mi și mie!»—zice celălalt. Și banii, săracii, sunt în pământ la stâlpul din dreapta porții celei mici. Tu să te duci la poarta bisericii și când or ieși dela închinăciune, *să-i întăriți și să-i faci să se omoare* (1), că ne-or rămânea nouă și banii și sufletele lor. Ai auzit?

— Am auzit, Intuneciunea voastră!

-- Tu,—zice Sarsailă altui Necurat,—să ai grijă când o ieși preotul din altar, să-l duci în cârciumă să se îmbete, să se tăvălească ca porcul, și pe urmă să-l duci acasă, să-i iei mințile, să păcătuească cu fie-sa. Ne trebuie și sufletele lor. Auzitu-m'ai?

— Auzit!

-- Tu și tu și tu,—zice deodată la mai mulți încornorași,—duceți-vă în satul vecin cu al ăstora și faceți meșteșug de duceți lumea în cârciumă în timpul slujbei bisericești. Să fie mai plină casa mea decât casa lui Dumnezeu.

Mai poruncește Tartorul ce mai poruncește și la celălalt, și când cântă cocoșul de trei ori, pierе cu toți ai lui,—ducă-se pe pustii!

(1) Vezi mai sus, p. 35-36.

Omul cu dreptatea auzià vorba lor, dar le dedese toate pe una : frica cã l-or prãpãdi duhurile necurate.

Odatã scãpat, tot cu gãndul la fapte bune :

— Ia sã mã duc eu sã scap dela pierzare sufletele rãnduite lui Sarsailã,—și pleacã.

În saful cu cei doi frați certãți pentru banii pãrinților, se duc la bisericã. Cãnd sã iasã, vede doi inși încãierãndu-se :

— Banii dela tata, cã te omor !

-- Ba dã-mi-i tu, cã sunt la tine, hoșule !

Și scot cușitele. Erau gata-gata sã și le 'nfigã în piept, cãnd, odatã se repede între ei creștinul cu dreptatea.

— Ce umblați, oameni buni? Nu vedeți cã e Dracul între voi? Opriți-vã mai bine și faceți-vã cruce, cã vã spun eu unde vã sunt banii.

Le prinde mâinele, și se mai potolesc, iar cãnd își fac cruce, se îmblânzesc de tot.

Fugise spurcatul, vezi dumneata...

Îi *desșumenește* cel cu dreptatea, îi duce la locul cu norocul și gãsesc sumedenie de bani... Doamne, Doamne, unde-mi dã moșul Dumnezeu și mie? Au dat și omului cu dreptatea și s'au împãcat.

Se duce și la preot. Îi gãsesc beat turtã și pe cale de a fãptui pãcatul.

L-a pus sã-și facã cruce, și preotul, venit în simșiri, îi mulțumește cu lacrãmi în ochi. Ba-i mai dã și bani, sã nu spuie la alții.

Pe urmã cel cu dreptatea mai împiedicã, dupã puterea sa, și pe ceia!alți rãnduiți de jupân Sarsailã întunericului... și pe searã, se duce mulțumit acasã la el. Își cumpãrase alte haine și-și poruncise și niște case mai de Doamne ajutã.

Acu aude cel cu strãmbãtatea, sãracul, de belșugul ce dãduse peste tovarãșu-i de muncã și se duse la el.

— Ce fãcuși, mã frate, de te îmbogãțiși? Par' cã hainele și banii mi-i dedeseși mie, de cãnd cu prinsoarea. Așã-i cã tot strãmbãtatea e mai bunã?

— Ba e dreptatea, vere!

Și-i spune tot: «uite și uite și uite», de-a fir a pãr cum se îmbogãțise.

— Știi ce?—zise cel cu strâmbătatea. Mă duc și eu la pod.

— Du-te, dec.

Și pleacă cheltuitorul, tot gândindu-se: «Poate or spune cornorații că mai sunt bani în vreun loc. Să mă duc să-i scot eu și să mi-i beau și să pefrec. Ce să mai caut să scap de la moarté pe stăpânii lor? E mai bună strâmbătatea»

Se duce la locul cu pricina și se ascunde; iar colea în crucea nopții, iată vine tartorul cu ai lui.

— Ce-ai făcut, mă?—întreabă Sarsailă pe cornoratul frimis la cei doi frați.

— Nimic, Intunecimea ta! A fost un om su' pod și s'a dus de a spus poruncile Intunecimii tale oamenilor cu pricina: le-a arătat banii și s'au împăcat.

Rămâne Uciga-l-toaca pe gânduri.

— Dar tu? întreabă pe cel cu popa.

— Tot așa am pășit.

— Așa am pășit toți, strigă Dracii răcnind, de se cutremură pământul.

— Așa?—sbiară tartorul. Ia căutați, băieți, c'o fi p'aci, să-î arătăm noi lui.

Cotelesc încoă, cotolesc încolo, până găsesc p'ăl cu strâmbătatea, tremurând vargă.

Il fac ciopăți-ciopăți și-l aruncă în apă, socotind că el le-ă stricat rostul.

Și.. așa! Nici praful nu s'a ales de beșivul care credea în strâmbătate» (1)

Povestirea a treia.

Doi lucrători. Unul necinstit, iubitor de *strâmbătate* iea tot câștigul tovarășului său iubitor de *dreptate*, după judecata altora, și l lasă la un pod fără nici un ban. Acolo ascultă sfatul Diavolilor, ferește pe doi frați de-a se ucide și pe un preot de-a face un mare păcat, lucru care îi aduse instărirea. Auzind tovarășul său, pleacă la pod unde Dracii îl prind.

«Au fost doi oameni săraci, săraci. Ne având ce să mai mânânce și ei, de săraci ce erau, ce se gândiră?

(1) *Ion Creangă*, I, p. 75 - 6. Cf. C. Rădulescu-Codin, *Ingerul Românului*, p. 50.

—Aid', mă, frate-meu, și noi în lume, unde om găsi, să lucrăm,—zise unul.

—Aid', răspunse celălalt.

Și plecară pe drum la oraș, să găsească de lucru. Când au ajuns la oraș, locurile se prinseseră (1) și ei au rămas tot fără lucru. Ce să facă ei? Șezură lângă un gard. Li văzută un boier, care veni la ei și-i întrebă:

—Ce sunteți dumnevoastră?

—Noi suntem lucrători și nu găsim de lucru,—răspunseră ei.

--Nu mergeți la mine până deseară, să spălați la bani, că vă plătesc câte o sută de lei pe zi?—zise boierul.

—Mergem,—răspunseră ei într'un glas.

Se duseră și spălară la bani până seara. Unul din ei, pe când a spălat la bani, a mai pitulat încă o sută de lei. Boierul le spuse:

—Băieți, duceți-vă și dormiți unde puteți și mâine, să veniți iar.

Ducându-se la gazdă, unul din ei a zis:

—Bodaproste, frate-meu, că astăzi căpătăiu o sută de lei! Iar celălalt a zis:

—Da' bine, mă frate-meu, nu mai pitulași tu nici o sută de lei?

Cela a zis:

—Nu mai pitulăiu, frate-meu!

--Ba eu mai pitulăiu o sută de lei,—zise el.

Se duseră dimineața iar și se apucară iar de lucru, și lucră până seara. Seara, le-a plătit boierul încă câte o sută de lei. Al nărăvaș a mai pitulat iar o sută de lei. Boierul i-a trimis să se ducă să doarmă unde a mai dormit și să vină a doua zi.

Seara iar se întrebă. Zise unul din ei,—tot cel de mai înainte:

—Mă, frate-meu, acuși mai pitulași vreo sută de lei?

El a zis:

--Nu mai pitulăiu, frate-meu, nici o sută.

(1). In text: *se complectase*.

Iar celalalt a zis:

--Ba eu iar am pitulat încă o sută de lei!

Dimineața iar s'au dus, și au lucrat până seara.

Făcând ei trei zile, boierul le-a plătit seara din urmă încă câte o sută de lei și le-a spus:

--Să vă duceți, băeți, că nu mai am de lucru!

Ăl care a ținut dreptatea, a făcut trei sute de lei, iar cel cu strâmbătatea a făcut șase sute de lei. Ăl cu dreptate a zis:

--*Bodă-prostri*, frate-meu, că dobândiiu trei sute de lei, să-mi țin și eu copiii!

Iar celălalt a zis:

—Bine, mă frate-meu, și n'ai mai pitulat nici o sută de lei?

—N'am mai pitulat, frate meu,—zise el.

Dar ăl cu strâmbătatea a zis.

—Mă frate-meu, eu îți ieau ție o sută de lei!

—Că nu ți-i dau eu, zise celălalt.

--Ba ți-i ieau!

--Ba nu ți-i dau!

—Mă, frate-meu, dacă zici tu ca să-mi ieai o sută de lei, aid' la primărie, să ne judecăm!

Plecând ei să se judece, se'ntâlniră cu primarul pe drum. El zise:

—Măi, buna ziua, măi oameni! De ce vă certați?

—Uite ce este,—zise ăl cu dreptatea; am fost și noi la oraș de am lucrat și am căpătat câte trei sute de lei și frate-meu ăsta zice că să-mi ieia mie o sută de lei.

Primarul i-a întrebat:

—Ei, bine mă, de câte zile ați plecat de acasă?

Ei au zis:

—De patru zile!

—Iată mă, că de când ați plecat voi de acasă, s'a întors judecata. Îți ieia ăsta suta de lei,—a spus primarul.

El, dacă a auzit, scoate banii și-i dă ăluia suta de lei și pleacă.

Mergând pe drum, cel cu dreptatea zice:

—Mă, frate-meu, îmi luași o sută de lei; păcat, că țineam și eu copiii!

--Taci, mă frate-meu că eu îți mai ieau o sută...

--Ba că nu-ți mai dau...

—Ba ți-i ieau..

—Dacă este așa, zise ăl cu dreptatea, aid' să ne judecăm la zapciu.

Mergând ei pe drum, iacă zapciul le ieși înainte și întrebă:

—Ce, mă băeți, ce vă certați?

--Ce să ne certăm! *Ete* că am fost și noi la oraș, și am lucrat și am luat câte trei sute de lei, și frate-meu ăsta mi-a luat o sută de lei, și acū spune că îmi mai iea o sută.

Zapciul le-a spus: . . .

—Mă băeți, de când ați plecat voi de acasă, uite că s'a întors judecata: *este mai mare strâmbălata ca dreptatea*; îți iea ăsta suta de lei.

Omul, văzând că zapciul îi face tot aceeaș dreptate, scoate punga dela brâu, și-i mai dă, -- îi mai dă și altă sută de lei, și zise:

—Mă frate-meu, îmi luași banii. mă lăsași sărac...

Iar el zise:

—Taci, mă frate-meu, că îți mai ieau și suta ailaltă.

Iar cel om zise:

—Eu nu-ți mai dau nici un ban, până nu ne-om duce să ne judece și popii, că ei sunt *căpu' legii*.

Mergând ei, iacă că se întâlnesc și cu popa, care zice:

—Ce, mă băeți; ce vă certați?

--Uite, părinte, am lucrat și am căpătat câte trei sute de lei și frate-meu ăsta mi-a luat două sute de lei și acum spune că să-mi mai iea și suta de lei ce mi-a mai rămas!

—Apoi, uite ce e, băeți, —zise popa; de când ați plecat de acasă, s'a întors judecata. *E mai mare strâmbălata ca dreptatea*; îți iea ăsta suta de lei.

Omul, săracul, văzând că și popa îi face aceeaș dreptate, îi defe și suta aia de lei. Ăl cu strâmbătate făcuse nouă sute de lei, și ăl cu dreptatea rămăsese mai sărac de cum fusese, lipit pământului, fără nici un ban.

Mergând ei pe drum, să se ducă asasă, dau de o apă mare

peste care erà un pod, la care se plãliã o parã de treceã. Omul cu dreptatea n'avu o parã sã dea la pod, iar cel cu strãmbãtatea plãfi la pod. Bietul om cu dreptatea rãmase.

Știind apa ce erà mai micã printr'un loc, plecã pe marginea apei, sã se ducã sã treacã pe acolo. Ducându-se, iatã cã vine un nor de ploaie. Acolo era o *luntre*. Al om se bagã sub luntre pãnã o trece ploaia. Șezând bietul om sub luntre, se făcu sarã și se pomeni cu o vorbã în luntre. Erã tartorul Diavolilor: strãnsese pe ceilalți, ca sã le dea poruncã. Și le dete porunci. Mai rãmãsesse unul schiop.

—Mã, tartorul îi zise,—ei, fie șchiopule, o sã-ți dau porunci, sã mi le faci. Sã te duci la cutare sat, la doi frați, cã a murit tatãl lor (1) și a rãmãs un cazan cu bani îngropat sub pragul ușii. Ei nu știu, nici unul, nici altul. Sã-i faci sã se taie pãnã la ziuã. Și sã-ți mai dau o poruncã: sã te duci la popa, sã-l faci sã omoare pe fie-sa.

Atât popa, cât și ai doi frați erau din satul omului cu dreptatea. El, auzind, ieși repede de sub luntre, dete prin apã și se duse drept acasã la ai doi frați. Ei stau cu cuțitele, unul la altul și ziceau:

—Tu știu banii!

Iar celãlalt:

—Ba tu știi banii toți.

El,—omul cu dreptatea,—le zise:

—Stați, băieți, *mereu*, cã voi nu știți banii lui *ta'tãu*. Eu îi știu banii lui *ta'tãu*, eu îi știu banii lui *ta-tãu*; sã stați pãnã când oi veni eu la voi.

Se duse la popã. Popa vrea sã taie pe fie-sa. El a zis:

—Stai, părinte! Ce faci? Deschide ușa, cã se rãde Dracul de tine!

Dracul, vãzând cu nu poate sã facã poruncile ce i s'audat, plesni în bătãturã ca un foale cu cãtran. Popa, vãzând cã erã sã rãdã Dracul de el, luã și dãdù omului cu dreptatea calul ce-l aveã mai bun, și-i dete și traista calului plinã de bani. El luã traista calului cu banii, și se duse la ai doi frați și le spuse:

(1) În text: *tat-sãu*

—Luați, băieți, casmauă și săpați sub prag!

Scoaseră cazanul cu bani și-l împărțiră câte trei.

Umplu omul o pereche de desagi de bani și se duse acasă la copii. Legă calul de *cocârta* gârliciului, și le dete banii să-și cumpere și ei mălaiu. După ce mâncară, vărsă banii toți pe masă să-i numere.

Frate-său, ăla care fusese cu el pe un loc, frimise copiii la el:

—Ia duceți-vă, mă, de vedeți; el aseară n'a avut o pară să dea la pod și acum, de unde are el calul legat la el acasă?

Când copiii s'au dus la el, l-au găsit cu masa plină de bani. Repede au dat fuga la tat-său acasă și-au spus:

—Aveă, tată, o masă de bani, și calul, spuneă că este al lor!

Veni frate-său la el și zise:

—Bine, frate-meu, aseară n'aveai o pară să dai la pod și acuma, de unde ai atâta băneț, că eu nu mai am nici un ban? Spune-mi și mie: de unde ai căpătat?

—Din marginea podului, de unde m'ai lăsat,—răspunse el. M'am băgat sub o luntre și de acolo am căpătat banii.

—Mă duc și mă bag și eu,—zise ăl cu strâmbătatea.

—Du-te frate-meu, îi zise ăl cu dreptatea.

Se duse și se băgă acolo. Veni tartorul și cu toți Dracii, să le dea porunci. Șchiopul nu veni.

—Ce este pricina de șchiopul n'a venit?—zise tartorul.

Spuseră toți ălalți că șchiopul n'a putut să facă poruncile și s'a prăpădit.

Ce-i veni unuia în gând?

—Mă, ia luați sama, că ne-o fi auzit cinevă.

Când răsturnară luntrea, găsiră pe ăl cu strâmbătatea,—nu i-a ajutat Dumnezeu!

Li deteră și lui de-acolo Dracii, un cal bun,

Cu picioare de alun.

Cu brâu de mămăligă

Și cu *dălogii* de lapte dulce.

Când zicea: dură — cădeă;

Când zicea: dea! — mai rău cădeă!

Zi de vară

Până 'n seară,

Nu eră [chip] să ocolească un blid de papară!

Dacă văzuiu și văzuiu, deteiu de-a dreptul și fuscii și eu aici la loc» (1).

Povestirea a patra

Un părtaș al *dreptății* și altul al *nedreptății*. Judecătorii luneați, fiind de partea celui din urmă, cel dintâiu, schiop și orb, e lăsat la o apă, unde aude peste noapte destăinuirile Diavolilor. El își dobândește sănătatea și lecuiește pe fata împăratului. Fiind întrebat de protivnic, îi spune acestuia că a găsit bani într'un iaz. Lacomul merge acolo și scoate dintr'un ulcior *Sărăcia*, unde o închisese Diavolii, după ce o luase de pe capul unui om de-al lor.

«Se zice că în timpul de demult erau într'un sat doi oameni; unuia îi plăcea *dreptatea*, și altuia *nedreptatea*. Dela un timp, au început a se certă între dânșii. Unul zicea că dreptatea e mai mare, iar celalt zicea că strâmbătatea e mai mare.

Cum să afle ei cine e mai mare? Din pricina neînțelegerii, se duc amândoi să se judece la un judecător:

— Mă rog, domnule judecător, care e mai mare: dreptatea ori strâmbătatea?

Judecătorul zise:

— Ii bună și dreptatea, cine o poate ținea, nu-i rea nici strâmbătatea, cui îi merge într'însa.

Așa—

— Așa?

Ies amândoi, dar omului care ținea dreptatea, i se șchiopă un picior. Merg ei cât merg, și ajung la alt judecător, și iar îl întrebară:

— Mă rog, domnule judecător: care e mai mare: dreptatea ori strâmbătatea?

Judecătorul răspuse:

— Ii bună și dreptatea, cine o poate ținea; nu-i rea nici strâmbătatea, cui îi merge într'însa!

— Așa?

— Așa!

Iar porneșc aceștia pe drum, și omului care ținea dreptatea, i se șchiopă și celalt picior. Merg ei cât merg și ajung la al treilea judecător. Întrebară și pe acela:

(1) Culegere din jud. Dolj de d-l Șt. St. Tuțescu.

-- Mă rog, domnule judecător: care e mai mare: dreptatea ori strâmbătatea?

— E bună și dreptatea, cine o poate ține; nu-i rea nici strâmbătatea, cui îi merge într'însa!

— Așa?

— Așa!

Ei iar pleacă împreună, însă omului, care ține dreptatea, îi luă Dumnezeu vederile.

Acum se sfătuiau între dânșii ce să facă, ce să dreagă? Dar omul care eră șchiop și fără vederi, adică omul dreptății, zice.

-- Știi ceva cumetre? Când om ajunge la un pod, să mă lași pe mine acolo și să spui acasă la femeie și la copii că am murit și m'ai îngropat.

— Bine, așa oiu face!

Zis și făcut! Cum ajunge la pod, se auzi hodorogind. Zise omul ce ține strâmbătatea:

-- Iaca, cumetre, aici e pod!

Iar celalt răspunde;

— Te rog, lasă-mă aici!

Tovarășul îl ascultă și îl lăsă acolo. Singur plecă înainte în sat, să spuie de cele petrecute și să spuie și femeii, că *bărbală-său* a murit. Însă omul ce a rămas la pod, adică omul dreptății, a stat pe pod până noaptea târziu și pe urmă s'a dus sub pod. A stat acolo cât a stat, nevăzut de nimeni,—numai ce aude că pe aproape de cântători, vin acolo trei Draci. Nevăzându-l pe dânsul, se pun la sfat. Unul zice:

--Ce ai făcut tu azi?

Iar altul răspunde:

--Eu am luat picioarele și vederile la un om! Dar tu ce ai făcut?

--Eu am luat împărtașania din lingurița popii, când împărtașiă pe fata împăratului, fiind bolnavă tare! Dar tu ce ai făcut?

—Eu am luat sărăcia și nevoia dela un om al nostru și am pus-o într'un ulcior și l-am dat în cutare iaz.

--Și acum,—zice cel mai mare,—ce au acești oameni de făcut?

Zice cel întâu :

— Omul șchiop și chior, dacă va pune lut dela izvor la picioare, va putea umbla, și dacă se va spăla cu rouă în zori de zi, va putea vedea.

Al doilea zice :

— Fata împăratului se va îndreptă numai atunci când s'ar găsi cineva să se ducă în cutare biserică, în cutare loc, în altarul bisericii, unde este o broască pe care o va tăia și va lua împărtașania din ea, și o va da fetei împăratului, care se va îndreptă numai decăt !

Pe urmă au cântat cocoșii de trei ori și Dracii s'au împrașiat. Dar omul care ședeă sub pod, le auzi pe toate ; se târăște încet până ce dă de niște glod, și pune la un picior, și-i trece. Apoi pune și la celălalt picior, și îi trece și acela. Putând umbla, se duce *achipuind* pe jos și dă de iarbă cu rouă ; se spală de trei ori pe ochi, și vede.

Acum el s'a făcut sănătos. Se, iea și se duce la curtea împăratului, să vadă : nu va putea intră la împărat ? Ajungând la poartă, spune slugilor că el este lecuitor și va îndreptă fata împăratului. Inșă slugile nu-l primesc, zicând :

— Au fost doctori peste doctori și nu au putut-o îndreptă ; dar unul ca tine !

Așă că de-abiă a treia zi a putut intră la împăratul, când acum, fata eră mai mult gata. Spuindu-i împăratului că el o va îndreptă, numai să facă ce va zice el, împăratul, cam îndoielnic, a spus că va face. A poruncit să puie caii la o căruță, a luat fata în brațe cu alții, și a pus-o în căruță ; pe urmă s'a dus cu ea la biserică, o luară iar în brațe și o duseră în biserică, de unde, se duse lecuitorul în altar, luă broasca, o lăia, luă împărtașania din ea și o dete fetei împăratului, care se făcū bine numai decăt, așă că se putū duce singură la căruță și veni sănătoasă acasă.

Ce mare bucurie eră la ei ! Se miră [împăratul] cu ce să răsplătească pe omul lecuitor [și nu află cu ce], așă că el trăia la curtea împărătească, [întocmai] ca în raiu. In una din zile, împăratul îi zise :

— Să ieai pe fiica mea în căsătorie !

Pamfile, *Diavolul*.

Însă el nu primî această.

Pe urmă trecu mult timp și împăratul iar îi zise; el iar nu vrea. Acum se împliniau trei ani și împăratul îi zice a treia oară, să ieă fata, dar el îi spuse adevărat, că este însurat și are copii. Iar împăratul atunci îl întrebă ce plată trebuie să-i dea, dar el, foarte cuviincios, îi răspunse:

— Ce vei crede, măria ta!

Atunci împăratul porunci să-i aducă o trăsură bună, cu patru cai buni, și vezeteu, și îl îmbrăcă bine, îi dete douăsprezece rînduri de haine, blăni scumpe, în sfârșit, tot ce-i trebui, și îi dete și cheile dela cel mai mare han (1) ce-l aveâ, ca să fie el stăpânul lui de veci, cu tot ce se găsește în el. Omul îi mulțumî frumos și plecă.

Ajunse la han, luă tot în primire, pe urmă se duse acasă la el, să-și aducă femeia și copiii. Când ajunse acasă la el, ce să vadă? Femeia lui se logodiă cu altul. La vederea lui, au rămas cu gura căscată. Pe urmă a petrecut o zi în satul lui, și-a luat femeia și copiii și s'a dus la hanul lor.

Când au ajuns acolo, femeia a început a strigă:

— Ce, m'ai adus aici slugă? Eu nu vreau să slujesc!

Însă el zise:

— Nu, dragă, acesta este al nostru și al copiilor noștri!

Și ei s'au pus pe lucru; și le mergea de minune. În una din zile, vede o tabără de cară că se opresc la poarta lui, ca să bea câte un rachiu. Numai de o dată vede că vine prietenul lui, care îl lăsase la pod, să cumpere rachiu. Ei se recunoscără amândoi și atunci, cel cu hanul, îi chemă pe toți la el, le dădu de mâncat și de băut trei zile, și pe urmă plecară. În timpul cât a stat acolo, l-a întreba (prietenul vechiu pe hangiu):

— Cum ai făcut de ai ajuns așa bogat?—și-l rugă să-i spuie și lui, să se îmbogățească.

Omul cu hanul îi spune:

— În cutare iaz este un ulcior cu bani; cine va scurge iazul și va găsi ulciorul, se va îmbogăți ușor.

Prietenul lui ascultă, se duse și scurse iazul, luă ulciorul

(1) Pretutindeni în text, *hotel*.

și nu-l destupă până ce nu ajunse acasă. Când îl destupă ce să vadă! lese din ulcior *Nevoia*, lungă de o jumătate de prăjină, și se sui pe cuptor. Ai lui au început s'o bată și s'o alunge iar ea s'a vârît în cuptor, așa că nu au mai putut scoate. Și în jumătate de an rămase, -- omul nedreptății, -- ca degetul.

Și așa s'au petrecut lucrurile.

Iar eu m'am pus pe o șea
Și am spus povestea așa (1).

*

În povestirile ce urmează, ideea principală se șterge și nu rămâne decât desfășurarea amănunțelr caracteristice, cari plac mai mult, cum sunt, de pildă, ascultarea Diavolilor de către orb și pedeapsa ce-o găsește nemilosivul.

Povestirea a cincia.

Un leneș și un harnic se rămășesc, pierzând cel din urmă. Orbit, ascultă sfatul Diavolului, se îmbogățește, după ce și-a dobândit vederea, a dat apa oprită de Diavoli într'un sat și a tămăduit pe fata împăratului.

Pe vremile *prăci* de demult, erau doi frați rămași orfani și săraci; unul dintr'înșii eră muncitor, iar celalt, peste măsură de leneș, ca să poată *inciripă* ceva. Cu privire la starea lor, se ieau la sfadă: harnicul stăruia pentru *hărnicie*, iar leneșul zicea că *lenea* e mai bună. Dela aceasta ajung la rămășag: să meargă la oraș și să întrebe pe vreun școlit, și cel ce va pierde rămășagul, să se lase să i se scoată ochii. Pleacă.

«Iată însă că nu mult după ce s'au pornit ei de-acasă, le iese înainte un domnișor îmbrăcat într'un spențer mohorit, cu gulerul cămeșii crohmălit, în cap cu o pălărie ca o *oboroacă*, și pe nas cu niște ochilari ca domniile cei mari, în spatele cu niște cărți legate cu *spăcmă* și aninate de vârful unui *parazol*, în picioare cu papuci glântuiți, de te-ai fi putut vedea printr'înșii ca printr'o oglindă, iar în gură cu o țigară din *pacică* de cea scumpă, din care scotea niște fumuri ca niș-

(1) Culegere din partea de miază noapte a Moldovei, de d-l I. Postulache.

le nouri. Însă acela nu eră domnișor, ci era *Dracul* în chip de domnișor învățat, mănear-o-ar acolo unde a înserat, și nu ș'ar mai pomeni pe la noi».

Pe acest *parpalej*, dară, îl întrebară, și Diavolul dădu dreptate leneșului: «trebuie numai decât să-i scoți frăține-tău *bol-dijii* din cap».

Peste puțin, Dracul, cu înfățișarea unui om mai bătrân, dădu la întrebare nouă, acelaș răspuns, astfel că fratele leneș, spre bucuria Diavolului, scoase ochii celui harnic; apoi, îl duse într'o pădure, unde-l lăsă.

Omul se vâri sub o covată. Pe la miezul nopții, când apar duhurile necurate și toate *năzărăniile* pocnind și *bojbă-ind*, își dete samă că deasupra lui țin Diavolii adunare, spre a-și da socoteală despre cele săvârșite peste zi.

La întrebarea lui Scaraoschi, un Diavol arată că a «*îndemnat pe un leneș să scoată ochii frăține-său*», la care Scaraoschi îi dădu leac: să se ungă la ochi cu roua de pe covată, în răsăritul soarelui.

Alt *Sfântăniș* spune că a secat toate izvoarele din «țara de jos»,—iar ca leac, Scaraoschi dădu: să se picure în fântâna împărătească trei lacrimi stoarse de bucurie.

Alt *Sărsăilă* a îmbolnăvit pe fata împăratului; ca leac i se dă să mânânce nouă bucățele din cele trei pere ce se află tocmai în vârful părului din mijlocul grădinii.

După cele auzite, orbul își capătă vederea și apoi plecă *arjun* (1) în țara de jos, ajunse la fântâna împărătească și picură peste *disdele* trei lacrimi din ochii lui, adunate la dobândirea vederilor.

Mulțumit cu un burduf de galbeni de împăratul țării de jos, — bântuită de secetă, — plecă spre țara de sus, la împăratul cu fata bolnavă, pe care o tămădui, dându-i cele nouă bucăți.— *coscogemete* bucăți,—de pere!

Feciorul s'a însurat cu fata împăratului.

La o preumblare dă de fratele său cel leneș, care acuma eră cerșetor, îl miluește și nu peste mult aude că a murit și a fost îngropat în *Iropărne* (2).

(1) *Drept, țință.*

(2) *Casa morților.*

Feciorul ajunge împărat (1).

*

Omenia, pe deoparte, și barbaria, pe de alta, pe cari le aflăm în variantele studiului d-lui Șăineanu, apar în următoarea povestire musceleană, în care se arată cum unul își scoate ochii, ca să dobândească hrana dela un altul (2).

P'ovestirea a șasea.

Doi frați. Unul își scoate ochii ca să-i dea celalt ceva de mâncare, la o mare lipsă. Orbit, ascultă Diavolii și se îmbogățește. Cel rău la inimă e ucis de Diavoli.

«A fost odată, ca niciodată, că de n'ar fi fost, nu s'ar povesti.

Au fost odată într'un sat, doi frați. Al mai mare trăia înlesnit, că n'avea copii, dar era un om hain rău la inima lui.

Al mic, o înodă greu de tot, sărmanul, că-i dedese Dumnezeu o spuză de copii. Ajunsesese așa de sărac, că de-abia se mai țineau trențele pe el.

Cu toate astea, în casa lui nu era așa întuneciune ca într'a frate-său, că se îndurase Sfântulețu' și-l dăruise c'o inimă... mai bună ca o jimblă caldă!

Pământ de zestre, ce-i drept, stăpâniă mai mult al mic; căci tatăl lor, când era gata să 'nchidă ochii de veci, ci-că i-ar fi chemat la pat și le-ar fi zis:

— Dragii tatii, după moartea mea, să 'mpărțiți pământul între voi, dar nu frățește, adică părți drepte; ci eu, cu mintea mea cea bătrână, găsesc de cuviință ca tu să iei mai puțin ca frate-tău, că tu n'ai copii. El are o *șugă*: masa împresurată numai de guri flămânde.

Așa făcură frații, însă de-atunci, alui mare i se 'nîipse un cuiu în inimă. Ori de câte ori întâlnea pe frate-său, odată se învineția la față, iar ochii se făceau vii și focosi, ca doi cărbuni aprinși, cari scânteiau de ură și mânie. «De ce el să stăpânească mai mult decât mine?» Asta era buba lui.

(1) Sim. Fl. Marian, *Răsplata*, povești din Bucovina, Suceava, 1897, p. 27—56.

(2) De aici cred că a rămas răspunsul ce-l dă unul, celui ce îi cere ceva, în loc de refuz: «Scoate-ți un ochiu!», adică înțelegând prin aceasta că-i dă, dacă-și scoate un *ochiu*. Odată cu aceasta, cel ce zice astfel, își *sgătește* ochii, sau un ochiu, -- tragând cu degetul pe pleoapa de jos.

De-acî, goană și prigoană!

— Dă-l, mă prostule, în judecată, --il îndemneau gurile rele; că la bine, puțini te îndeamnă, iar la rele... căți vrei. Să vezi, că o să câștigi; că *tu* ești trecut cu pământul părintesc în rolul «precipitorului», nu el!»

Bătură drumurile judecării, până le bătogiră ca 'n palmă. Rupseră la opinci și cheltuiră cu avocații toată agonisita. De surda: dreptatea nu mai ieși deasupra ca unul de lemn... cum e vorba aia!

Odată veni sorocul să plece iar la o înfătoșare. Iși luară merinde în traistă pentru câteva zile și porniră împreună pe jos, că p'atunci nu erau trenuri ca acû, iar tribunalul eră de parte, mama focului, poști întregi! --că nu erau așa dese ca acum. Și p'atunci nu ieșise Dracul pe pământ! Nu vezi? Au început oamenii să sboare pe sus ca păsările, că jos s'au săsăturat, trecând ca un vifor furbat în «moftomobilele» alea!

Și, --cum spuneam, --la întoarcere, după vr'o două zile de drum, ajung într'o pădure mare, mare, cu copaci bătrâni.

Se așează la o umbră deasă și încep a cotrobăi prin traistele după merinde, căci acum erau rupți de osteneală și atât de *hupiți* de foame, că li se lipiseră mațele de spate. Al mare începû să care la gură, ca de frica morții. El mai aveă merinde, că luase mai multe d'acasă.

Al mic însă, nu mai găsi în traistă decât o cojiță de turta, uscată ca o așchie, cu care, mai rău își întărătă foamea, în loc să și-o potolească.

Li scăpărau măselile, iar înaintea ochilor i se făcea întuneric besnă, că în puterea unei nopți noroase; așa îi eră de foame!

Fratele hain, când mîncă, își sugeă buzele și plescăia într'adins din buze, să facă necăz, mărind pofta lui frate-său al mic, care făcuse zămbre uitându-se cu jînd la îmbucătura altuia.

— Fă-ți pomană și dă-mi și mie, măi nene, să 'mbuc de câteva ori, că de foame ce mi-e, mi s'au muiat și îngreuiat picioarele ca plumbul. Și teamă mi-e. --mi-or împărți oasele, lupii și corbii, p'aici prin pustietatea sa.

— Iți dau, neică, de ce să nu-ți dau? Dar numai dacă ți-i scoate un ochiu!

— Cum să-mi scot eu ochiul, măi nene? De ce mai sunt eu bun fără ochi?

Al mare:

— Nu și nu! Scoate-ți ochiul; altfel nu-ți dau!

Se *perpeliă* fratele ăl mic de foame, săracul, și se sbăteă ca un șarpe, când l-ai isbit cu măciuca 'n cap.

Dacă văzù ei și văzù, că nu-i chip a se lipi de fate-său, zise:

— Dacă mi-oiu scoate ochiul, nu mor. Rămân doar chior; da sluf, așa, barem trăiesc! N'am ce face, trebuie să potolesc pufia asta de gură!

Își scoase ochiul și numai după aceea primi d'ale gurii.

Ce să-i mai *înlihnească* însă lui mâncarea? Că curgea sângele șiroaie, de-i roșiă și dumaticatul, când îl bagă 'n gură.

Își luară traistele și plecară.

Până seara obărcăiră pe potecușile pădurii și din ea nu mai ieșiră. Bine, că și pădurea eră mare, dar alta eră pricina; chiorul, oblojit la ochi, se țineă după frate-său, care în loc de a ieși la lumină, coligiă tot rasna p'alte cărări. Li apucă noaptea tot în pădure.

Când *înmurgia*, șezură jos să cineze, că de mult umblet, flămânziseră iarăș. Fratele ăl căinos la inimă s'apucă de mâncat, și mai cu poftă ca la prânz.

— Mai împrumută-mi, măi nene, și mie ceva merinde,—zi-se ăl mic,—că ți le dau acasă îndoit.

— Poți să mi le dai însutit. Dacă ți-e foame și vrei să mănânci, scoate-ți și ochiul ălalt, și-ți dau să bagi în fine, până ăi crăpă.

— Bine, măi nene, chior mă văzuși; acù vrei să mă vezi și orb, căpătând la drumul ăl mare? Nu ți-e milă, dacă nu de mine, măcar de *crila* aia de copii, cari-mi rămân muritori de foame!? Un câine n'ar face fapta asta!

Și se rugă, și se văicără, de-i plângeau de milă, până și arborii pădurii.

Degeaba; inima lui frate-său rămase tot *stieiu* de piatră!

În cele din urmă, când foamea începù să rânjească fioros colții la el, își zise:

Rău o fi orb! Dar tot nu e ca mort!

Iar eu zic așa: N'o fi nimic mai îngrozitor pe lumea asta decât să te vezi la piește, a murì de foame!

— Bine nene, zise chiorul, fie și cum zici tu! Dar gândește-te, că Dumnezeu vede și o răsplăti vr'o dată pe fiecare după inima lui.

— Ehe, pân' la Dumnezeu... te omoară sfinții.

— Atunci dar, scoate-mi tu ochiu-ăstălalt, că eu nu mai am curaj!

Nu isprăvise bine vorba, când câinele de frate-său se scotoci degrabă în chimir, și cu briceagul scoase ochiul fratelui său, cum ai scoate dumneata sămburile dintr'o ghioacă de nucă.

Chiu! Vai! Ce era să mai facă? Rămase orb-buștean!

Când să plece, orbul se rugă cu cerul și cu pământul, să-l ducă și pe el de mână până acasă.

— Ba aia e vorbă, neică! Nu m'oi fi băgat la tine, argat cu simbrie!

— Du-mă, dacă nu, până la cutare fântână, și lasă-mă acolo, că vine lume să iea apă, și s'o îndură vr'unul să mă ducă până la căsuța mea.

— Bine, atâta lucru și-oi face.

Il luă de mână și-l duse la fântână. Acolea alături era un *bântău* (1). Pe orb, în loc să-l lase pe mal, lângă fântână, îl duse pe malul bântăului, și-l lasă, acolo, crezând că orbul o face cumvâ și-o scâpă în baltă să se nece.

Norocul lui, cu niște blagoslovițe de broaște, cari începură a ocăcăi de mama focului, puse par'că inadins de cineva, — puterea lui Dumnezeu, — să-i dea de veste, precum că acolo e baltă, să se păzească. Alt-fel, cine știe? Poate că în nămolul de pe fundul bălții i-ar fi putrezit oasele.

Se urcă și el într'un copac, cu gând să mâie acolo peste noapte.

Pe la miezul nopții, aude orbul un trosnet de biciu, de hău-i pădurea.

Pe urmă auzi fel de fel de scânceli și *cherțaneli*.

Ce eră?

Bântăul ăsta era cuibul Draciilor, iar cu biciul trosniă Sar-sailă, tartorul lor, când îi chemă la socoteală, să vadă ce isprăvi au făcut peste zi și să le dea de lucru pentru ziua următoare.

(1) Baltă aiăncă, nămoasă pe fund.

-- Eu am făcut... cutare lucru.

-- Eu am făcut... cutare lucru.

— Eu am fost la împăratul de am veghiat ca nu cumva să se vindece fie-sa de *jăinele* alea, pe cari le are de nouă ani!

— Eu am stat de capul ălor doi frați cari sunt în judecată, ca nu cumva să se împace. Cevă mai mult: așa de rău i-am învrăjbit, că fratele ăl mare a scos ochii ălui mic, lăsându-l orb.

— Bravo, băiete! Să trăiești! Tu ai făcut treabă pe ziua de azi.

Apoi, urmându-și vorba, adăose cam în sine, însă nu tocmai încet, așa că auzi și orbul de sus, din copac:

— Ce lesne s'ar lecuì orbul, dacă s'ar spăla pe ochi cu apă d'asta. Măcar și fata împăratului: ar fi destul să ude bubele tof cu apă de asta, și îndată i-ar pieri!

-- Eu am fost în cutare loc, de am făcut... așa și pe dincolo...

Și așa fiecare Drac spuse năsbătiile ce făcuse în ziua aia. Mă rog: Draci goi! Și știți dumneavoastră: «Dracul nu face cruci și biserici, ci înfînde numai curse și piedici!» Pe urmă se potoliră și încornorații, căci plecară fiecare pe la culcușurile lor.

Orbul nostru nu mai putea de bucurie, că-și aflase leacul. Ce somn eră să se mai lipească de el!

Hei, tocmai târziu, când începù să simtă dogoare 'n spate înfelese și el că acea dogoare nu poate veni decât dela soare, și că prin urmare, trebuie să fie ziuă.

Se dete jos, și... pâș! pâș! dibuì binișor până ajunse în marginea bântăului. Se aplecă, luă apă 'n pumni, și când dete cu ea pe ochi... ce să vedeți dumneavoastră!

Minunea minunelor: odată îi veniră vederile la loc.

Veni la fântână, îngenunchiă la pământ și făcù câteva mălănii, în semn de mulțumire lui Dumnezeu, că-i ajutase să-și capete vederile. Pe urmă bău un căuș de apă din fântână.

Când eră gata să plece, zări o figvă pe mal, uitată de cinevă. «Mă miram în ce să ieau eu apă!» O umplù cu apă din balta Dracilor și pornì drept spre curțile împărătești.

Când ajunse la poarta palatului, începù a striga :

Eu sunt doftor iscusit.

Orice boală-am lecutit !

L-aude împăratul.

— Ia fă-te 'ncoa, doftore, să-ți văd și eu iscusința !

Uite am și eu o fată bolnavă.

De nouă ani, ea din pat nu s'a mai sculat. Și toată pricina sunt niște afurisite de bube. Când ai crede c'o să se vindece, aci pe loc încălălează și se face *racilă* și mai mare.

Ce zici ? Te bagi s'o lecui ?

— Mă bag, luminate împărate ; de ce să nu mă bag !

Las'o pe mâna mea, și cu rămășag : dacă te-oiu șăgui, să-mi fai capul.

Pe urmă, împăratul își văzù de treburile lui.

Doftorul, spălă bubele fetii cu apă din tigră, și, cât ai scăpără din amănar... fata fu în picioare și începù să cânte și să joace prin casă și prin curte.

Pe urmă doftorul merse la împărat.

— E, doftore, făcuși ceva ?

— Făcuiu, luminate împărate ! Ia vin de te uită pe fereastră, și spunem-mi ce vezi prin curte ?

Când căscă împăratul ochii, aproape să 'nebunească de bucurie.

Fata eră prin curte ; alergă ca o căprioară. Și eră albă și fragedă, ca un crin înflorit... Și mare de... de măritat,—ce mai încoace și 'ncolo !

— Norocul tău, doftore, că iață ce rânduială am pus eu la cale fetii mele :

Cine o lecui-o, s'o iea de soție și jumătate din împărăție.

Și eu sunt un om așa : mi-a ieșit o vorbă din gură, nu mi-o calc... de s'ar scufundă pământul sub picioarele mele și m'ar înghiți.

Iea-ți dar fata, că a ta e. Și pe urmă hai să-ți măsur și dreptul de moșie.

— Hei, mărite împărate... «mă loviși în pufina cu ouă»...! Nu știu ; vrei să glumești or să râzi de mine ? Insurătoare îmi trebuie mie acum ?

Eu, d'acù 'ncolo, --vorba'ia: «Mi-am frăit traiul, mi-am mâncat mălaiu...!»! Dar, de... dacă nu ți-ar fi cu supărare, altcevă să facem noi: hai să ne cuscrim! Că eu sunt însurat și am o mândrețe de flăcău... să-l bei într'un pahar de apă!

— Ei vezi, așa e și mai nimerit!

Uite ce să faci, cuscre, c'asă o să ne zicem de-acù 'ncolo: Eu o să pun 8 cai la frășură. Să-ți dau și un surugiul vrednic, cu biciul ca un șarpe de foc, să te ducă până acasă în grabă.

Să ieai pe gineri-meu și pe cuskra, și pe urmă să veniți încoă, să facem o nuntă... să se ducă pomina!

Și, ca să nu pleci dela noi cu mâinele goale, o să-ți pornesc chiar acum cirezi de vite, turme de oi, herghelii de cai și o dăsață plină de galbeni!

Când intră în sat, răsturnat în rădvan și începù surugiul să pocnească din biciu, credeai că-i neaoș Domn, iar nu un biet om, -- ăl pe care-l orbise frate-său în pădure.

Când oprește la poartă, tot satul se strânsese ciopor, par'c'ar fi văzut cine știe ce comédie, și toți se minunau de procopseala care-l pâlise.

Pe frate-său ăl mare îl mai mușcă un șarpe de inimă. Il luă de mână, îl duse în casa lui (il găsisse dragostea de frate-său), apoi începù a-l *șutuli* și a-l descoase de unde i-a venit vederi, dar mai ales, de unde chilipirul ăsta pe capul lui?

— Hei, măi nene? Multe am pățit eu dela tine! Altul, în locul meu, nu s'ar mai uifă la tine, ca la un câne mort! Eu însă sunt așa de larg la inima mea, că le uif pe toate și iert. Ba îți spui și de rânduiala norocului meu.

Și începù să-i spună pe șart, uite așa... așa... toată întâmplarea cu Dracii din bântău și cu împăratul.

Fratele ăl mic iertase pe ăl mare, cu inima neagră, dar pe semne că Milostivul din cer nu vrea să-l ierte pentru atâtea neligiuri câte săvârșise.

Cum inseră, își zise:

— Mă duc și eu să mă procopsesc. Eu am noroc și mai mare decât frate-meu, și te pomenești că m'oiu îmbogați mai dihai decât el!

Și așa de iute porni spre balta Dracilor, că eu socotesc că nu l-ai fi putut ajunge nici c'un telegar d'ăi buni.

Dacă ajunge la bântău, face și el ca frate-său: se urcă într'un copac.

Pe la miezul nopții, aude și el chiote și vaiete; apoi trosnetul de biciu al lui Sarsailă, care-și chemă argații, să vadă ce isprăvi au făcut pe ziua ce trecuse.

— Eu n'am mai făcut nimic azi, pentru că orbul meu și-a căpătat vederi, pe urmă a mers de s'a împăcat cu frate-său, ăl cu care eră în vrajbă.

— Și eu tot așa: am festelit-o de tot pe ziua de azi: fata împăratului și-a spălat bubele cu niște apă adusă d'un doctor, și aci, pe loc s'a tămăduit de ele!

Odată turbă de mânie Sarsailă. Incruntă din sprincene scrâșni din dinți și când trosni din biciu, clocoți valea mai strașnic ca de bubuitura de tun... iar Dracii intrară în pământ de frică.

Cine a fost pe- aici de a auzit ce-am zis eu? Căutați-l și acū să mi-l scoateți din pământ, din iarba verde! Altfel, la toți vă fac o scaldătoare de aghiazmă!

Incepură Dracii a scotoci. Caută 'n dreapta, caută'n stânga, până-l ocheste un drac sus în tufan.

— Uite cine «ne-a făcut toporu'!» Pe el băieți!

Alt drac se și agață pe copac ca o pisică și cât ai clipi fu sus la el.

Il luă în cârcă, și când îl dete jos, murise pe jumătate.

Pe urmă... unde mi-ți începură Dracii, măi nenișorule, să-l târnuie; să-l întindă ca pe-o opincă scurtă și să-i cărăbăneasca toți la pumni în spate și după ceafă! Lasă-i pe Draci, că știu ei cum să-și rădă de om! Iar când îl slăbiră împelițații, ce crezi că se mai alese de el? Eră mort de-al binelea!

Pe urmă îl luă Sarsailă d'un picior și... *bustubuc* cu el în bântău, să-l sature de bogăție!

Fratele ăl blajin la inimă își luă mătușa și pe ginerica și porni la cuscu' împăratul.

Când văzū fata așa mândrețe de flăcău voinic și frumos, odată se'mbujoră la față.

— E, fata tatii, zise împăratul, îți place băiatul ăsta pe care ți-l dăm noi de bărbat?

- Ce lată, zise mireasa rușinoasă ca toate miresele, dacă vă place dumnevoastră, îmi place și mie!

--- Dumnezeu să vă binecuvinteze, fii tatii!

Și s'așezară p'o pefrecere, măi nene, de a mers vestea peste nouă mări și nouă țări. Nouă zile, lanț, a ținut nunta cu cheful ei.

Am fost și eu la nunta asta: mestecam prin oale și mai puneam câte-un găvan de sare. Când fu la mâncare, sărma-
lele sărate potroacă. Li sare țăndăra împăratului; luă o săr-
mă și svârrr... cu ea după mine. Noroc că nu m'a lovit.

A nemerit pe ciobanul curții, un mocofan dela munte, drept sub bărbie și i s'a lipit sarmana de gât.

Și ci-că din ăla s'ar fi trăgând și până 'n ziua de azi *gu-
șajii* dela munte!

Și 'ncălecai p'un fund de tobă,
Să nu credeți că ce v'am spus eu, e vorbă;
Vorba v'oiu spune-o altă dată,
Că asta fu... minciună încoronată»! (1).

Povestirea a șaptea.

Cuprinsul povestirii de până aici.

Trăiau de mult doi fați. Unul aveâ avere mare, celalt erâ de tot sărac, de n'aveâ nici ce mănacă, nici ce îmbracă.

Intr'o zi a lui Dumnezeu, fratele cel sărac vine la cel bogat și-i zice:

-- Măi frate, eu oiu prăși la tine azi, numai să-mi dai mâncare.

-- Bine,--zice cel bogat; te primesc bucuros.

La vremea prânzului, femeia celui bogat le aduce de mâncare. Mânâncă cel bogat, da' istui sărac nu-i dă nimic. Bogatul se săturâ de mâncare și săracul de foame.

-- Măi frate, da cum ne-a fost vorba? ---zice cel sărac.

-- Știi ce bre,--zice istalalt? Dă să-ți scot un ochiu, și-ți dau să mânânci.

-- Hai, scoate, numai dă-mi, că mor de foame!

Și a mâncat flămândul nostru și s'a sculat iarăș la lucru; erâ sătul acum, dar un ochiu în cap nu-l mai aveâ.

(1) *Calendarul revistei „Ion Creangă” pr 1912, p. 168 -173.*

Prăşesc ei până la *achindii*, când se pun iarăş să-şi mai potolească foamea.

Povestea spune că nici amù cel sărac n'a mâncâl, până ce n'a rămas şi fără celalt ochiu.

Se gândeşte amù fratele cel bogat, ce să facă cu orbul, cum să scape de el, ca nu cumvâ să-l iea cinevâ la roată pentru ochii lui frate-su.

Nu departe erà un pod mare peste o gârlă.

-- Ahà,—zice hainul; i-am găsit leacul!

Şi-l umflă în spate şi-l duce de mi-l foarnă sub cel pod.

— De-amù am scăpat de el, neputinciosul!— zice ist bogat,—că mă făceà de ruşine, calicul!

Da orbul n'a mai zis nimic de durerea ochilor, şi a rămas în întunericul nopţii, sub pustiul podului.

Pe la miez de noapte vin Dracii,—că ei cam acolò se adunau la taifas, nopţile.

— Măi, tu ce ai mai auzit,—întrebă Scaraoschi pe un cororat.

— Eu am auzit, întunecimea voastră, că este o fată de împărat căreia i s'au stors ochii, şi nu vede de loc. A'cheltu-ît împăratul mai toată averea şi nici c'a tămăduit-o; doar leacul nu-l ştie nimeni afară de mine. Da dacă ar luà rouă de pe lanul ista de grâu, înainte de răsăritul soarelui, şi va da pe la ochi, pe loc se tămădueste.

Da omul nostru cel orb, tăceà cum face chiticul în ballă şi vitelul în vacă: una, că-i erà frică de necuraţi, şi alta că a înţeles el că spusa cororaturului celuia, are să fie cu leac.

Dracii şi-au mai ținut sfatul lor, apoi s'a făcut tăcere sub pod, c'a rămas orbul singur.

N'a așipit de loc în noaptea acea, păcătosul ista, de bucurie, că aveà nădejde în sufletul său cel amărit, de cum a auzit vorba Demonului. Cum se făcu ziuă, orbul iese iute de sub pod, se târâie cu greu până la lanul de grâu şi se spală cu rouă, după vorba Drăcuşorului. Ca din senin, ochii i se fac la loc, şi orbul nostru vede întâiu ca prin ciur, apoi ca prin sită şi la urmă vede bine, mai bine chiar de cum vedeà întâiu. Strânge apoi într'un şip câteva *chicuri* de rouă, şi întrebând din om în om, ajunge la împăratul cu feşişcana oarbă.

— Luminate împărate, zice el, eu îs doftor bun. Dacă nu îi-oiu vindecà eu fata, să-mi scoţi ochii!

— Dacă zici tu că mi-o vindecî,—îi răspunde împăratul,—îți dau aur cât îi încarcă pe patru cai!

Și împăratul a strigat să iasă toți doftorii afară și l-a lăsat pe ista singur.

Intr'un ceas pe ceasornic (1), ochii fetii s'au făcut albaștri ca cerul, căci roua fermecată a zămislit isvoare de lumină. Împăratul, nu mai putea de bucurie. Omul nostru și-a luat aurul galben-roșiatec și a mers într'o doară până acasă, că nu mai știa pe ce lume este, de bucurie. De când se trezise el pe lume, nici nu văzuse un bănuț de aur, și acum să-l aibă în mână? Ei, cum să nu fie vesel acum, când aveă aur cât nu putea duce!

În satul lui, omul din poveste, s'a făcut gospodar cu vază.

Frate-său îl întrebă o dată:

— Bre, de unde ai bani?

— De sub pod, răspunse ista; de sub podul sub care m'ai aruncat ca pe un câne!

— Măi frate! Știi ce? Scoate-mi și mie ochii și du-mă sub pod!

Zis și făcut.

Pe la miezul nopții, vin iarăși Dracii. Întrebă iarăș Scaraoschi:

-- Ce-ați mai auzit, bre?

— Ce să auzim! Fata împăratului s'a vindecat!

— Cum oare, măi? Poate a fost cinevă sub pod și-a auzit ce-am grăit noi. Oare n'o fi și amă *nevoia* care ne-a tras pe sfoară? Ia hai să căutăm!--zice iar Scaraoschi.

Și cum *cociobăesc* ei, dau de nenorociful și lacomul om.

— Ahă, tu mi-ai fost, blăstămatule!--zic ei într'un glas cu toții. Tu mi-ai tămăduit pe fata împăratului? Ce mai vrei amă?

Și l-au sfârticat Dracii în mici bucățele.

Iacă ce-a pățit fratele cel hain la suflet și lacom. Iar celuilalt, pentru că eră bun la inimă de felul lui, Dumnezeu i-a purtat de grijă (2)

(1) Adică *tocmai* un ceas, și nu *cam* un ceas,—oră,—lucru ce se întâmplă când nu se urmărește ceasul.

(2) Culegere din com. Grăinești, jud. Dorohoiu, împărt. de d-l M. Barbu.

Scoaterea ochilor o aflăm ca un mijloc de a scăpa de fratele norocos, și de a-i lua averea, în

Povestirea a opta.

Trei frați: doi bogați, nedrepti și al treilea, drept, sărac. Acesta găsește o comoară, iar după ce spune fraților lui, este orbit de aceștia. Ascultând sfatul Diavolului, ajunge bine. Cei doi frați lacomi cad în cursă.

Într'un sat trăiau o dată trei frați; doi erau oameni cuprinși, chiaburi, că pe lângă muncă, mai dădeau și ei cât puteau pe alături, umblau cu cele hoții și cele fărădelegi, câtă vreme cel de al treilea frate, eră sărac, sărmănelul, c'asa vreă Dumnezeu cu el. Acesta umblă numai cu dreptatea și cu adevărul. Ii spuneau ei, ceilalți, nu-i vorbă :

-- Măi, mai dă și pe alături, că nu-i de chip! Nu vezi? Sfrâm-bii mânâncă țara!

Dar dreptul, nu :

— Nu, fraților; lăsați-mă așa, că m'a vedeà el Dumnezeu și sfânta cruce și pe mine!

— Da, da!— tot alde frate-său; se vede c'ai uitat că până la Dumnezeu, te mânâncă sfinții, și că, cine umblă cu crucea, ca crucea se usucă!

Așà a fi, n'a fi, nu-i treaba mea; eu să vă spun ce s'amai întâmplat după asta.

Într'o zi,—o fi fost toamnă, o fi fost iarnă, nu știu,—fratele cel sărac scoteà niște rădăcini într'o margene de pădure, pentru foc, pentru iarnă. Pământul eră înghețat, nu eră,—nu știu, da știu că omul nostru, când a dat o dată cu casmaua, voinicește, o dată a 'auzit, așa, ca și cum ar fi isbit într'o căldare de cele de făcut rachiul. Caută el, mai răcăie cu mâna, vede într'adevăr o căldare mare; scociorăște de jur împrejur, îi dă căpacul la o parte și când colo, Doamne Sfântă Precurată! O căldare plină tot cu bani de aur strălucitori și netezi, de credeai c'atuncea erau aduși dela tarapană.

Să fi fost, așa, cam trei saci de galbeni!

Acù, ce-și zice omul :

-- Cu banii de-aici trăiește nu un om, doi; frăesc zece case, cât le-or ține furcile și pământul. N'ar fi cu dreptate

să ieau eu banii toți, am să spun și l'alde frate-meu, și i-om împărți în trei: de-mi vine mie un sac, apoi ce noroc mai mare decât acesta s'ar putea pe capul cuivâ!

Și astel zicând, merse la fratele lui cel mai bogat și-l rugă:

— Dă-mi, frățioare, carul, că am o lecuță de treabă!

-- Ce căruță! Da crezi tu că mi-a venit cu apa? Căruța mă ține pe mine bani, măi, --știi tu?

--- Cum să nu știu, frățioare, dar uite cum, și uite ce-i!

Și începù fratele cel sărac să spună toată întâmplarea cu comoara din pădure.

— Eu așa zic, să-mi dai căruța, și să mergem tustrei s'o împărțim frățește, și cred c'o fi bine, dac'o fi treaba cu dreptate!

Bogătașul a dat numai decât de veste și celuiilalt frate, a înjugat boii la căruță și așa, tustrei au pornit spre poala de pădure, unde săracul dăduse peste comoara cea minunată

Pe drum însă, din una, dintr'alta, ce-și zic bogății:

—Măi, ce să mai umblăm noi acuma la bătrânețe cu dreptatea și să împărțim în trei părți de o potrivă căldarea cu galbeni! Te trezești că ne pomenim în doaga fratelui nostru, care a ajuns de nici câinii nu-l spală, cu atâta dreptate cât o strânge la sân!

— Așa-i de asta,—întărește și celalt frate; mai bine să facem cum am făcut și până acuma și să nu mai umblăm cu cheie de biserică în brâu. Hai să-l omorîm pe calic și să scăpăm pe de-o parte de dânsul, iar pe de alta să împărțim comoara în două părți, în loc de trei.

Celalt frate, mai-mai să se invoiască. Se gândește o leacă și zice:

— Nu zic că nu-i bine, dar eu socot într'altfel: să-i scoatem ochii și să-l lăsăm la cutare pod; așa, nu-i mort, dar nici viu nu se chiamă că rămâne!

Și astfel, au căzut la invoială, acolo, ei amândoi, cum stăteau în fundul carului. Și cum fratele cel sărac mână boii, în partea dinainte a căruții, o dată se pomeneste cu cei doi dușmani că-i sar în spinare, cu cuțitele în mâni. Nici mai mult, nici mai puțin, unul îi scoate repede un ochiu, și celalt

pe celalt ochiu, îi fac vânt din căruță, și lăsându-l așa, pe marginea drumului, se duc la comoară, o ridică, o aduc acasă, o împart și frăesc tare veseli și mulțumiți, cum li eră inima și obiceiul lor de demult.

Acù, să-i lăsăm în pace și să ne finem mai pe-aproape de fratele cel orb și să vedem ce se mai întâmplă cu dânsul.

Acolò la pod, îl apucă noaptea. Nu trecuse nici un drumeț, se vede, care să-l fi văzut și să-l fi dus la o casă de om. Noaptea, pe la miez de cântători, numai ce-aude tartorul Dracilor că-și întreabă supușimea despre toate cât ea făcuse peste zi. Răsăriseră cu toții ca din pământ.

Unul zise una, alul alta, alții altele, până când unul începe să se laude:

— Eu, astăzi am făcut pe cei doi frați bogați de-au scos ochii fratelui cel sărac! Ha-ha-ha! Și să știți că nu-și capetă vederea decât dacă se va spăla cu apă de la izvorul roșu!

Și iar:

— Ha—ha—ha!

Altul, la rând, zice și el:

— Și eu am orbit pe Verdeș-impărat! Vai de steaua lui! Și are să mai vadă, când mi-oiu vedeà eu ceafa, că oare, cine focul cel negru, o să-i șoptească la ureche, să se ungă la ochi cu untură de căprioară?

Vine rândul altui Drac, care zice și el:

-- Eu, făcuiu una tot pe calapodul vostru. Știți pe cutare bogătaș cu o singură fată! I-am dat ce i-am dat, și fata nu-și mai vine în fire. Atâta jale, atâta frudă și cheluială face pentru dânsa, atâta lume se frământă pentru fată, că, drept să vă spun, mă doare pânțelele de răs! Ha-ha-ha, ha-ha-ha! Și leacul? Să vă minunați, cum mi-a dat în gând una ca asta: fata nu se va face bine decât dacă va luà *rosurile*! Ha-ha-ha! Ha-ha-ha!

Mai donda-donda! vine pe semne miezul nopții, că puzderia de Draci intră ca 'n pământ! Da-i vorba că orbul nostru de văzut nu văzuse, dar de auzit, toate câte ieșiseră din gura Diavolilor le auzise. Stătù acolo lipit, cu pământul, până când,— se vede că se făcuse ziuă,—auzi un om mânând boii, Cum simți că

drumețul se apropie de dânsul, ieși afară de sub pod și îl rugă până la pământ, să-l ducă la *izvorul roșu*.

Drumețul îl duse, și omul se spală o leacă pe ochi cu apă. Doamne sfinte, că mari ți-s minunile! Orbului nostru, dintr'o dată i se prind luminile la loc, cum fuseseră și mai înainte, și începe să zărească așa, ca prin sită. Se mai spală o dată, vede ca prin cuir; se mai spală și a treia oară, și vede mai lămurit de cum vedeă mai înainte.

— Ei, mulțumescu-ți ție, Doamne, că făcuși dreptate și cu mine,—zise omul, făcându-și cruce. Acuma, să-mi ajuți să fac după dreptate!

De-aici plecă tocmai către scaunul lui Verdeș—împărat, unde ajunge într'un târziu. Dintru'ntâi se face că nu știe de ce-i atâta mâhnire pe la curte.

— Cum nu știi? Împăratul nostru a dat peste mare cumpănă. Iaca așa și așa,—și-i spune unul de pe acolo tot amarul împărăției.

— Apoi, am să-l lecuesc eu, zice omul nostru. Să mă duceți la 'mpărat.

Dacă l-au dus curtenii, împăratul îndată a poruncit, după vorba omului, să-i aducă untură de căprioară, proaspăt împușcată, ca să se ungă la ochi; și cum s'a uns, cum a văzut mai bine ca 'nainte.

Împăratul i-a dat îndată

Colț de 'mpărăție,
Fată de soție.
Dumnezeu să-i ție.
Până 'n veșnicie,

iar după asta, l-a lăsat să meargă să tămăduiască și pe fata omului bogat, ca să se ducă mai curând în lume vestea și povestea despre dânsul.

Aud, așa, târziu, și cei doi frați ai lui, și vin să-l întrebe ce-a făcut de-a ajuns ce-a ajuns?

— Ce-am făcut? Duceți-vă și voi și vedeți ce-i acolo! Să vedeți acolo comori!

Cei doi frați lacomi s'au dus, dar acolo au dat peste ceața Diavolilor întărlă pe cel care le furase leacurile. Dracii au scociorit în dreapta și 'n stânga, au pus mâna pe el, și

cât ai zice, nici pulberea n'a mai rămas din oamenii nedrep-tății.

Și asta-i povestea (1).

În sfârșit iată și o povestire în care, lipsind partea didactică, nu rămâne decât cea care pare mai, bătătoare la ureche, și anume, furarea sfafului diavolesc și pedeapsa, necuvenită aici, -- pentru fratele care doară a căutat să se îmbogățească mai mult.

Povestirea a noua.

După anumite aruncături cu privire la stările de azi, urmează cuprinsul obișnuit al povestirii.

Erau doi frați: cel mare, bogat, însă sgârcit și *lipos*, iar cel mic, nenorocos, sărac și *locuit*; de frate-său, om *cinciuit*, nu se putea lipi, și de aceea, plecă în toată lumea. Pe drum se întâlni cu un moșneag care-i arătă un copac la marginea unei păduri, unde se strângeau Dracii la *orândă*.

Întrebați de Diavolul cel mare, unul răspunde:

— «Să trăești prea 'ntunecate împărat! Eu n'am putut să fac nici o ispravă cu sufletele proștilor la cari m'ai trimis căci acum au sosit niște dascali învățați, buni la inimă și iscusii, de se pricep mai bine ca un Drac. Dascalii suflă la urechile păcătoșilor câte 'n lună și 'n soare, de nu mai e chip să-i înșeli cu una, cu două. Țștia vor să sdrobească sărăcia și prostia oamenilor, și atunci ne ducem pe copcă. Numai atunci avem noroc, că *boierii* nu se focmai uită la ochii acestor dascali; îi muncesc ca pe Draci și nu le dau [proștilor], mâncare bună!»

Un alt Diavol zice că nu s'a putut apropiă de casa unei femei, fiindcă preotul o sfințește la fiecare zi întâi de lună.

Unul, șchiop, a luat ochii împăratului, care se pot lecu numai ungându-se cu frunze din pomul de deasupra, după ce le va muiă în lapte.

După ce lecuște pe 'mpărat, îmbogățit, fratele rătăcitor se înfiorce acasă, unde nevasta, după nouă ani fără o lună, îl cunoaște numai după o mușcătură de câne dela o mână.

(1) Culegere din com. Teșu, jud. Tecuciu.

Fratele cel bogat, auzind despre chipul cum săracul a scăpat de sărăcie, a plecat și el la drum, s'a întâlnit cu unchiușul ce l-a îndreptat la copacul din marginea pădurii, și acolo Diavolii i-au făcut felul, crezându-l ispititor al sfaturilor dintre dânșii (1).

(1) *Luceafărul satelor*. an. I, no. 2-3. Pitești 1910.

CAPITOLUL VIII

Iată atâtea fețe ale credințelor populare românești, cu privire la mijloacele prin cari Diavolul cearcă să strice buna înțelegere dintre oameni: une ori,—și foarte rar, — sub înfățișarea lui obișnuită, iar obișnuit, schimbându-se în persoane cari pot fi crezute, cum ar fi: preoții, călugării, consătenii și mai ales femeile bățâne, cari se pot alipi și de femei, și de bărbați, spre a aruncă sămânța zavistiei.

După mine, femeia, în povestirile de până aici, are un rol secundar, și dacă totuș i se dă un rost mai însemnat decât Dracului, acesta se datorește aparenții și malițiozității bărbătești, care, pe fărâmul anecdotii, vrea să facă din femeie un «Drac mai drac decât Dracul»

Că este ceva adevărat în această socolință a barbaților, nu-i locul discuției aici; dar că această este adevărată, după materialul literaturii noastre populare, ca și după a altor națiuni,—nu mai rămâne nici o îndoială.

Iată numai două povestiri bucovinene:

«Pe-un rău făcător,—spune întâia,—il judecaseră legile la spânzurătoare. Când eră să-i facă sfârșitul, strigă un slujbaş dela împărăție, către profimea adunată, că de vrea vreo fată, din cele ce sunt de față, să-l iea pe cel osândit, de bărbat, atunci i se iartă osânda iar țara îi dă zestre.

Ce-i drept s'a găsit o fată și l-a luat de bărbat.

Au trăit ei, cât au trăit împreună, și la o vreme, după aceea, se înfățișează cel osândit înaintea domnilor dela judecată și le spune:

— Drept este, domnilor, că mare păcat am săvârșit, și mi se cădeă spânzurătoarea, *dar tol n'a fost așa de greu pă-*

calul, ca să liu osândil să Irăesc cu Dracul. Vă rog, domnilor, dacă se poate, să luați încă o dată judecata, și mai bine să mor spânzurat, decât să mă osândiți să Irăesc cu muierea ce m'a luat!»

Urmează și a doua povestire:

«Se însurase feciorul și-și luase ce-i plăcuse mai tare. După ce făcură nunta la socru-său, veniră să nuntească *pripoiul* la el acasă.

Fată ce o luase, nu-i vorbă, îi plăceă, dar prea se schimbase dela cununie încoace. Până la cununie eră ea, fata, mai așezată, dar cum părăsise altarul, a dat o veselie peste ea, și tot veselă eră încă și acuma.

Cum ajunseră cu nunta la el acasă și se așezară pe la mese, iar tinerii însurăței, după cum e obiceiul, în capul mesii, miseasa a început a se veseli, și tot râdeă cu toți, cinstiă la toți, de-ți păreă că uitase că-i mireasă.

Dela o vreme i-a venit și feciorului lucrul acesta nu știu cum, și face către mireasă:

— Tu, mi se pare că n'ai văzut încă mirese. Eu știam că miresele mai plâng la nuntă; ia mai plângi și tu!

— *Plângi lu, că ai luat pe Dracul!* Eu de ce să plâng? — răspunse mireasa (1).

Din multele zicale cari caută să zuvrăvească pe femeie, cele mai caracteristice și mai întrebuițate sunt acestea:

Femeia-i calul Dracului;

Femeia-i Dracul ori Dracul gol;

Femeia-i mai dihai decât Dracul, sinonimul subtilului acestei lucrări:

«Femeia-i mai drac decât Dracul»;

Femeia judecă pe Dracul și-l mai scoate și daltor;

Femeia a 'nălbil sau îmbătrânit pe Dracul.

Și dacă în loc de *femeie*, vom rosti cuvântul *muiere*, aceste zicători vor căuță să spună încă mai mult.

Pentru a dovedi câtă parte de Drac este în femeie, poporul nostru, ca și altele, are povestirea care spunc că *femeia este făculă din coadă de Drac*, chiar când nu este socotită

(1) *Ion Creangă*, VII, p. 210--221.

a fi zidită din *coadă de câne, coadă și coastă de mājă*, cari îndreptățesc în totul presupusa viclenie femeiască.

Iată povestirea:

«Dumnezeu, după ce a făcut pe Adam, a înțeles negreșit că trebuie acestuia o femeie.

Atunci a chemat pe un *Înger* și i-a poruncit ca pe când va dormi Adam, să-i fure o coastă și să i-o aducă lui, ca s'o menească a fi femeie.

Zis și făcut.

Îngerul a furat coasta cum a știut el și a pornit cu dânsa în mână, ca s'o ducă lui Dumnezeu. Pe drum însă, Îngerul s'a întâlnit cu un *Drac*, care l-a întrebat cam așa:

— Ce-i, heruvime, aia din mâna la?

— O coastă de-a lui Adam, nene *Aghiuță*.

— Nu mai spune! Și ce faci tu cu ea?

— M'a trimis Dumnezeu -tatăl s'o fur, ca să facă femeie din ea.

La auzul acestora, ce i-o fi trăsnet Dracului prin cap, nu se știe, dar el se gândi să fure coasta dela Înger și s'o ducă la stăpânul său, tartorul iadului.

Și zicând că vrea s'o vadă și el, puse mâna pe coastă, se uită câteva clipe la ea, o întoarse pe o parte și pe alta, și de o dată o rupse de fugă, cu ea cu tot.

Îngerul stătù o clipă nedumerit, dar desmeticindu-se din spaima ce o pățise, la gândul că a fost păgubit de Drac, luă goana după el, întinzându-și aripele cât a putut mai mult. Cu cât fugia Dracul de Înger, cu atât Îngerul se lupta mai tare ca să-l ajungă. Și fugiră astfel amândoi cine, știe cât.

În sfârșit, Dracul ajunge la iad și dădù să intre înăuntru printr'o gaură, pe unde numai Dracii puteau să intre, așa eră de strâmtă gaura aceea. Îngerul se repezi de o dată ca fulgerul și abiă avù vreme să apuce de coadă pe Drac, până a nu apucă să intre în iad. Dracul se trăgea în iad și răcniă de usturime, iar Îngerul trăgea și el de coadă, ca să nu-l scape. Trase Îngerul și iar trase, până când la urma urmii se rupse coada și rămase Îngerul cu atâta.

Ce să facă bietul Înger? Mai stă pe gânduri, se mai suci, și la urmă își luă sborul cu coada de Drac făcută motofol, a-

nume ca să vadă Prea-sfântul, că nici el n'a stat de geaba.

Dumnezeu, văzând Ingerul că se apropie, încă de departe a cunoscut că vine cu ceva în mână; deci, n'a mai așteptat să vadă ce-i și cum, ci blagoslovì, zicând:

-- Femeie să se facă!

Și femeie s'a făcut» (1).

Mai mult chiar: *Capul femeii se zice că este cap de Drac:*

Iată povestirea!

«Mergând o dată Dumnezeu și cu Sf. Petru pe pământ, văzură cum se certă un Drac cu o babă. Dumnezeu trimise îndată pe Sf. Petru ca să-i despărțească. Sf. Petru se supuse poruncii lui Dumnezeu și-i despărți.

Abia ajunsese Sf. Petru la Dumnezeu, și ei începură iar a se certă.

Dumnezeu trimise iarăș pe Sf. Petru ca să-i despărțească. Sf. Petru se mâniă și le tăiă capul la amândoi. După aceea se întoarse iar la Dumnezeu, făcându-se că n'ar fi făcut nimic.

Dumnezeu îl întrebă:

-- Cum i-ai despărțit?

El răspunse:

— Le-am tăiat capurile!

Dumnezeu zise atunci:

— Petre, n'ai făcut bine; du-te și pune-le capurile înapoi.

Sf. Petru se duse și puse *capul Dracului, babei, iar pe al babei, Dracului*, fiindcă nu se deosebiau. De atunci se zice că baba-i Dracul» (2).

Dacă această n'o face Sf. Petru, o făptuește Sf. Spiridon, cum mai frumos arată următoarea povestire vâlceană:

«Sfete Spiridon, făcătorul de minuni, umblă cu Sfete Petre pe-o cale. Da Sfete Spiridon se abătù într'o leasă de mă-

(1) Pentru variantele românești și streine, vezi a mea *Povestea lumii de demulă*, p. 57 și uru.

(2) *Ion Creangă*, II, p. 248: «De ce au babele cap de Drac?»,—povestire bucovineacă. La fel se aude și prin jud. Romanați. Cfr. *Ion Creangă*, IV, p. 110.

răcini, și dete peste *Dracul, călare pe muiere*. Siete Spiridon, de mare ciudă, scoase sabia și le reteză capul la amândoi, și plecă, lăsându-i cărăbăniși. Se duse Sfete Spiridon, ajunse pe Sfete Petre și-i spuse lărășenia.

Da lui Sfete Petre îi fu milă, și zise :

-- Rău făcuși, Sfete Spiridoane, și poate să se mânia cum-vă Dumnezeu pe noi; ar fi bine să te întorci, să le pui capetele la loc. Roagă-te la Dumnezeu, și cum ești făcător de minuni, o să învieze.

Sfete Spiridon s'a întors iute îndărăt, și de grabă, a greșit capetele: *a pus capul Dracului la muiere, și pe-al muierei la trupul Dracului, și i-a înviat așa*. Și de atunci, toate muierile, câte se trag din blestemata aia de muiere, sunt cu cap de drac, da nu se cunosc de alelalte. Și ce crezi, că muierile ălea lepădate de suflet, cari scot pe Dracul, *cari fac vrăji de învrăjbesc oamenilor, fac de sparg casele rumânilor, își omoară copiii, beau buruieni să nu mai facă copii, și câte feluri de lucruri nelegiuite*,--ce crezi, că alea sunt curate? Nu te mai gândi, că alea *au ceva* din partea *diavolească*» (1).

Înfăia varianță o au și *Francezii*, întocmai ca și noi (2); alle ori cred că femeia are cap de șarpe, tot dela o taiare de *capete*. Acesta a făcut-o însă, Sf. Mihail, când, in loc de Diavol, a fost șarpele (3).

(1) *Șezătoarea*, III, p. 33.

(2) *Revue des traditions populaires*, II, p. 62—63 și X, p. 601.

(3) *Ibidem*, -II, p. 63.

CAPITOLUL IX.

Povestirile literaturii populare românești, cari arată într'adevăr că «femeia-i mai drac de cât Dracul», au cu totul altă cuprindere decât cele înșirate până aici.

Ele sunt în număr de cinci,—adică cinci subiecte diferite, cu aceeaș încheiere: «Dracul este pus sub papucul femeii» dacă nu chiar și mai mult.

Povestirea întâia.

Femeia dă Dracului să-i facă drept un fir de *păr*. Căzîndu-se în toate chipurile, Dracul înâlbește, dar părul tot strămb rămâne.

«Ci-că eră o dată un om sărac-sărac și ăst om nu mai putea să dea înainte, să fi făcut și aripi. Ce eră să facă el, un suflet,—mujere, copii mărunți, pământ pușin. În grădină, lângă casă, era o baltă pe care se încercase fel și chip s'o sece și nu putuse. Și-o dată, cum sta el plouat lângă baltă, gândindu-se la sărăcia de e pe capul lui, numai că vede pe *Dracul* (1) țăști! din *mălasa broaștei* și *polinteu* (1) înaintea lui.

Bietului om nici nu-i mai dete mână să fugă. Dracul prietenos și *iclean* cum e, începù vorba și-l întrebă de ce este așa de *lopsăcat* (2). Și după ce-i spuse rumânul câte mai trage pe urma sărăciei, Dracu-i zise:

Hai să facem o învoială. Dă-mi mie balta, ca să mă prind slugă la tine fără nici o simbrie și-am să te scap de sărăcie. Eu știu când se pun anii secetoși și când cad anii ploioși; am să te învăț când să pui bucatele pe coaslă și când ai să le pui pe

(1) Drept, nemișcat, stauă [înaintea iui].

(2) Amărit.

pădină (1). Dar c'o îndatorire din partea ta: să-mi dai tot d'auna de lucru, că altfel te-ai dus pe copcă; te curăţ şi pe fine, şi pe ai tăi. Uite-ţi spun, să n'am păcat!

Când auzi bieful om de una ca asta, mai-mai că-i veniă să-i zică să se ducă «unde-a dus mutul, iapa», dar se răs-gândi:

— Să 'ntreb şi nevasta,—zice el,—să văd ce-mi spune; să vii să-ji dau în bună în cutare zi, şi tot aici unde vorbirăm.

Intră în casă şi spuse «zapciului» toată tărăşenia cu Dracul. Dar femeia de după sobă:

— Adu-l, bărbate, şi las' că-i dau eu de lucru!

Şi pe vorba muierii, se suci omul, şi la ziua hotărîtă,—spre ballă.

Dracu-l aşteptă cu răspunsul ca pe un codru verde. Omu-i dete 'n bună şi din clipa aia, îşi şi începù serviciul întunecatului argal. Căpii răsăriau în somn,—il visau pe semne,—după ce l-au văzut dintru'ntă: *brichisând* (2) prin curte şi prin casă. Da 'n cetul cu 'n cetul, se 'nvăţară cu el.

Treburile mergeau strună de când intrase 'n curte Dracul. Întorceau oamenii la mirişti: *inciocălă* şi omul nostru plugul şi porni cu argatul la 'ntors de mirişti. Dracul, când se lăsă pe coarne, întorceă brazdele ca de Jidovi,—da' vezi, ce făceă, ce dregeă el, că boii abiă adiau din nări.

— Stăpâne, zise el, să pui bucate numai pe-aici, pe deal, că la vară au să fie înecuri pe rovine!

Omul ascultă de Diavol şi sfatul lui îi prinse bine, că unde începură, nene, pe primăvară, nişte sfinte de ploi; *loriă* cu găleata, nu altăcevă. De sămănăturile de pe vale nu s'alesese praful. Numai porumbii pe deal crescuseră nebuni, de nu te vedeai din ei, să fi fost călare pe cal de călăraş: *branişte*, nu alcevă. Cum se *năslimiau* (3) puicele, se şi încurcau, de multe şi mari ce erau. Grânele erau zid, şi pân' la brâu.

(1) Loc jos, lăsat.

(2) Robotind.

(3) Iviau.

Da să nu ne uităm vorba. După ce arară și *odoriră* (1), puseră sculele la locul lor. Pân' n'a veni iarna, Dracul, meșter cum e, și ridicase în curtea stăpânului câteva jînițe și pătule. Râdeă curtea de așa mândrețe de *leahuri* (2). Sărac eră stăpânul, dar eră bogată sluga : Drac sărac, văzut ?

Se puse iarna. Dracul se băteă mai mult pîmprejurul casei : ba tăia lemne și le băga'n sobă, ba mai da nutreț la vite, ba cără apă,--ca tot omu 'n timp de iarnă. Acuma, iarna, zilele, de scurte. scurte erau, da Dracul tot n'aveă de lucru toată ziua.

-- Fa nevastă, dă-i de lucru Dracului, că se cam încrunță la noi,--încornoratul; dă-i de lucru, că ne prăpădește. Tu știi îndatorirea noastră !

-- Las' bărbate, lasă-mi-l în samă ; îi dau eu de lucru !

Se gândi cât se gândi a muiere și găsi de lucru pentru Drac ; îi dete un *floc*, ca să-i facă ce-o ști el, numai să-l facă drept, drept, ca firul din mustața pisicii. Il puse bine pe Diavol cu lucrul ei. Munciă cât munciă bietul Drac pe-afară, și când veniă 'n casă, luă din firidă flocul și s'apucă de lucru : îl suciă, îl răsuciă, îl învârtiă, îl mai trăgeă prin gură,--de geaba : flocul se făcea iar covrig. Dar Necuratul nu pierdeă nădejdea : cât mi ție de lungă seara de iarnă, bietul Drac se munciă, de-i curgeau nădușelele mazărate. Se căzniă să 'ndrepte flocul : mai suflă pe el, îl mai țineă întins între palme,--de surda. Când îl întrebă, în bătaie de joc, prefăcuta de stăpână-sa, dacă a isprăvit treaba, el răspundeă în silă că mai are.

Azi ază, mâine așa, trecu și iarna : începură să crape mugurii și să răsără ici și colo de sub podul de frunze ghiociei, ghiociei cari pe tâmplele Dracului răsăriseră vefre-vefre de pe la miezul iernii.

Primăvara dă de muncă omului : Dracul puse bine flocul și se apucă de munca câmpului. Așa trecu primăvara, așa și vara. Toamna veni cu bișag de bucate și de toate pentru stăpânul Dracului : gemeau jînițele, și furcile pătulelor o por-

(1) Isprăviră [aratul].

(2) Ecareturi.

niseră într'o parte. Stăpânul nu mai pomenise așa bișag. Ce să vă mai spun. Omul nostru se chiaburi!

Defe iar zăpada și iar se apucă Dracul de lucru. Parcă-i veniă greu să mai înceapă iar cu *canunul* din anul trecut, dar câine-câinește, luă iar lucrul. Dar afurisitul de floc, de ce-l suciă Dracul, de-aia se *cocârgiă* mai rău, când îl slăbiă din sucit.

-- Ei,--gândi Dracul,--să știi că-mi pune capul lucrul ăsta, dar ce să fac: așa *m'am legăluit*.

O iarnă încheiată răsuci și 'ntinse bietul Drac flocul și nu mai ajunse să-l facă «drept ca firul din mustața pisicii», cum îi ceruse stăpână-sa.

Când ajunse 'n primăvara, capul Dracului eră colilie.

Desnădăjduit că și-a găsit nașul cu muierea, asvârli lucrul din mână și-o ștearsă, lăsând și baltă și tot, și pe stăpănu-său procopsit. Și vezi, de-atunci se zice că «muierea a albit și pe Dracul» (1).

Variantă întâia.

Un om de mult, de când vacul
Se învecină cu Dracul:
El aveă o moșioară
Și Dracul o iășioară,
Ins'a omului lucrată
Ca o grădină curată,
Iar a Dracului băltoasă,
Glodoroasă și ghimpoasă.
Și așa, Dracul ca Dracul,
Vrând să-și mai lărgească lacul,
Păzește când nu e omul,
li smulge din margini pomul,
Câte puțin, puțin sapă,
Cade pământul în apă,
Vine omul în livede,
Tot răul făcut îl vede.
Intrebă, răspunde Dracul:

Că pân' aci i-a fost lacul,
Și că aci e hotarul,
Unde și-a băut el parul.
Bietul om iarăș îl lasă.
Merge necăjit acasă.
Dracul iarăș mută parul
Și-și mai lărgește hotarul.
Vine omul, iar se ceartă,
li arată și pe hartă,
Că i-a 'mpuținat pământul
Și că-și are tot cuvântul.
Intr'acestea zise Dracul:
--- Ce tot ceartă în tot vacul?
Ori tu să pierzi o moșie,
Ori lacul al tău să fie;
Ai, să facem 'nvoire,
Cu zap's, cu întărire,
Ca să fiu fără simbrie.

(1) Impărt. de d-l Gh. F. Ciușanu, com. Făurești, Jud. Vâlcea.

Să-ți slujesc acasă fie,
 Dar însă numai atâtă
 Pe o vreme hotărîtă.
 În care să-ți fac tot treabă
 Una după alta 'n grabă,
 Iar cât n'oiu aveà poruncă (1)
 Ca să mă pui la vreo muncă,
 Și la mijloc timp va trece
 Până când să număr zece.
 Atuncea a ta moșie
 Cu totul a mea să fie ;
 Iar pe când oiul aveà treabă
 Poruncită tot în grabă,
 Atunci și a mea fășie
 S'o ieai drept a ta moșie.
 Zise el :— Cât despre asta,
 M'oiu sfătui cu nevasta ;
 Stai aici până m'oiu duce
 Și răspuns îți voi aduce.
 Se duce dar și vorbește,
 Cu nevastă sfătuește
 Ce meșteșuguri să puie
 Pe Dracul ca să-l supuie,
 Să-l facă 'n necaz să crape
 Și de gâlceavă să scape.
 Socotindu-se nevasta,
 Ii zise :— 'N pricina asta,
 Fă zapisul, te 'nvoește,
 Tocmai după cum voește,
 Că știu eu să-i dau lui muncă
 O dată dintr'o poruncă,
 Numai nu uită, ci scrie,
 Și mie supus să-mi fie.
 Astfel dacă sfătuește
 Și cu Dracul se 'ntâlnește,
 Făcù zapis, în el scrise,

Toate cele mai sus zise,
 Ș'acasă dacă-l aduse
 Să-i argătească (2) îl puse.
 Dracul iar la tot cuvântul
 Se pornià iute ca vântul
 Și 'ndată, în mare pripă,
 Făceà lucrul ca 'ntr'o clipă ;
 Și isprăvind, venià 'n grabă,
 Zicând :— Mai dă-mi și altă-treabă !
 Ș'atât făceà orice iute,
 Iar cât când îi zicea :

— Du-te,

El răspundeà :— Este gata.
 Poruncește-mi acum alta !
 Omul alta-i dă să facă,
 Neavând nici timp să tacă,
 Că cum îi ziceà din gură,
 Il făceà 'ntr'o 'nvârțitură !
 Omul tremură de frică,
 Neștiind ce să mai zică,
 Și cât pe aci săracul,
 Era să-l incurce Dracul ;
 Iar femeea lui cum vede,
 Vreme fără a-și mai pierde,
 Merse 'n pripă, se ascunse,
Un păr de subsuori smulse,
 Eși, i-l dete în mână
 Și-i porunci ca stăpână,
 Zicând :— *Apucă 'ndreptează*
Acest păr, întins să șează,
 Oricum știi, mi-l încovoie,
 Dar de-l rupi, dai de nevoie !
 Dracul, luând păru 'n grabă,
 Zise 'n gându-și :— Ce mai
 trebă !
 Și 'ncepù să-l netezească,

(1) Iar când n'oiu aveà porunca [dată].

(2) Nu poate fi: «Să-i argătească îl puse».

Să-l întinză, să-l căsnească.
 Il bagă 'n gură, il moaie,
 El mai rău se încovoiaie;
 Il mai iea iar, il mai linge,
 Mereu în gură-l întinge,
 Il iea 'n dește,—l netezește.
 Să-l întinză, se muncește:
 Dar geaba, nu se 'ndreptează,
 Mai mult se 'ncârlicitează;
 Se necăjește, *se sburdă*,
 Dar toate-i erau de surdă,
 Par'că îi venia să crape,
 Gândind, moșia să-și scape;
 Fierbea 'n el de ciudă fierea:
 Cum să-l rămâie muierea?
 Se făcu 'n acea zi seară,
 Măine il apucă iară.
 Și-a treia zi înserează
 Și el tot nu-l îndreptează.
 Trecu săptămâna, luna,
 Căsniindu-se tot într'una,
 Femeia tot îl zorește
 Strigând: — De, de, isprăvește.
 Și du-te de adă apă,
 Că fierea în mine crapă
 D'atâta multă zăbavă,
 Fără să faci vreo ispravă!
 El merge, apă s'aducă,
 Și iar de păr se apucă
 Ea iarăși îi mai strigă:
 — Hai de-mi fă o mămăligă!
 El și—aceasta isprăvește
 Și iar părul netezește.

Ea îl strigă iar să saie
 Cevă lemne să mai taie;
 Și-abiă iar iea păr'u'n mână,
 Ea la altcevă îl mână;
 El neavând cuvânt, tace,
 Când una, când alta face;
 Vai de el, Dracul, sârmanul,
 Căsnind, îi trecu și anul.
 Al doilea an pornește,
 Tot cu părul se muncește,
 De necaz, să se înece,
 Că și-al treilea an trece;
 Anii treceau șir ca lanțul
 Și muiere-l jucă danțul,
 Tot mereu să-i împuteze,
 Părul ca să-l îndrepteze;
 Și-atât se necăjiă Dracul
 Cu pustiul păr, săracul,
Cât începă să-i albească
Părul, și să 'mbătrânească,
 Ba și cocoșat rămăse
 Neviindu-i să se lase,
 O muiere să-l supuie
 Și moșia să-și răpuie.
 Dar în cele de pe urmă,
 Moartea, care toate curmă,
 Scăpă și de dânșii Dracul
 Și iar își stăpâni lacul.
 Dar cocoșa din spinare,
 Și barba crescută mare
 I-au rămas ca moștenire
 Spre veșnica pomenire,
Că muierea de când veacul,
A îmbătrânit pe Dracul! (1)

Varianta a doua. Are numai sfârșitul ca mai sus.

«Eră o dată un cioban și aveă o femeie strașnic de fru-
 moasă. Într'o zi îi dă o sută de lei, să se ducă'n lărg, să

(1) A. Pan. *op. cit.*, p. 135-137.

cumpere ce-o vedeă cu ochi, și i-a fi drag.

Cumpără ea ce cumpără de o sută de lei, și pornește spre casă, și stă în marginea târgului supărată. Trece un *popă* și-o întreabă că ce are de-i așa supărată. Ea îi spune că i-a dat bărbatu-său o sută de lei ca să-și cumpere din târg tot ce-a vedeă cu ochii și i-a fi drag, că ea a cheltuit suta de lei, iar lucruri n'a cumpărat nici pe jumătate din câte-i erau dragi. Popa-i dă o sută de lei să meargă decuseară la dânsa.

Iea femeea paralele, se 'ntoarce 'n târg și mai cumpără și din suta asta de lei, și iar stă supărată în marginea târgului. Numai ce trece din nou un *popă* pe lângă ea; o vede așa frumoasă și supărată și iar o întreabă că ce are. Femeia-i spune de ce; atunci popa îi dă o sută de lei ca să se ducă la ea pe la miezul nopții.

Femeia se întoarce în târg de mai cumpără și de suta asta, și când se întoarce spre casă, stă în marginea drumului tot supărată. De unde și până unde, iaca mai trece pe lângă dânsa un *popă* și-o întreabă că de ce-i așa de amărîtă? 'Ea-i spune și-acestuia ca și celorlalți că i-a dat bărbatul o sută de lei ca să-și cumpere din târg tot ce o vedeă cu ochii, și ea a cheltuit banii, dar de cumpărat nu și-a cumpărat nici pe jumătate. Și-i mai dă și popa ista o sută de lei, învoindu-se cu ea să se ducă 'n zori de ziuă.

Mai cumpără femeia încă și de suta asta ce-a mai văzut și ce i-a fost drag, și vine acasă cu cumpărături de patru sute de lei. Bărbatul ei, când îi face socoteala și vede că 'n loc de marfă de o sută de lei, are de patru sute, încremenește. Femeia-i spune totul și se sfătuiesc cum ar face să iasă mai bine.

După ce s'au pus la cale, se duce bărbatul la crăsmă de mai iea vreo trei păhare, ca să fie mai cu curaj, iar o dată cu seara, se întoarce acasă și se bagă 'ntr'o șură.

Nu trece mult și vine popa de decuseară: bate'n ușă, femeia-i dă drumul, râd ei, vorbesc, beau, mânâncă, numai ce aud bărbatul la ușă:

✂ Vai de mine, --prinde a se boci femeia, -- iaca a venit bărbatu-meu; ce să mă știu face! Știi ce, una, părințele? Bagă-te în horn; și cum vine trudit, s'a culcă și-a adormi, iar eu îi-oiu da drumul sfinției tale!

Popa, de cuvânt, se vără 'n horn, și tot așteaptă să iasă bărbatul, dar pace!

Numai ce s'aude bătând în fereastră: popa de miezul nopții. Bărbatul se furișează în tindă, iar femeia dă drumul popii în casă. Beau, mânâncă, mai vorbă, mai șagă,— iacă se trezesc cu bărbatul la ușă. Până una, alta, femeia îl vără și pe aista 'n horn.

Acolo dă peste celalt popă. Și unul gândia de celalt că-i Necuratul, și se rugau lui Dumnezeu să-i izbăvească de ispită, dar nici unul, nici altul nu 'ndrăsnia să zică căre! de frică ca nu cumvâ să se 'ntâlnească cu hop de chică!

Șade bărbatul cât șade, și când aude pe popa despre zori, se dosește tiptil. Popa intră și el în casă, bea, mai mânâncă, și numai se trezește cu bărbatul. Femeia, ce să facă, unde să-l ascundă?

— Poffim în horn, părințele!

Când colo, dă peste ceilalți, și prinde a-i ghionți:

-- Pfiu! ucigă-vă crucea, Necuraților! Ce cățași aici?

— Eu is popa din cutare sat; tu ești Ucigă-l-foaca!

— Ba tu, ba tu,—încep a se ghionți care din cotro, cu vârf și 'ndesat.

— Ba eu is popă; și eu tot popa cutare, dar de unde și până unde ai venit aici?

— D'apoi tu!

Și 'ncep fiecare *pataranie*, cam cu jumătate de gură. Da unde face bărbatul de colo:

--- Doamne, măi femeie, ia adă niște pozderii, ba mai o-grinji, și umple cuptorul!

— Ce țî-a mai năzărit bărbate! Las' pe mâne.

— Ce pe mâne! Mâne oiș vedeà atuncea ce-oiu face; a-dă-mi acum,—haide, repede și de grabă, că vorba multă, să-răcia omului; nu te codi, că știi tu moarea mea,—îi strigă omul răstit.

Iese femeia afară de aduce ce-a poruncit bărbatul său, și după ce umple cuptorul, îi dă foc.

Popii din horn,—mai mult morți decât vii. Numai de o dată că se ridică fum de umple casa și nu se mai știe nici în

cer, nici în pământ, de fumărie ce eră. Mai zăbovește omul cât socotește, și zice nevestii :

— Acum cred că le-a fi dat pe nas dragostea!

— Ba și peste cap, bărbate!

Și când se duce omul la ei, îi găsește claie peste grămadă. Sgâlție pe unul, — pace! Il trage afară, — el mort ca toți morții : numai ochi ieșiți din cap.

— Da prea degrabă mi-ai trecut în câmpii raiului, părințele; aș fi avut cu sfinția ta puțină răfuială.

Trage de picioare și pe celalt popă, îl scoate afară, se uită la dânsul, — ca și cel dintâiu.

— Mi-ai scăpat și tu din palmă; ia să-l văd și pe al treilea!

Dar nici acela nu eră mai tare de fire, așa că nu scăpase mai ușor decât ceilalți.

Se uită mocanul la ei, — pare că-s frați, așa samănă de bine, cu ochii holbați cât pumnul.

— Oare cum aș face să scap de ei?

Da omul ista eră putred de bogat și n'avea decât un singur copil, în cât ar fi fost în stare să deie nu știu ce, numai să scape cu obraz curat. Mai umblă, se mai învârtește, ce să vezi: îi iese *Necuratul* înainte și-i zice:

— Te văd năcăjit; ce-mi dai mie să te scapi de popi?

— Ce mi-i cere!

— Bine; să-mi dai ce ai tu mai scump la vieața ta.

— Ți-oiu da, — îi zice mocanul.

Și-i aduce un popă. Dracul îl umflă în spate și se duce cu el de-l aruncă într'un iaz. În vremea asta, scoate mocanul pe al doilea popă și-l pune 'n tindă. Apoi iese înaintea Dracului și-i zice:

— Așa ai dus tu pe popă?

— D'apoi cum să-l duc mai bine, decât dacă l-am înecat în iaz?

— Nici vorbă; hai și l-ai vedeă în tindă!

Necuratul se cam iuțește, și cu supărare, umflă popa 'n spate, și-l aruncă 'n iaz.

Mocanul pusese acum pe al treielea popă pe prispa afară.

Necuratul, cum ajunge și dă cu ochii de popă, fără să-i

mai spuie nici un cuvânt, prinde al dojenî și a-l ghionti: cum de l-a înecat de două ori și tot a ieșit?

— Da las că am să-ți fac felul, și de nu ți-a plăcea, să nu-mi spui pe nume.

li leagă apoi câteva pietre de mâni și de picioare, se duce cu el la iaz și bofi!

— Na, că mult gândiai să mă chinuești? De ești voinic, haide, ieși acuma dacă poți.

Pe când se înturnă la mocan să-și ieie plata juruită, întâlnește un *călugăr* cu cartea subsioară, ce se duce să sfințească o biserică.

— Ah! bine spuneă mocanul că tot vii înapoi; încaltea te-am prins; să vezi de nu ți-oiu face felul!

Și după ce-l *dobzelează* cum știe el mai bine, îl aruncă într'o sărătură și vine către mocan de-i grăește:

— Bine ziceai, măi creștine, că tot se întoarce popa 'napoi! Să vezi! Pe când veniam, l-am întâlnit cu cartea în mână apucând într'acoace. L-am judecat eu, las', de m'a pomeni!

— Iertate să-ți fie păcatele, că m'ai scos de la mare belea! Hai să-ți plătesc.

Apoi intră în ocol, prinde doi boi în funie și i-i dă.

— D'apoi asta ți-a fost juruita, măi badeo?

— Da care să fie?

— Ce, asta ți-i mai drag pe lume?

— D'apoi cum socoți; firește că boii.

— Mă rog, să am iertare; ia bine sama și vezi că-i băiatul!

— Ferească Sfântul; băiatul e drag nevestii, iar mie, boii și avuția.

— Mai bine dă-mi ce-ți cer, că de nu, mâne noapte te întâlnești și tu cu popa în iaz!

— Las', mai omule, nu te mai pune în poară cu unul ca dumnealui. Eu zic, ca o femeie proastă ce sunt, să i-l dai, de mi-a face ce i-oiu zice.

— Fac, răspunse Impelițatul.

— Bine. Auzi bărbate, că se prinde? Să facem înscris.

— Doamne, femeie, ce-ți pui tu mintea cu *Uciganul*, —ii șoptește omul la ureche.

— Las' pe mine,—îi răspunde femeia tot pe 'ncetul; de m'a întrece, a mea să fie rușinea!

Fac înscrisul și femeia aduce *trei fire din păr de porc* ca să-i facă din ele *un ac ș'un suvac*. Necuratul, ca vântul, se duce la un fierar de iea *foiu'*, ilăul și toate *halaturile* de câte aveă trebuință. Apoi, face jăratec mare și pregătește să împlinească cuvântul ce-a dat femeii. Iea un fir de păr. îl încălzește, [și tot îl] mai încălzește, până se face scrum. Il iea pe al doilea, îl încălzește mai pe departe, îl pune pe ilău, îl bate cu ciocanul sdравăn, îl îndoie și iar îl bate. De unde vede că n'are ce-i face, se chibzuește că mai trebuie încălzit. Iși face socoteală și-l încălzește, îl bate cu ciocanul până îl gătește de zile. Atunci iea și pe al treilea fir de păr, îl încălzește mai departe, mai pe aproape, îl sucește, îl învârtește până ce îl arde.

— Știi ce? zice Necuratul. eu nu pot face nici ac, nici suvac; dă-mi copilul să mă duc!

— Ba nu ne-a fost tocmeala așa, bădișorule! Dar vezi, nu vreau să zici că nu-s milostivă; mai na-ți un fir de păr: să-mi faci dintr'însul o spelcă după *pruba* asta ce ți-o dau,— iar de nu, să știi că ți s'au închis cărările și să-ți ieai tălpășița, că cu mine ți-i în cărcă!

Iea Ucigă-l-toaca părul, îl îndoie după *prubă*,—el nu șade; dă să-l turfească cu ciocanul,—nici atât. Iși face socoteală că tot cu focul trebuie să-l lucreze. Il mai sucește, îl mai cârnește, și la urmă-l pricopsește ca și pe celelalte.

Atunci Diavolul, de necaz, isbește foile dinaintea ușii iar el se duce pe sus, și se vede numai un fum în urma lui. Iar omul se uită la femeie și dă din cap:

— Amarnică mai ești fu, măi femeie, că nici Dracul nu ți-a venit de hac» (1).

Varianta a treia. «Eră o dată un om îngreuiat de gloată multă. Locul ce-l aveă de munca nu-i eră de ajuns. Se duce românul la boier, se căciulește cum știe și cum poate, și cu mare ce greu capătă o falcie de loc. Ce să puie pe el? Aveă

(1) E. Sevastos, *Povești*. Iași, p. 127 și urm. — Sfârșitul și în I. A. Zanne, *Proverbele Românilor*, II, 149.

vituțe multișoare. Se sfătuește cu femeia și samănă pe el mălaiu (mieiu).

Iacă dă Dumnezeu o secetă după asta. Când se duce omul pe la ogor, îl vede tot negru, cum eră când l-a sămănat. Scârbit și amarît, blăstămă locul și-l dă *Dracului* cu tot ce-i pe dânsul.

Cum a scăpat omul vorba din gură, numai iaca se arată și *Dracul* în chip de om.

— Ce-ai zis, măi române ?

— Al *Dracului* să fie locul ista cu tot ce-i pe el, că am muncit de geaba și n'am nici o *hasnă* (1) de el!

— Bagă de samă ce-ai zis; să nu-ți întorci cuvântul, că eu-s *Dracul*.

Și de-o dată, numai scânteii și fum se făcù inaintea omului.

Hăt într'un târziu, omul se duceà la târg. Drumul îi era cam pe lângă locul unde sămănase el mălaiul. Cum mergeà, trage cu ochii la ogor. Care nu-i fu mirarea când văzù pe locul lui un mălaiu așa de frumos și de mare, că eră bun de secere în toată vremea! Cât nu s'a căit omul că l-a giuruit *Dracului*, și tare-i păreà rău de ce făcuse.

Seara, când se întoarse omul dela târg, spuse femeii lui de frumuseța mălaiului.

— Mă duc mâne, bre omule, să mă apuc de secerat!

— Cum să te duci, măi femeie, dacă-i giuruit *Dracului*! Nu te mai cercă, că cine știe ce, poate, ne-a veni pe cap!

Las' pe mine, bărbate, că ți-l frec eu pe *Dracul*, de nu i-a mai trebui să-și puie boii în jug cu noi!

A doua zi, femeia își iea mîncarea și secerea, și pornește la secerat mălaiul. Cum ajunge, pune hainele și demânca-re-a jos, și, pe lucru, voinicește, măi fată!

Nu seceră trei snopi, și *Necuratul* se și arătă femeii:

— Ce faci tu acolo, muiere? Nu știi că locul ista mi-i dat mie de bună voie de *barbatu-tu*?

— Ba știu!

— Ei, atunci, de ce ți-ai luat nasul la purtat și-ai intrat aici?

— Ca să secer!

(1) Folos.

— Cum, să seceri, dacă-i mălaiul meu?

— E al tău, ce-i drept, dar bărbatu-meu ți l-a dat ție într'o ciudă, și pe mine nu m'a întrebat. Ca să fie de tot al tău, să-mi faci și mie o treabă.

— Care?

— Ia, să-mi îndrepti părul ista,—și femeia smulge de subsoară un fir de păr creț. De li-i face drept, al tău să fie mălaiul!

Dracul s'a năcăjit fel și formă de dimineață și până la amiază, ca să-l îndrepte și n'a putut. Datu-l-a el prin gură și l-a udat; întinsu-l-a el în toate chipurile, și părul, de ce-l întindea și-l udă, de ce și mai tare se încreția. Și-așă, ciuda l-a cuprins pe Necurarul, de-a însurit și-a înălbit ca varul, și-a dat dracului și el pe femeia, care l-a înălbit, și-a fugit pe pustiu, de unde venise, și mălaiul a rămas al femeii.

Și de atunci a rămas vorba că femeia a înălbit pe Dracul»(1).

Varianta a patra. Dracul s'a dus o dată la o șezătoare de fete și neveste. Se prefăcuse Sarsailă într'un flăcău așă de frumoas, de nu mai eră altul ca dânsul. Când a intrat Necuratul în casă, ochii tufurora s'au îndreptat la el. Pe fetele și nevestile tinere le-a și săgetat el prin inimă, numai pe o femeie stătută și bună de gură, de-i mergea melița ca moara, n'o putu birui.

Glumele și hazul, cari încetaseră la intrarea flăcăului, începură din nou și *mai și*. Dela glume, trecură la povești, între cari cel mai meșter eră Sarsailă. Fiindcă la povești multora le vine a căscă și li-i somn, și începură pâcălelile. Și aici Ucigă-l-crucea eră meșter.

Numai femeii ce n'o putuse săgeta prin inimă, n'avu ce-i face.

După ce Sarsailă le-a păcălit pe toate, vine și la femeia cea stătută, cu fața smolită și c'un păr negru și creț ce cădeă în cărlionți pe frunte și îi zice:

— Ei, lelică, ia te uită la mine!

Femeia se uită la Ucigă-l-crucea în ochi, și nu se spăria de uitătura strașnică a lui Sarsailă.

(1) Culegere din com. Murgeni, jud. Tutova de d-l M. Lupescu.

— Ce-ți pozește spinarea, tinereță ?

— Dumitale ce să-ți găcesc ?

— Mie, uile ce să-mi faci, —și vâră mâna subsioară și scoate un păr gros și creț; mie să-mi îndrepti părul ista, să nu fie creț, fără să-l rupi, și fără să-l subțiezi.

Incepe Necuratul să întindă părul, să-l netezească ca să steie drept, dar oricât s'a năcăjit, n'a fost de chip. Văzând el că nu-l poate îndreptă, părul fiind uscat, începe a-l da prin gură și a-l udă. Părul însă, udându-i-se, i s'a încrețit și mai și. Și s'a năcăjit Ucigă-l-crucea trei ani și trei luni, să-l îndrepte, de se făcuse alb la cap cum îi varul, de ciudă, și nici c'a putut să îndrepte părul.

Și multe a fi păjit el, Sarsailă, de când l-a făcut Dumnezeu și n'a înălbit, dar de femeie, care are și ea trei peri de-ai Dracului în ea, a înălbit. Și de atunci știe toată lumea că numai femeia a înălbit pe Dracul» (1).

Varianta a cincea. «Un om aveă un petec de loc lângă moșia unui Drac. Dracul tot mereu luă din locul omului, mărindu-și *balla* sa. La urma urmelor, omul se necăjește și se iea la ceartă cu Dracul, după care (2) însă, se invoesc, făcând o prinsoare și anume: Dracul să slujească la om un an de zile și să facă tot ce i se va porunci. Dacă Dracul va îndeplini bine tot ce i se va cere, atunci locul să rămâie al lui.

Slujește Dracul pe om, făcându-și slujba bine și în toate, astfel că rămăseseră numai câteva zile până să se împlinească anul. Omul, speriat, se vorbește cu nevasta, cerându-i sfatul. Femeia îi răspunde să n'aibă frică. Și smulgând un fir de păr dela subsioară, îl dă Dracului, cerându-i ca să-l descrețească. Dracul iea firul și cearcă toate mijloacele de a-l îndreptă. Il frage prin dinți, îl încălzește la foc, îl bate cu ciocanul, și firul mai rău se încolăciă. În cele din urmă, văzând Dracul că această poruncă nu o poate îndeplini, fuge rușinat, cu *părul albit* de atâta trudă, și lasă omul în pa-

(1) Culegere de d-l M. Lupescu, Zorleni-Tutova. «Ca neapărată încheiere, d-sa scrie: »Dacă a înălbit pe Necuratul, ce să mai zici de un biet bărbat!«

(2) Socotesc că greșit se scrie:după ce...

ce, rămânând păgubaș și de slujitul de pân' aci. Și astfel a rămas vorba că *muierea a înălbit pe Dracul*» (1).

Varianta a șasea. «Diavolul de felul lui, e negru ca ce-unul. Numai de mare foc a fost înălbit și el odată, și iată cum :

Auzise un flăcău că și Diavolul ajută uneori la îmbogățirea omului. Și așa, cine l-o fi povățuit, să-i fie după cap (2),-- a plecat într'o zi să caute pe Diavol.

A mers ce-a mers, și într'o pădure, s'a întâlnit cu un alt flăcău, călare pe un cal negru.

Ce cauți, măi băiete?

-- Ce să caut? Sunt și eu un biet de băiat sărac, și am plecat să găsească pe Diavolul, să mă îmbogățească.

-- Așa? Află, băiete, că eu sunt ăla.

Și când îi mai lea sama băiatul, vede că-i ies *Incornoratului* două coruțe de sub pălărie, și o dată se făcu și pe tot corpul, negru ca luciul de mămăligă.

-- Mare minune.--zise băiatul, mai sperându-se o leacă.

-- Vrei, mă, să te îmbogățesc?--zise Ucigă-l-foaca.

Vreau!

-- Așa? Uite ce e: hai să mă bag eu slugă la tine cinci ani, să-ți fac avere câtă-i vrea. La urmă însă, să te bagi și tu la mine slugă, tot cinci ani. Te bagi?

-- Mă bag,--zise băiatul.

Și a intrat întâiu Diavolul în slujbă la flăcău,--că flăcău eră băiatul cu prinsoarea, --și s'au dus acasă la el.

Acolo Diavolul iar s'a schimbat la față și i-a adus bani mulți, mulți, până i-a făcut o butie de galbeni.

Așa. Apoi s'a însurat flăcăul și și-a făcut și el casă și masă în rândul oamenilor.

Acu Diavolul eră trenșos și alergă în toate părțile. Nevasta omului, -- stăpâna,--zice bărbatu-său.

-- Da bine, măi omule, de ce nu bagi slugă un om mai cum se cade? Cum îți tu prăpăditul ăsta de nevoie?

(1) Zanne, *op. cit.*, II, p. 284*-5.

(2) Prin Moldova, expresiunea este: «să-i fie de cap», ..de cap [și de picioare] să-i fie [și să-i rămâie]».

— He, he, nevestă! Tu zici că e mic și eu nu pot să scap de el.

Așă? He... De ce te vaiți tu! Lasă că-l puiu eu la munci grele, și scapi.

— Bine, nevestă: numai să nu ți se înfunde.

Așă. Nevesta se ține de vorbă.

Într'o zi, cum sta la foc să mestece mămăliga și Diavolul sta în făciuni lângă ea, odată-l plesnește cu făcălețul peste mână și-i zice:

— De ce stai aci, mă? Nu vezi că turnăm mămăliga pe masă și n'avem ce mânca? Adu-mi în pripă o tupsie cu pește proaspăt dela Dunăre.

— Aoleu! zise Dinvolul; păi, acum mă duc stăpână! De ce nu mi-ai spus dinainte?

Hei... Cât eră pân' la Dunăre! Dar Diavolul, cât ai clipi, a și venit cu peștele dela Dunăre, înainte ca nevesta să toarne mămăliga pe masă.

— Ti, bată-l Dumnezeu! Nu e chip să scap de el!—tot ziceă românul, și tot trist și tot pe gânduri sta. Femeia, văzându-l mereu așă, îl întreabă într'o zi:

— Da ce ești, măi bărbate, trist așă?

— Cum să nu fiu? Uite, sluga asta nu e decât Dracul, și l-am băgat pe cinci ani. Mai are un an și după aia trebuie să mă bag eu slugă la el.

— Așă? De ce nu-mi spuneai mai dinainte? N'ai grijă că te scap eu.

Și într'o zi, pe când sta femeia la foc și frământă o pâine, Diavolul sta și el acolo pe talpă. Da femeia, când să puie pâinea pe masă, odată se răzoeste la Drac:

— Tu ce păzești, mă, aci, de stai degeabă?

— Păi ce să fac?

— Uite ce!

Și iea femeia un fir de păr dela subțioară, i-l dă 'n mână și-i zice:

— Na firul ăsta de păr. Ai grijă ca până oiua tăia eu pâinea pe masă, să-l faci drept cum e cuiul de șifă, și alb, că altmintreli, să-ți iei potecuța d'aci. Până-acu ți-a fost, băietel!

— Acu, stăpână!

Și când zise așa, se și apucă de muncă, se face Diavolul negru, negru peste tot, așa cum sunt ei din fire, cornorații ăștia. Femeia însă nu se *leșește!*

— Săracul bărbatu-meu, nu minți.

Și s'apucă Diavolul să îndrepteze firul și să-l întărească. Bate cu ciocanul, trage-l prin gură, ca să-l îndrepteze, aș! Unde eră pomana aia? Că părul, și mai rău se 'ncârligă! De ce-l băteă, d'aia se 'ncovrigă mai tare:

Femeia de colo s'a silit și a tăiat pâinea pe masă, că tot îi eră frică c'o isprăvi cu bine Necuratul; pe urmă l-a chemat să mânânce.

— Mai așteaptă, stăpână, că nu l-am îndreptat; mai stăi nițel.

Mai așteaptă ce mai așteaptă, și... Diavolul, canunindu-se, și-aruncă ochii în oglindă. Acolò, ce să vază? Albise de tot săracul, peste tot corpul, așa că nu se mai putea face negru. Ba și părul și barba îi erau ca mița oii albe!

— Hai mă, hai mai tare la masă!

— Mai stai nițel, stăpână!

— *Iete-al dracului!*.. De când șade lângă mine și nu l-a făcut!

Apoi o dată s'a auzit «poc!» Și-un miros greu s'a răspândit în toată casa. Plesnise Diavolul de necaz, după ce albise... și se mântuiseră creștinii de Sarsailă.

Și așa, femeia a 'nălbit pe Dracul!» (1).

Varianta a șaptea. Un flăcău a fost luat de nevastă o față de popă, care nu mai aveă pereche sub soare de rea și de afurisită. Intr'o zi, neavând omul alt chip ca să se scape de dânsa, o legă la ochi, îi legă mânila la spate, o puse într'o căruță și porni cu dânsa, s'o ducă undevă, departe, departe, unde s'o lase, și de unde să nu se mai întoarcă.

După vreo trei-patru zile de mers, se oprî, o scoborî din căruță și o lăsă legată de un copac, iar el porni înapoi spre casă.

Acolo, iată că vine un Drac la dânsa.

— Ce sbieri așa?

(1) C. Rădulescu-Codin, *Ingerul Românilui*, p. 204—206 (nota).

Da tu cine ești de mă întrebi?

— Eu sunt Naiba!

Dacă ești Naiba, apoi, fă bine și mă desleagă!

Și Diavolul o desleagă și-o întreabă:

— Pentru că ți-am făcut un bine, să-mi spui și tu mie: cine este mai iscusit: Dumnezeu ori Diavolul?

— Mai iscusit, pe lumea asta, —răspunse nevasta,—este în-tâiu Dumnezeu, pe urmă femeia, și tocmai la urmă este Diavolul.

Ucigă-l-crucea, să crăpe de ciudă că l-a orânduie femeia cu iscusința nu numai după Dumnezeu, dar încă și după femeie. De aceia îi zise:

— Dacă și tu, o muiere, te lauzi că iești mai deșteaptă decât mine, să vedem, cel puțin, dacă știi să mă pui la o treabă pe care eu să n'o pot face!

Vrei, adică, rămășag?

— Vreu!

— Și pe ce?

Dacă te-oiu rămâne, să mă iei în spinare și să mă duci până în dâmbul cela, căci până acolo este locul sfânt, și eu nu-l pot călcă!

— Dar dacă te-oi rămâne eu pe tine?

— Ce mi-i cere, aceea ți-oiu face!

— Să mă duci și tu, tot în spinare, de aici și până acasă, la bărbatu-meu!

— Noroc să dea Scaraoschi!

— Și mie, noroc să-mi dea Dumnezeu!

Femeia, scoase numai decât *trei fire de păr de subsioară* și le dete Dracului.

— Uite, să mi le întinzi, să nu mai fie sbârcite!

— Că, ce mai treabă mare!

Diavolul, luă firele de păr, le întinse de capete, le suci, le învărti, le udă în gură, le uscă la foc, dar de geaba, căci perii, în loc să se întindă, mai rău se sbârciau.

Și s'a trudit Necuratul, până i s'a înălbit părul din cap de amar și de necaz. Din cele trei fire de păr, unul i-a rămas între dinți, unul se rupsese tot bălându-l cu ciocanul, și ce-l de-al treilea sfârâise în foc.

Femeia a încălecat atunci pe Diavol, i-a pus frâul în gură, a luat o cruce în mână și a început să boteze pe Necurat, să mâie repede la drum.

— Mai este mult, nevastă, până acasă la line?

Apoi, de: o târâitură de băț; mai mult, nu cred!

— Dar încotro? Tot înainte?

— Incotro oiu vedeă cu ochii, — îi răspunse femeia, că vedeți, nici dânsa nu știă bine.

Apucă Diavolul cu femeia la apus, și fuga! și fuga! nouă luni de zile, dar paci! să deă peste casa femeii.

Femeia îl struniă, îl blagosloviă cu crucea în creștetul capului și porniă apoi spre răsărit.

Dracul, iar fuga! fuga! alte nouă luni de zile cu femeia în spinare, dar tot de geaba. Pe unde ajungeă și întrebă de casa cu omul singur, nu află pe nimeni să-i dea un răspuns mai de bucurie: «nu știu, n'am auzit!

Hâț! alte nouă luni spre miază zi și alte nouă spre miez de noapte, când bodaposte, focmai la trei ani de zile, ajunseră și ei la locul dorit.

Femeia sări jos din cărca Diavolului și-l trimise în casă, să mai iscodească.

— Greu ți-i fără femeie, omule?

— Cam de-o mie de ori mai ușor ca înainte.

— Dar unde ți-i nevasta?

— Am dat-o Dracului de pomană. Dacă o mai țineam o zi cu mine, îmi scoteă peri albi, nu alta! Și mi-am zis: decât să mă călărească ea pe mine, mai bine s'o călărească Dracii pe dânsa.

— Dar dacă a fi tot dânsa și de-asupra Diavolului?

— Mai știi!

Că chiar așa: nu mai departe, află că ți-am adus o aici afară!

— Dar cine ești dumneta?

— Dracul!

Și femeia, draga lui femeie, scumpa lui femeie, scumpa lui nevestică, neasămuit de scumpă lui sub soare, intră în casă, cu mâinile amândouă în vânt, să-și cuprindă bărbatul și să-l sărute.

- Dar cine, dracul, te-a adus, nevastă?
- Cine vrei decât chiar el!
- Ptiu! piei Necuratule, cruce de aur cu noi!
- Mă duc dar oi u pomeni cât oi u fi și-oi u trăi pe fe-
femeia care m'a înălbit; dumneata, vezi acum ce faci cu dânsa
și trimite-mi și mie răvaș ca să aflu cum o mai duceți! (1).

Și, de bună samă, nu sunt foarte aceste povestirile cari vor-
besc despre pășania Dracului (2).

Povestirea a doua.

Femeia înâlbește pe Diavol prin cicăliturile ei.

Un om ca toți oamenii aveà o femeie ca toate femeile:
afurisită foc și cătrănită, mânia lui Dumnezeu. Ce să facă o-
mul, să scape de dânsa? Se gândi fel și chip, până când îi
zise:

- Hei, nevastă, nevastă
- Ce-i bărbate?
- De-ai ști tu ce știu eu, Doamne, Doamne!
- Și ce știi tu, bărbate?
- Lucru mare!
- Mare?

-- Mare de tot! Știu o comoară în puțul cel părăsit; și
știi tu cât îi de mare comoara ceea? Grozav, și pace! Mâne
seară mă duc s'o scot și s'o aduc acasă; am să-mi fac mie
o pereche de ciobote și fie o salbă, să se ducă vestea. Ca
tine, nimeni n'are să mai fie! Mâne sară mă duc!..

Iar în puțul părăsit nu erà comoară, cum nu-s eu popă!

Muiercana afăta așteptă; că-i una, că-i alta, că ea se duce
la o vecină, că are treabă.

- Te duci?
- Mă duc!
- Du-te, femeie, da să vîi degrabă.
- Acușil!

(1) Culegere din com. Țepu, jud. Tecuci.

(2) N'am putut aveà la 'ndămână colecția *Timpului* redactat de Eminescu, unde, după mărturia d-lui I. Baican, s'au publicat «vr'o cincisprezece anecdote» dintr'un șir de subiecte între cari cetim și „Cum a îmbătrănit Ileana pe Dracul” și „Rămășagul Ilenii cu Dracul pentru discrețirea unui fir de păr dela Ileana” (*Convorbiri literare*, XI.VIII, p. 607). Cele două titluri, se pare că se referă la acelaș subiect.

Și s'a dus, adică s'a dus la puțul părăsit și s'a dat în puț cu gâtu 'n jos. În puț a dat de *Dracul*,—Dracul în carne și oase, cu părul negru, cu ochii roșii și cu unghiile pe la coate.

— Cine ești dumnefa, jupâne? — îl întrebă femeia.

— Apoi, eu-s *Naiba*.

— Așă? Vra să zică ți-a mirosit și dumnetale a comoară? Hai? Las' că-ți arăi eu comoară. Unde ai ascuns-o?

— Că, să fiu al dracului, dacă știi,—Scaraoschi de colo.

— Așă, nu știi? Ptiu!

Și-l scuipe pe Ucișă-l-crucea drept în creștet.

— Da stăi, femeia lui Dumnezeu, că nu știu nimic; să n'am parte de lumânare, dacă știu eu de comoară; să mor spânzurat, să mă trăsnească Sfântul Ilie din cer; vino-ți în fire și lasă-mă în pace!

— Nu știi? Ptiu! ptiu! ptiu!

Și iar l-a mai stupit pe Diavol de trei ori în creștetul capului.

Dracul se jură și femeia îl stupește; Dracul se afurisește în tot felul și femeiușca omului iarăși îl stupește. Și l-a stupit o noapte întregă-întregă, că-și blăstămă bietul Drac și ceasul în care se născuse. Mă rog: o noapte să stai alături c'o femeie ca aceea, nu-i lucru de glumă!

În vremea asta, bărbățul se așezase pe vatră, suflă în foc și râdea de se prăpădiă, că pricepuse dela început pasul nevastii lui cea dragă.

A doua zi merse la puțul părăsit c'o frânghie, să-și scoată odorul afară. Scoborî frânghia, o scutură să vadă de-i greă, și când crezută că femeia s'a apucat de capăt, trase în sus; când colo, ce să vadă? Ucișă-l-crucea alb, alb, ca un moșneag de o sută de ani.

— Ce-i asta pe tine, prietene?

— Of, bodaproste că m'ai scos la fața lumii; m'a 'nălbif nevastă-ta astă noapte?

— Vai, vai, vai! — omul, de colo, de-abia ținându-și răsul.

— Toată noaptea: ptiu! și ptiu!, ptiu! și ptiu!; de asta-s alb; bodaproste că m'ai scos la fața lumii, că dacă mai stăteam cu dânsa o noapte, îmi luă Avram sporul!

Și așă a îmbătrânit muierea pe Dracul! (1).

(1) Culegere din com. Teșu, jud. Tecuciu.

Varianța întâia.

Un român, săracul,
 Căpătase o femeie
 Chiar jupită de pe Dracul:
 Gândiă lumea 'n cap să-și ieie.
 Nu știă ce-ar face
 Doar ca s'o împace.
 Tot ce-i aduceă,
 Ei nu-i mai plăceă.
 De amar plângând,
 Ce-i veni în gând?
 «Plăți-ți-ar Dumnezeu,
 Ești un lucru rău.
 Eu is popa tău!»
 Cum gândește.
 Și grăește:
 —Măi femeie, știi ceva?
 Eu îți voi spune dar tu cată
 Să mă spui la lumea toată;
 Ori, mai bine, nu-ți mai spun!
 —Omule, tu ești nebun!
 —Când ai ști tu ce știu eu,
 Ai inebuni mai rău.
 —Haide, ce-i? ia zi o dată!
 —Eu ți-oiu spune, dar tu cată,
 De cumvă mă dai pe bete,
 Atunci, să te-ații, băiete:
 Știi, sub poala de pădure,
 Pe unde culegem mure,
 La fântâna părăsită,
 Comoară neprețuită,
 Acolo i de bună samă.
 —Haide, și pe mine iea-mă!
 Amândoi se pregătesc,
 La fântână o pornesc.
 —Lasă că mă cobor eu!
 —Cum nu; tu ești nătărău
 Și ca vai de capul tău!

Vrei s'ascunzi banii de mine!
 Las' că mă duc eu mai bine!
 Omul în fântân' o lasă
 Și el se întoarn' acasă.
 Ea 'n fântână dă de *Dracul*.
 Vai de capul lui, săracul,
 Ce-i fusese scris să tragă!
 Ea-l tot muștră, el o roagă
 Ca să-l ierte, nu-i de vină...
 Ea-i câtă mereu pricină:
 De ce-a venit la comoară?
 Și cu vorbele-l omoară.
 Il tot muștră, îl stupește,
Pân' din negru, îl albește.
 Românii-asteaptă trei zile
 Și femeia nu mai vine.
 Și atunci, n'are ce lucră?
 Par'că Dracu-l îndemnă:
 El se duce la fântână,
 Apucă frânghia 'n-mână,
 lute-o trage pân' afară,
 Să și ieie femeia iară,
 Socotind: câte-a pățit,
 De-acuma s'a'ncumințit.
 Când colb, pe Dracu-l scoate,
 Vrea să fugă, dar nu poate.
 Dracul i se tânguește,
 Cu lacrimi îi mulțumește,
 Că l-a scăpat dela foc
 Și că vrea să-i dea noroc.
 Și îi zice:—Ia't'ascultă
 Și fără zăbavă multă,
 Împăratu-o fată are
 Ce-i bolnavă de născare
 De ducă-se-pe-pustii.
 Acolo tu ai să vii
 Și prefă-te-un doftor mare.
 Ai să fii a ei scăpare.

Și îi-a da-o de soție,
 Jumătate 'mpărăție.
 E a ta,
 Dar nu uită:
 Pe aceasta-i vindecă,
 Le alta n'ai ce cătă,
 De cumvâ te-ar mai chemă.
 C'apoi vai de pielea ta!
 La ureche să-i șoptești
 Că tu ești
 S'o mântuești.
 Zapisul îl iscălesc
 Și în drumul lor pornesc.
 A făcut cum l-a 'nvățat
 Și cu fata de 'mpărat
 Românul s'a însurat.
 Trece o lună,
 O săptămână,
 L-a trimis răspuns și carte
 Un împărat de departe,
 Ce-l rugă să-l miluiască,
 Și fata să-i mântuiască,
 Cum o dată îndreptase
 Pe a sa împărăteasă.
 Greu la deal și greu la vale!
 Cum să le puie la cale
 Și cu cinste să rămâie
 În a sa împărăție?
 El se duce la 'mpăratul

Ce-i ceri leacul și sfatul,
 La fată sosește
 Și astfel îi șoptește:
 ---lată-mă-s că am venit.
 Dracul la el s'a răstit.
 —Cum așa, ai îndrăsnit,
 Zapisul de n'ai păzit?
 Nu gândești ce te așteaptă
 Și ce cumplită răsplată
 După faptă îți se vine?
 —Rău, amar și vai de mine,
 Aș îi vrut să dau de tine,
 Și am venit să te 'ntâlnesc,
 Pe-aiurea nu te gălesc.
 Și te rog, ai îndurare
 De suferința mea mare
 Și să-mi dai a ta povață
 Cum să-mi scăp a mea vieată:
 Femeia ce-a stat cu tine.
 A venit acum la mine
 Și amar mă pedepsește
 Și ca 'n foe mă schingiueste,
 Că de ce te-am scos pe tine,
 Că unde ești, că ea vine
 După tine!
 —Vai de mine,
 Vai de capul meu saracul--
 Și țuști!, o tulește Dracul (1).

Varianta a doua. Se povestește că a fost o dată un Drac pedepsit de stăpânul lui, tartorul Dracilor, să stea în fundul

(1) E. Sevastos. *Anecdote poporane*, p. 13-17. — Această păcăleală, — a Dracului aici, o întâlnim și 'n alte povestiri, unde înșelată este ori *Moartea*, ori *Arhanghelul Mihail*. cfr. T. Pamfile, *Sărbătorile de loamă*, p. 82 și urm.

Sub forma ei românească, fără însă de a pomeni de înălbire, povestirea aceasta o aflăm și la Ruși (L. Leger. *Recueil de contes populaires slaves*, Paris, 1882 p. 35-39).

Pamfile, *Diavolul*.

8.

unui puț. «După ce stătuse acolo mai multe milioane de ani când eră aproape să-și termine osânda, Iartorul al mare dete brânci peste el unei *babe*, care treceă prin apropiere.

Baba, cum căzû și dete peste Drac, începû a-l luâ la ocări, blesteme și cicăleală, în câl, când i se împlini termenul osândii și-l scoaseră afară, toți Dracii se minunară de el, vâzându-l încărunțit numai pe o parte a capului.

Intrebându-l ceilalți Draci de ce a îmbătrânit numai pe o parte, el le răspunse că baba care a căzut peste el, atât de mult l-a cicălit, în câl a cărunțit numai pe partea care a stat întoarsă către ea.

Și d'atunci se zice că unele babe sunt atât de rele și cicălitore, încât au încărunțit și pe Dracul!» (1).

Varianta a treia. «Un biet om avû norocul să trăiască, vezi Doamne, cu o femeie ce nu mai încăpea în piele de iute și de rea. Își mâncă zilele cu dânsa, și pace! Cum s'ar fi purtat,—de geaba; încercase fel și chipuri, mai cu binișorul, mai cu bătaia,—tot de geaba: pielea rea și răpânoasă, ori o bate, ori o lasă. Zicea și ea:

—De mi-i bate, cât mi-i bate.

Dintr'a'mele nu mi-i scoate!

O mai luâ omul iar la *călțâl* de cănepa Dracului,—femeiușca lui însă își urmă pevestea, *belenjind* niște ochi la dânsul, cât ulcicele și zicând:

De mi-i bate c'o nuiă,

Tot o fi pe voia mea!...

Deci iscodind așa, din *babe*, omul nostru i-a aflat leacul și descântecul, și într'o bună zi, a dat-o într'o fântână.

Ce să se mai pomenească?

Trece un călător pe lângă o fântână și nu știă de cele întâmplate. Fântâna adâncă! Scoate el o ciatură de apă, — când colo, de ciatură se ține și *Dracul*, — ducă-se pe codri, — și iese și el. Da slab și prăpădit, bietul *Michidușă*, și *alb la cap*, cum îi helgea!

— Om bun! — strigă Necuratul.

— Ce-ți este? — se răstește speriat călătorul.

(1) *Gazeta Târanilor*, XXII, no. 7.

— Fă-ți o pomană, mă rog, și scoate-mă de aici

— Da ce-i!

— Nu mă vezi cât îs de îmbătrănit?

— Ce-ai pățit?

— Of! Femeia cea rea este în fântână aici și mi-a scos peri albi! În vreo câteva ceasuri m'a îmbătrănit cum n'oiu îmbătrăni nici în 50 de ani!

— Iaca, te scot! răspunse omul, trăgându-l afară.

Diavolul ieși și zise:

— Bodaproste, om bun, bodaproste! Unde mi-i trimite, m'oiu duce și prin glod, și la arie, și la cărat greutăți, numai de femeia cea iute și *crijoasă* să scap, --bătū-o-ar patruzeci de geruri după cei patruzeci de sfinți, s'o bată!.

Și avea dreptate *Neprietnicul*. Căci două lucruri îl scot pe om, ca și pe Diavol, din casă: fumul și femeia rea!» (1).

Varianta a patra. Veți fi auzit că femeia a înălbit pe dracul! Asta nu-i adevărat, adică, nu că l-a'nălbit de tot, ci numai pe jumătate, și iaca întâmplarea:

Un om, pe lângă că era sărac, mai avea și o nevestă de cele care te fierbe în șapte ape și tot nu te lasă. Ce să facă el? O iea într-o zi, o vără într'un sac și o duce s'o asvârle într-o groapă. Acolo tăman se întâmplase să fie și locuința Dracului.

Bun! O lasă omul și pleacă înapoi acasă.

Peste câtvă vreme, se duce din nou să vadă dacă mai suflă ori ba. Când să se apropie de groapă, aude un văiet în cet:

-- Valeu! valeu! Am să mor înălbit, și nimeni nu vine să mă scape!

S'apropie omul mai mult, și când se uită, ce vede? Femeia lui alături de Drac, și Dracul, cu partea de cap din spre femeie, albă--albă!

Dracul iar începū să se vaite.

-- Valeu! valeu! Iea-o de aici, că mă omoară! De când ai asvârlit-o peste mine, vezi-mă 'n ce doagă m'a adus!

(1) D. Furtună, *Cuvinte scumpe*, p. 8-9.

Și omul l-a scăpat pe Diavol dela o scârbă, în schimbul unei comori.

Da să știți: pe cine-i veți vedeă albi în tâmples, aceloră, muierile «le-au scos peri albi». Acolo i-au sărutat și ele! (1).

Cuprinsul acestei povestiri îl aflăm și în *Asia mică*: omul își duce nevasta,—care necurmat îi cereă podoabe,— într'un puț, unde-și făcuseră Dracii sălaş. Acolo ea a căzut pe capul Necuraților, așa în cât «în scurt, și Dracii se săturară până în gât de ea, cum se săturase și bărbatu-său».

Nu se vorbește despre *înălbirea capului*, dar aceasta se înlocuește cu a doua parte a povestirii:

Ca să scape de nevastă, Diavolii făgăduesc omului ce vine a treia zi, că vor intră în fața Împăratului, îmbolnăvind-o, că el, de va veni acolo în chip de doctor, ei vor ieși și astfel va fi bine plătit. I se pune însă condiție să nu intre în casa vizirului când Diavolii îi vor îmbolnăvi fiica. Omul iea piatra de deasupra fântâniei. Dracii ies și merg la Împărat, unde intră în față. Omul însănătoșează fata dar se duce, sub amenințare, și la vizir. Acolo, ca să scape de Draci, le spune:

— «Eu n'am venit să vă gonesc din inima fetii, ci pentru a vă înștiința că nevastă-mea a ieșit din puț și aleargă în coace pentru a vă cere vestmăntele și sculele!» (2).

De altfel nici această a doua parte de povestire, nu este străină de literatura noastră populară (3).

Din Oltenia avem următoarea povestire în care această a doua parte este la fel cu povestirea asiatică de mai sus; ea se leagă, cam stângaciu, cu o întrecere între femeie și Drac, din care, după nepriceperea Dracului, ar rezultă că acesta a fost înălbit de femeie.

Iată această povestire:

«Mergând un om și c'o fată pe drum, s'au întâlnit cu un Drac. Și Dracul le-a zis:

-- Buna ziua, om cu omoaie!

Fata i-a răspuns:

(1) Citire din com. Teșu, jud. Tecuciu.

(2) Carnoy, Nicolaïdes. *Traditions populaires de l'Asie mineure*, p. 173-7, ap. G. Căușanu, *Superstițiile poporului român*, p. 411-8.

(3) V. p. 112—113.

— Vai de mine, domnule! Nu e om cu omoaie, ci muma acestui om, este soacra maicii mele!

Și Dracu' nu s'a priceput și [puțin a lipsit că n'ja crăpat de năcaz.

[Omul și cu omoaia] au fost : fată] și cu fata lui, Neaga.

De a dracului ce eră, fata seceră și ziceă că cosește!

[La vremea ei s'a măritat]. Bărbatul său ziceă că seceră și ea că cosește, și așa a mers aceasta până când ea a zis că moare. Bărbatu-său a lăsat-o să moară și s'a pregătit s'o îngroape.

La îngropare, Dracul, de bucurie, i-a ieșit înainte (1) și i-a zis omului:

— Foarte bine că m'ai scăpat de Neaga (2), *că m'a albit*,— de aci: *că femeia a nălbit pe Dracul*.—Vrei să te fac împărat?

— Cum nu!

— Mă duc la fata Impăratului și mă bag în ea; tu o să vii să o scapi. Ți-o dau ție de nevastă, căci eu ies!

Dracul s'a dus de-a intrat în fată, omul i-a spus Dracului să iasă și astfel a ajuns ginere de 'mpărat; mai pe urmă aveă să fie chiar și Impărat.

Dracul i-a zis apoi Impăratului:

— Mă duc să omor altă fată de 'mpărat; acolo tu să nu vii, că te omor!

Impăratul cu fata bolnavă a trimis după cel ginere îmăpărătesc și acela n'a avut cum face, și a trebuit să vină. Cum a intrat, a zis:

— Aci ești, frate-meu?

— Aci! Dar nu ți-am spus să nu vii, c'am să te omor?

— O, frate-meu, ce să nu viu! Dar făcă, a înviat Neaga și m'a trimis ca să te cauț și să te duc la dânsa!

Și Dracul i-a răspuns:

— Ba decât așa, mai bine ies și de- aici, și mă duc în fundurile mărilor, și la Neaga tot nu mă duc!

(1) Scrie culegătorul: «în clip de ogar».

(2) Se zice de unul, de care nu te mai poți uita: «Aista-i Neaga-mea».

Și astfel s'a lecuît și fata asta de împărat (1).

D-l Od. A. Apostol, din com Vrata, jud. Mehedinți, îmi împărtășește, următoarea «ghicitoare»:

«A plecat un om cu o femeie. Pe drum s'au întâlnit cu Dracul. Dracul a zis:

-- Bună ziua, bărbat și nevastă!

Femeia i-a zis Dracului:

— Eu nu-s nevasta omului ăstuia. Mama lui a fost soacră bună mamei mele! Ghici ce suntem de rudă!

Dracul n'a ghicit și de aia a murit!»

Povestirea a treia.

Femeia răpune pe Diavol prin mijloace încă mai *neconvioase*.

«Și-o dată, a sămănat un bărbat un lan cu *grâu*,—și când s'a dus pe după Paști să vadă grâul de-i frumos, i s'a *înmăgurit* sufletul. Ici și colo câte un fir, par'c'ar fi fost cartoafe. Ii eră ciudă omului, de nici pământul nu-l țineă. Și 'n ciuda ceea a zis, —câte nu zice omul la mânie:

— Al Dracului să fie grâul aista!

Dracul, după ce văzuse omul plecând, și l-a luat în stăpânire pentru el, după cuvântul omului.

Și-au început să se'ndesească firele și a crescut [grâul] mândru și frumos.

Vine timpul secerii. Oamenii seceraseră prin partea locului. Unul dintre vecini numai ce spune celuia că de ce nu se duce să-și secere bunătața de grâu, că-i copt și frumos, cum nu mai este altul pe acolo.

Omul se duse să-l secere, și îndată, hop! țup! Dracul se înfățișază.

— Ce cauți la grâul meu?

— Păi, nu-i sămănat de mine?

(1) Impărt. de d-l Șt. St. Tuțescu, com. Catanele, jud. Dolj. Despre „om și omoaie“, cfr. A. Pau, *Opere complete*, vol. I, București 1904, p. 257:

-- Bună ziua om c'omoaie!.. Mar nevastă mi-a răspuns:

— Nu e omul cu omoaia, cu ochii nu ne-ai pătruns,

Ci te uită și iea sama că muma acestui om

Este soacra mamei mele (eu sunt vlăstar și ei pom!).

Despre „cosit-secerat“. cfr. „lunsa-rasa“. *Ibidem*. p. 305—7.

-- De tine-o fi, dar mi l-ai făgăduit mie; și dacă te-ai apucă de el, să știi că o pați!

Românul a plecat, căci de, cu Dracul nu te poți pune.

Se duse și spuse femeii. Femeia, -- las' pe dânsa! (1).

Iși iea secerea în mână și pleacă la secerat grâul. Cum ajunge acolo, se desbracă, așa cum eră desbrăcată și bunică-sa Eva, și începe să aștearnă grâul în poloage, la pământ.

Dracul o vede și pleacă 'n spre ea. Și cum femeia sta cu dosu 'n spre Drac, și când acesta o vede, de departe, stă pe loc și se gândește în *sinia* lui: «Măi, ce să fie! Popă cu barbă? Nu prea samănă! Țap? Iarăș nu!»

Și pe când Dracul se gândia așa, privind-o de departe, femeia se scoală și se întinde pe spate. Când a văzut Dracul, s'a speriat și-a fugit, și nici că i-a mai trebuit grâu dela omul acela.

Și iaca așa a speriat femeia pe Dracul!» (2).

Povestirea a patra.

Baba și Diavolul fac tovarășie la sămănături, luând baba întâiu părțile de-a fară.-- la popușoi și grâne,-- iar Dracul, rădăcinile. Intr'al doilea an iea baba părțile din pământ dela sfeclă, ceapă, ș. a., iar Diavolul, frunzele. La bătaie, tot Diavolul suferă.

«Unei babe îi murise moșneagul. Rămăsese văduvă, biata babă, tocmai la vreme de bătrânețe, când omul are nevoie de ajutor. De unde și până unde, *Diavolul*, în chip de moșneag, vine într'o seară la babă.

-- Buna seara!

-- Bună să-ți fie și inima!--zice baba.

Și din vorbă în vorbă, baba a trebuit să spuie că-i văduvă, iar moșneagul, se înțelege, eră și el văduvoiu.

— Uite, ce zic eu,--zice el,-- n'ar fi bine să ne luăm amândoi? Ne-om ajutură după putere, căci, vorba ceea: unde-s doi, nu-i unul singur; ce-om câștigă, să împărțim drept în jumătate. Fiecare să mănânce din câștigul lui. E bun cuvânt?

-- Foarte bun,--răspunde baba,--mai cu samă că eu am pământ destul. Dumneata ca bărbat, iea și-l muncește și-l samănă.

(1) Până aici, cfr. p. 101-2.

(2) Culegere din com. Jorăști, jud. Covurluiu. de păr. I. C. Beidic. - Auzită și în jud. Tecuciu.

-- Bine! dar cam ce fel de sămânță să samăn?

— Popușoiu, grâu, orz, cum samănă toată lumea, căci și noi,—bătrâni, bătrâni, dar tot în rând cu lumea suntem,—zice baba.

Și se duce Diavolul și samănă așa: popușoiu, grâu, orz. Toate au crescut rodite ca 'n anii cei buni.

— De acum, eu mă duc la secere și la cules, moșnege! Să ne împărșim munculița. Eu mi-oiu luă jumătate, și ție ți-a rămâneă jumătate.

-- Bine, bine, te duci tu, măi babă,—răspunse Necuratul,—dar mie să-mi lași partea de jos. Auzi?

— Aud!

Și așa că baba a cules pentru dânsa spicele și ciucălăii de popușoiu, iar lui i-au rămas paiele și ciocleji. Ea pe iar-nă aveă cu ce trăi, pe când el mai răbdă, căci n'aveă încotrò cu baba!

— Apoi, m'ai înșelat tu pe mine anul ista, măi babă,—ziceă el,—dar lasă; de s'ar desprimăvără, că te-oiu înșelă eu de-acuma pe tine!

Zis și făcut!

Al doilea an, ară *Uciganul*, grapă, samănă. Și ce samănă? Tot după cuvântul babei: cartofe, sfeclă, morcovi, ceapă,—tot de cele cari-s bune la rădăcină.

Când la vremea strânsului și a împărșitului, știi că s'a umplut de bucurie *Negrul*! El a luat vârfurile, ea a luat rădăcinele! Ea a pus rădăcinele în zărnici, în pământ,—a pus și el vârfurile la grămadă în pământ, ca să le păstreze. La vreo două săptămâni însă, toate se făcură răcitori, toate se stricaseră.

— Măi babă, tu iar m'ai înșelat! —strigă Diavolul.

— Tu singur ți-ai făcut-o!—strigă de colo baba.

— Hai să ne batem!

— Hai să ne batem!

— Cu ce să ne batem?—zice Diavolul.

— Cu ce se bate toată lumea: ori cu prăjina, ori cu melesteul,—răspunde baba.

— Nu! Eu cu prăjina, ca să te pot ajunge mai bine! strigă Diavolul.

— Bine! Iaca, eu mă mulțumesc cu melesteul!—strigă baba. Și încep a se bate. Când dădeă Diavolul în babă, nu făcea nici o ispravă, căci prăjina eră lungă și se anină prin pod; pe când baba dădeă sănătos cu melesteul, fără greș, numai în tartor. Așa că, l-a fript în bătaie.

— Nu! Dă-nui mie melesteul și na-ți fie prăjina!—răcni Diavolul, cu desnădejde,—și hai afară și ne-om bate, nu aici în casă!

— Hai,—zise baba!

Și schimbând ei uneltele, ies afară și se apucă la bătaie. Diavolul ar fi dat bine în babă, d'apoi ce folos, că ea, când îl *hojniă* de departe cu nuiaua cea lungă, ieșiă fum dintr'însul!

Văzând și văzând el că-l scoate baba din sănătate, a zis:

— Hăi să ne blăstămăm și să nu mai trăim împreună!

— Hai,—zise și baba! Blastă-mă întâiu tu pe mine!

Și începe Diavolul a o blăstămă pe babă. Și a blăstămat-o așa de tare, că-i picau straietele de pe dânsa.

— De-acuma, moșnege, hai să te blastăm și eu pe tine... Dar întoarce-te cu spatele 'n spre casă,—zise baba.

— Iaca mă 'ntorc!

Diavolul se 'ntoarce, iar ea, apucând *pieptănușii* cu amândouă mânilor, începe a-l blăstămă și a-i cărăbăni în spinare. L-a ciopârlit, sărmanul, de-i curgeă sângele ca dintr'un bou!

— Valeu, nu mai pot! strigă el.

Și, la fugă!

Atunci baba, haț un pieptănuș și svrr! după dânsul, de i s'a înfipt drept între umeri. Ajunge el așa la tartorul cel mare. Acesta îi zice:

— Ei, ai blăstămat-o bine, bre?

— Am blăstămat-o, de i-au picat straietele de pe dânsa!

— Da' ea pe tine te-a blăstămat?

— M'a blăstămat, ba! o piatra, s'o bată, că iaca se ține și acum un blăstăm de mine,—zise Necuratul, arătând pieptănușul din spinare.

Și așa, precum vedeți, cu baba, nici Dracul nu mai pune în plug, căci i-a prins frica meșteșugurilor ei, de l-a lăsat numai cu o mână de suflet! (1).

(1) D. Furtună, *Cuvinte scumpe*, p. 90-2.

Povestirea a cincea.

Diavolul este îndemnat de-o babă să fugă printre picăturile de ploaie ca să nu se ude, lucru pe care Necuratul îl și face, până când erapă.

S'auzi și să nu crezi minunea cum a plesnit un Drac!

O babă veniă de undevă și aveă o cofă 'n mână. Dela o vreme, cum mergeă ea pe drum, numai bagă de samă că cerul se cam întunecă întâiu și pe urmă nouri încep să se bufnească între dânșii, cap în cap, cum se bufnesc berbecii, când au de răfuit o socoteală.

Ce să facă baba, să n'o ploaie? Iși zice:

— Am să mă desbrac, am să-mi pun bulendrele în cofă, și las' să ploaie! Dincolo de piele, nu mai are unde să răsbală apa! Ia așa!

Și-a făcut întocmai, și drept să vă spun, n'a greșit chiar așa de mult. N'aveă cine s'o vadă goală. Ploaia a început să îărăie, baba și-a pus cofa jos, cu fundu 'n sus, s'a așezat pe cofă și așteaptă! N'aveă nici un zor!

După ce a stat ploaia, baba și-a scos *jolelul* din cofă, s'a îmbrăcat și-a pornit pe drum înainte, când iaca se întâlnește cu *Nichipercea!* leșise și el, pe semne, la plimbare pe răcoare, după ploaie.

— Bună ziua, mătușă!—îi dă Dracul.

— Bună să-ți fie inima, Necuratule!

— Dar cum făcuși, mătușă, că veniși pe ploaia asta și nu te-a picat un strop de ploaie? Iaca eu, m'a prins numai c'o aripă puhoiul, și-s lișlava!

— Ei! Tu crezi că toți is proști ca tine! De ce nu te-ai ferit și tu să nu te fi plouat?—îl întrebă pușorul nostru de babă.

Acù, Dracul, — Drac să fie cu tată-său și cu mă-sa și cu tot neamul lui, — da când a auzit pe babă că-l probozește așa, nu s'a mai putul slăpâni și a întrebat-o din nou:

— D'apoi cum focul negru să te ferești de ploaie în mijlocul câmpului istuia în care nu se află leac de pom și fir de adăpost?

— Capul tău sec! Da de ce nu te-ai dat pe după picăturile de ploaie? Ce mare greutate eră pân' pe-acolo, ca să te strekori pe după dânsele?

Dracul. — Doamne apără și ne ferește, — a rămas încreme-

nit când a auzit-o și pe asta! Da a tăcut; și-a zis că poate are baba dreptate și și-a căutat de drum, unde s'a fi dus. Baba a plecat și ea înainte.

După asta, mai trece ce mai trece, și iaca într'un rând că *bofochina* de babă se întorcea acasă, și tot pe drumul acela, și tot cu cofă în mână. Dă Dumnezeu iar ploaie. Baba iar se desbracă, iar își pune Țoalele în cofă, pune cofa cu gura în jos, stă să treacă *pârpara*, își ia apoi bulendrele, se îmbracă și pornește înainte. Mai merge cât mai merge și numai iaca vede delătura drumului într'un șanț un Drac mort. Il scociorăște baba, il întoarce și pe-o parte și pe cealaltă și vede că-i focmai acela cu care se întâlnise dânsa în rândul celalt. Il scupă drept în frunte și pornește mai departe, când iată, de departe, îi fac niște oameni semn cu mâna, să stea :

--- Ia stăi, mătușă; ia stăi o leacă!

Baba se oprește și oamenii aceia vin aproape de dânsa și o întreabă :

--- Mă rog, dumitale, da ce-i acela negru? Noi am văzut, așa, ca o umbră fugind repede încolo și 'n coace, când răsucindu-se și întorcându-se, când plecându-se, când sărind în sus și iar croind-o de fugă? Ce să fie?

Iar baba, numai di-abiă, zâmbind a râde, le răspunse :

---Apoi, iaca un Drăcușor. Il învățasem, când cu cealaltă ploaie, cum să facă, să se strecoare neudat printre picăturile de ploaie, și se vede că m'a ascultat!

--- Ei, și-acuma?

--- Acuma se vede c'a crăpat, că-l văd lungit mai încolo!(2).

(1) Çulegere din com. Tepeu, jud. Tecuciu.

INDICE ȘI GLOSAR

A.

Ac., s. „a bagă acu'n miere”, 20.
achindii, s. pl., 78.
achipuț, v. a—, 65.
Adam, s., 8, 88.
Aghiufă, s., 88.
argintul, s. *iubirea de—*, 7.
Arhanghel, s. —*ul Mihail*, 113.
arțun, adv., 68.

B.

Babă, s., 9, 89, 114, s. a. „baba-i mai drac ca Dracul”, 36;
Unde-și vără nasul baba,
Nu-și mai vără Dracul coada,
17.
bântău, s., 72.
belenji, v. a—ochii, 114.
bleredui, v. a—, 7.
boier, s., 84.
bojbăi, v. a—, a *băjbăi*, 68.
boldiși, adj.-subst., *ochi*, 68.
bofochină, s., *ghem*, *ghebos*, 123.
braniște, s., 92.
brichisi, v. a—, 92.
bun, adj. „a da în bună”, 92.
bușmachii, s. pl.—*dași de Diavol* *babii*, pentru ajutor, 27.

C.

Călcă, v. a—*alături*. a fi necinstit într'o anumită privință, 8.
căltăi, v. a—, a *sgâlțâi*, 114.
călugăr, s., *Dracul în chip de—*, 54!
—*înecat de Diavol*, 100.

câne, s.. *femeia-i făcută din coadă de —*, 88.

cântă, v. „cânt cu sărăcuț de...”, 53;
a—*bani*, 54.

canun, s., 42.

casăncă, s., 18.

căsătorie, s., 6.

cherțăneală, s., 72.

chicur, s., 78.

chiurcă, s. un bețisor cioplit dintr'un lemn tare, cu care *se chiurcuește*. adică se lustruește fierul. cum ar fi zăbăluța și zăbala frâului la Cavalerie.

chiurcui, v. a—, *vezi chiurcă*.

cinciuit, adj., 84.

ciodoroancă, s., 37.

cismă, s.—*dată ca plată de Diavol*, unei babe pentru ajutor, 24.

cocăria, s., 62.

Codaciu, s., *Diavol*, 37.

coșcogeamite, adj. *coșcogeamite*, 68.

coșniță, s. Patru versuri pe care unul le spune în glumă când tof este separat de aițul cu întrebarea, „ce faci?”,—cum fac copiii:

[Vesnic, vesnic:] „Ce mai faci?”

Coșniță cu raci!

— Mulțumesc de'ntrebăcinne,

Coșniță cu prune!

coloros, adj., *păr*, — *aspru*, gros.

crită, s., 71.

crișos, adj. 115.

curvie, s., 7

cușii, s., 13.

D. *

- Dălogi*, s. pl., dărlogi, 62.
Diavol, s. *Vrajmașul*—, 24.
Dimon, s., 51.
disdeă, s., *ghizdeă*, 68.
dobzeli, v. a—, 100.
Drac, s., „își baga —ul coada”, 6;
 „Dracul își sparge opincile cu vremea”, 19; nici cu Dracul să te n-tâlnești, nici cruce să-ți faci”, și alte zicale, 87.
drăcoaie, s., 19.
dragoste, s., 10.
dreptate, s., 45, 53, 57, 63.
Dumnezeu, s., 9, 42, 88.

E.

- Eva*, s., 8.

F.

- Fătărnicie*, s., 7.
felegos, adj., 15.
femeie, s., 10; „—mai drac decât Dracul”, 88; din ce-i făcută—, 88; din ce-i făcut capul femeii, 89.
floc, s., fir de păr, 93.
focuit, adj., 84.
foiu, s., loaic, 101.
folos, s., 13:
 Ce folos
 De lapte gros!
frăție, s., 35.
fulger, s., de când este—ul, 41.

G.

- Găină*, s., „nu știi pe unde se udă—”, 19.
gâr-mâr, *gără-mără*, interj., 19, 20.
grâu, s., —dăruit Necuratului, 118.
gușat, adj., 77.

H.

- Halaturi*, s. pl. sculele hierarului, 101.
haraiman, s., 55.
hărnicie, s., 67.
hasnă, s., 102.

- hlebuî*, a se—, vezi *hrentui*.
hrentui, v. a se —, (despre o uneltă)
 a-și pierde frâinicia prin întrebuintare, a se *hlebuî*.
hupi, v. a se —, 70.

I, i.

- Iad*, s., 7.
iclean, adj., 91.
iete, interj., 107.
Ilie, s. sf.—, 39.
împungaciu, adj., care împunge.
înciocăță, v. a —, 92.
înciripă, v. a —, 67.
Incorporat, s., Drac, 105.
Inger, s., 88.
inimă. s.—omului (stampă), 7.
înmăguri, v. a—, 118.
înmurgî, v. a—, 71.
întihni, v. a-i—cuivă, 71.
Intunecat, s. Drac, 38.

J.

- Jăine*, s. pl., 73.
jelnic, adj., 27.
junîșel, adj., tinerel.

L.

- Leahuri*, s. pl., 93.
lăcomie, s., 7.
legănat, adj. „vorba—ă”, 11.
legătui, v. a se—, 94.
legătură, s., 6, 8.
lene, s., 67.
libov, s., 24.
Lucifer, *Lușiper*, s., 7.

M.

- Mănăstire*, s. „Dracul nu face —i”, 8.
mândrie, s., 7.
maș, s., „și mașele 'n om se ceartă, [dar oamenii]! 20.
mătă, s., femeia făcută din coadă și coastă de—, 88.
mătasă, s.—*broaștei*, 91; se mai numește *așa apei*, *lâna broaștei* sau

straiul broaștei. — alge „verzi filamentoase, simple sau ramificate, cari formează mase plutitoare la suprafața apelor dulci și stătătoare”.

mereu, adv., 61.

meștesugos, adj., 38.

Michiduță, s., 15, 114.

Moarte, s., 113.

Mohorit, s., Drac, 36.

muiercană, s., 110.

muiere, s., 7.

N.

Naubă, s., 111.

nașă, s. „eu li-s-”, 15.

năstimi, v. a se—, 92.

năzărunic, s., 68.

Neaga-rea, s., 117.

Necurat, s. Diavol, 99.

nedreptate, s., 63; vezi *strâmbătate*.

Negru, s., Drac, 120.

Neprietenic, s., Drac, 115.

nevoie, s., 67; vezi *sărăcie*; om șotios, 79.

Nichipercea, s., 15, 122.

Noie, s., 8.

nôji, v. a—, 53.

O.

Oboroacă, s., 67.

ochiu, s., 69.

odori, v. a—, 93.

ogilit, adj., 27.

omoaie, s., 116.

orândă, s., înțeles de: sfat, 84.

P.

Pacă, s., 67.

padină, s., 92.

păduchi, v. a—, 25.

păhar, s.—de vin, 42.

papuc, s.—i dați de Diavol unei babe, pentru ajutor, 12, 15, 17, 19, 37.

păr, s. bun de vrajă, 13, 21, 28;—dat

Diavolului de către femeie, ca să-l îndrepte, 91, 101, 108.

parazol, s., umbrelă, 67.

parpalef, s., 68.

părpără, s.—de ploaie, 123.

pararanie, s. obișnuit: pățanie, întâmplare; 96, alt înțeles.

perpelî, v. a se—, 71.

Petru, s., Sf.—, 9, 89.

pieptănuș, s., 121.

planisi, v. a—, 7.

plop, s.—în leacuri, 50.

popă, s., 97.

poștă, s., 6.

potinteu, adv., 91.

prăci, adv., 67.

prăjină, s., 15, 16, 22, 29.

Prea-necuratul-necurat, s., Drac, 42.

preol, s. Diavolul sub chip de—, 41, 47.

prescură, s., 47.

prietenie, s., 8, 35.

pripoiu, s., o dalină la nuntă, 87.

prubă, s., 101.

R.

Rachiu, s., 8.

racilă, s., 74.

răstoarc, v. a—, a întoarce, 37.

S, ș.

Săhastru, s., 42.

sărăcie, s., 63.

Sarsailă, s., 12; *Sărsăilă*, 68.

sat, s., „ce știe—ul, nu știe bărbatul”, 14.

sburdă, v. a se—, 96.

Scaraoschi, s., 15.

scrintă, v. a o—, 8.

Sfântăniță, s. Drac, 68.

și mai și, adv., 14, 103, 104.

sinie, s., 119.

spăcnă, s., 67.

Spiridon, s. Sf.—, 89.

steiu, s., 71.

strâmbătate, s., 45, 53, 56.

streajă, s. de pod, 55.
șugă, s., 69.
șutul, v. a , 75.

T, Ț.

Terpenică, s., 16.
teși, v. a se--, 107.
tipos, adj., 84.
țolet, s., 122.
topsăcat, adj., 91.
turnă, v. a—, a turnă, 92.
tovărășie, s., 8.
troparne, s., 68.
trăsnet, s., de când e —ul, 41 : 44.
trup, s., 7.
tunet, s. de când e —ul, 41.

U.

Ucișă-l-crucea, s., 12, 17.

Ucișăș, s. Drac, 7.
Ucișan, s. Drac, 9, 100, 120.
usturoiu, s., „—dulce și bărbat moale, nu se poate”, 20.

V.

Văiet, s. vaiet, vâicăreală, 115.
vânt, s., „să nu știe nici —ul, nici pământul”, în taină.
vârciog, adv., 37.
vargă, s., „îi duc vergile”, mi-i teamă că N. va păți-o.
vin, s., 8.
vrajbă, s., 8, 45.

Z.

Zavistie, s., 7.
zavistnic, s., 10.